GS4F

ERASMUS+ · SMALL-SCALE PARTNERSHIP IN YOUTH
Green Skills for Sustainable Futures

GREEN HORIZONS

DIGITAL HANDBOOK

Practical green & digital skills for youth workers, educators and young people

A HANDBOOK BY

Sustainable@ impactful innovation

ΑΝΑΧ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Andrespol

Co-funded by the European Union

English edition · 2026

Green Horizons Digital Handbook

GS4F – Green Skills for Sustainable Futures (Groene vaardigheden voor een duurzame toekomst)

Nederlandstalige editie | oktober 2026

Auteur en hoofdredacteur: Chris Ashe, Stichting Sustainable@ (Nederland). Bijdragende partners: ANAX ENERGY P.C. (Griekenland) en SRGA (Polen).

PARTNERS

Sustainable@ impactful innovation

ANAX ENEPΓEIAKH

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Andrespol

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Gefinancierd door de Europese Unie. De geuite standpunten en meningen zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijk die van de Europese Unie of de subsidieverlenende instantie. Noch de Europese Unie noch de subsidieverlenende instantie kan daarvoor aansprakelijk worden gesteld.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Over het GS4F-partnerschap

Stichting Sustainable@ – Nederland

Sustainable@
impactful innovation

Stichting Sustainable@ coördineert GS4F en leidt de ontwikkeling en eindredactie van het Green Horizons Digital Handbook. Haar bijdrage verbindt non-formeel leren, duurzaamheid, verantwoorde digitale participatie en praktische, door jongeren geleide actie.

ANAX ENERGY P.C. – Griekenland

ANAX ENEPΓEIAKH

ANAX draagt Griekse contexten voor milieueducatie bij, evenals praktische activiteitenroutes, instrumenten voor lokaal onderzoek en materialen voor betrokkenheid van de gemeenschap, bronnencontrole en veilige digitale participatie.

SRGA – Polen

Stowarzyszenie Rozwoju
Gminy Andrespol

SRGA draagt Poolse lokale leercontexten bij, evenals milieudemonstrators, EcoSnap- en Digital Green Change Makers-activiteiten, aanpassingsscenario's en instrumenten voor reflectie en voortzetting.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Hoe gebruik je dit handboek

Dit is een hulpmiddel voor non-formeel leren met jongeren, geen voorgeschreven curriculum of reeks lessen die iedereen moet doorlopen. Non-formeel leren kan doelgericht en goed gepland zijn zonder te steunen op klassikale instructie, formele examens of één juist antwoord. Het vertrekpunt zijn de ervaringen, interesses en vragen van jongeren. Begeleiders creëren veilige gelegenheden om echte duurzaamheidsvraagstukken te verkennen, praktische benaderingen uit te proberen, met anderen samen te werken en te reflecteren op wat er verandert.

Gebruik het handboek als een menukaart en niet als een rooster. Kies een activiteit die lokaal van belang is, nodig deelnemers uit om het onderzoek mee vorm te geven, pas de duur en de digitale hulpmiddelen aan aan wat beschikbaar is en waardeer verschillende manieren van deelnemen. De jongerenwerker is begeleider, ondersteuner en verantwoordelijke voor de veiligheid, niet de enige bron van kennis. Participatie, dialoog, experimenteren, leren van elkaar, creativiteit en actie in de gemeenschap staan centraal. Een waardevol resultaat kan een vraag zijn, een betere observatie, een kleine gezamenlijke actie of een nieuwe relatie – niet per se een gepolijst eindproduct.

Activiteiten kunnen afzonderlijk worden gebruikt, gecombineerd tot een korte reeks of na verloop van tijd opnieuw worden opgepakt. Nodig jongeren uit om hun eigen rollen te kiezen en te bepalen hoe ze hun bevindingen delen. Bied toegankelijke alternatieven voor online deelname en bescherm privacy, toestemming en veiligheid. Gebruik reflectie om het geleerde te herkennen en te bepalen wat de volgende stap is; vermijd dat de ervaring een beoordeelde opdracht wordt. Kant-en-klare voorbeelden vind je in hoofdstuk 5; ondersteuning bij outreach, reflectie en uitvoering in hoofdstuk 6–8; herbruikbare instrumenten in bijlage B–H.

Snelstart voor jongerenwerkers

> Kies een thema en een activiteit in hoofdstuk 5. Begin bij een eerste sessie met EcoSnap: een lokale observatie, een gecontroleerde bron en een korte, door jongeren geleide reflectie. Gebruik de activiteitensjablonen en veiligheidschecks in de bijlagen. Je hebt geen specialistische apparatuur of geavanceerde digitale vaardigheden nodig.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Een eenvoudige sessie in vijf fasen

1. Voorbereiden – Bepaal een lokaal vraagstuk, toegankelijkheidsbehoeften, benodigde toestemmingen, een geschikte locatie, veiligheidsafspraken en een betrouwbare bron.
2. Verkennen – Nodig jongeren uit om te observeren, vragen te stellen en alleen de noodzakelijke informatie te verzamelen.
3. Controleren – Vergelijk observaties met betrouwbare bronnen; onderscheid bewijs van mening.
4. Handelen – Spreek één realistische, door jongeren geleide reactie af, zoals een poster, kaart, reparatieactiviteit of korte presentatie voor de buurt.
5. Reflecteren – Leg vast wat er is geleerd, wat er is veranderd en wat er vervolgens moet gebeuren.

Kies je route

Nieuw in het onderwerp? Begin met hoofdstuk 1–4. Klaar om aan de slag te gaan? Ga direct naar hoofdstuk 5 en kies een landenvoorbeeld of demonstrator. Werk je met partners in de gemeenschap? Gebruik hoofdstuk 6 en 9. Een sessie evalueren? Gebruik hoofdstuk 7 en de praktische toolkit. Langetermijnactiviteiten plannen? Gebruik hoofdstuk 8 en 10–12.

Veiligheid, toegankelijkheid en bewijs

Deelname is vrijwillig. Pas opdrachten aan aan verschillende leeftijden, vermogens, talen en niveaus van digitale toegang. Publiceer geen herkenbare foto's, precieze persoonlijke locaties of interviews zonder passende toestemming en veiligheidsafspraken. Controleer lokale regels en de procedures van de locatie. Verifieer milieuclaims en gegevens voordat je ze deelt; bestempel alle voorgestelde activiteiten als voorbeelden totdat ze daadwerkelijk zijn uitgevoerd.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

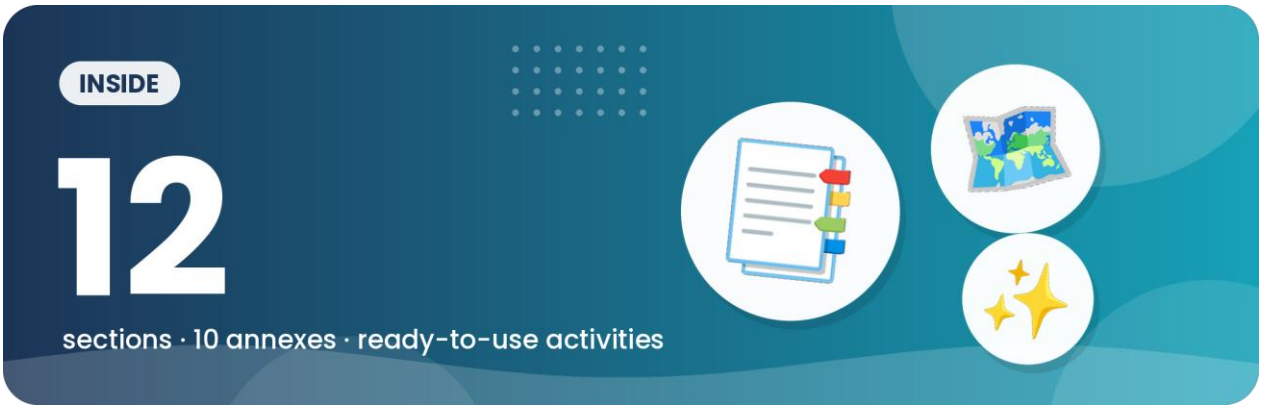

Inhoud

Hoofdstuk 1 **Introductie op GS4F en het Green Horizons Digital Handbook** ... 7
Hoofdstuk 2 **Waarom groene en digitale vaardigheden ertoe doen** ... 10
Hoofdstuk 3 **Projectmatig leren voor duurzaamheid** ... 13
Hoofdstuk 4 **Digitale hulpmiddelen voor groene actie** ... 17
Hoofdstuk 5 **Demonstrators voor milieuactie** ... 20
Hoofdstuk 6 **Betrokkenheid van de gemeenschap en outreach** ... 48
Hoofdstuk 7 **Reflectie, evaluatie en de stem van jongeren** ... 52
Hoofdstuk 8 **Praktische planning, uitvoering en ondersteuning van duurzaamheid** ... 55
Hoofdstuk 9 **Samenwerking tussen partners en lokale aanpassing** ... 58
Hoofdstuk 10 **Duurzaamheid na afloop van het project** ... 64
Hoofdstuk 11 **Toekomstige kansen en innovatie** ... 70
Hoofdstuk 12 **Slotbeschouwingen en afsluitende richtlijnen** ... 75

Bijlage A Lijst van afkortingen en acroniemen ... 79
Bijlage B Overzicht van activiteiten en demonstrators ... 80
Bijlage C Sjablonen voor sessieplanning en uitvoering ... 81
Bijlage D Toolkit EcoSnap en Digital Green Change Makers ... 82
Bijlage E Praktische uitvoeringstoolkit van ANAX ... 83
Bijlage F Toolkit van SRGA voor lokale aanpassing en voortzetting ... 89
Bijlage G Materialen voor reflectie, evaluatie en monitoring ... 90
Bijlage H Veiligheid, toegankelijkheid en digitale verantwoordelijkheid ... 92
Bijlage I Referenties en verdere literatuur ... 93
Bijlage J Lijst van figuren, tabellen en visuele materialen ... 94

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

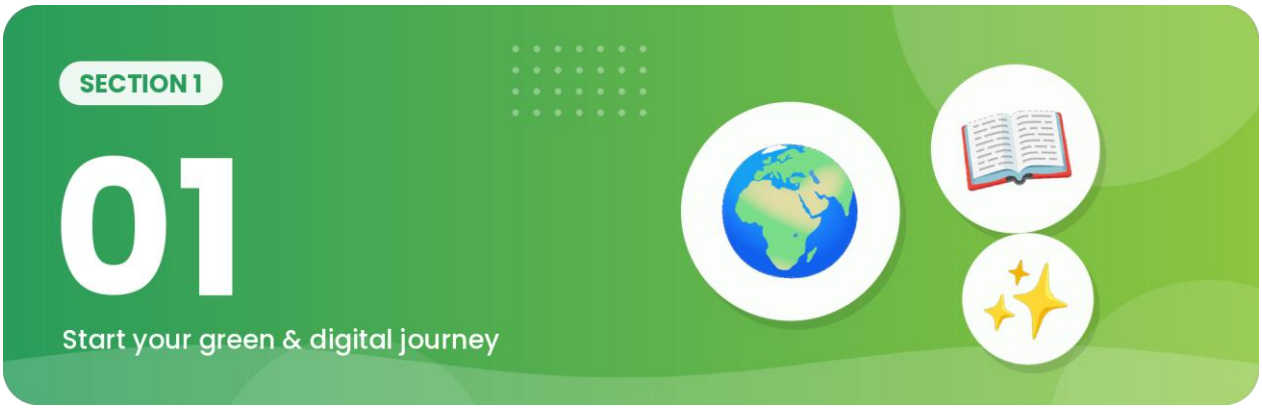

Introductie op GS4F en het Green Horizons Digital Handbook

1.1 Introductie

Het GS4F-project (Green Skills for Sustainable Futures) is ontwikkeld om jongeren, jongerenwerkers en educatoren te ondersteunen bij het versterken van groen bewustzijn, inzicht in duurzaamheid en verantwoorde digitale participatie via praktische benaderingen van non-formeel leren. Activiteit 4, het Green Horizons Digital Handbook, is een van de centrale uitvoeringsresultaten van het project en is ontworpen om praktische richtlijnen, aanpasbare projectvoorbeelden en ondersteuning bij de uitvoering te bieden aan organisaties die rechtstreeks met jongeren werken.

Het handboek erkent dat ecologische duurzaamheid en digitale transformatie steeds nauwer met elkaar verweven zijn. Jongeren groeien op in sterk gedigitaliseerde omgevingen, maar zijn zich vaak niet bewust van de milieugevolgen van digitaal gedrag zoals streaming, cloudopslag, het gebruik van kunstmatige intelligentie, overmatige consumptie van apparaten en niet-duurzame digitale gewoonten. Tegelijkertijd bieden digitale hulpmiddelen ook grote kansen voor bewustwording, samenwerking, betrokkenheid van de gemeenschap en duurzaamheidsacties.

Daarom combineert het handboek ecologische duurzaamheid met praktische benaderingen van digitale participatie. In plaats van duurzaamheid als een puur theoretisch onderwerp te presenteren, richt de publicatie zich op praktische uitvoeringsmethoden die door jongerenorganisaties, educatoren en lokale groepen in verschillende lokale contexten kunnen worden aangepast.

1.2 Doel van het handboek

Het doel van het Green Horizons Digital Handbook is jongerenwerkers, educatoren en deelnemende organisaties praktische richtlijnen te bieden voor het uitvoeren van op duurzaamheid gerichte leeractiviteiten met behulp van toegankelijke digitale benaderingen en methoden van projectmatig leren (Project-Based Learning, PBL).

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Het handboek is daarom opgezet als een praktische uitvoeringspublicatie die – waar passend – ondersteuning biedt bij projectmatig leren voor duurzaamheid, door jongeren geleide milieuactie, digitale participatie en verantwoord technologiegebruik, betrokkenheid van de gemeenschap en outreach, reflectie- en evaluatieactiviteiten, goedkope en toegankelijke duurzaamheidsacties en aanpasbare demonstratieactiviteiten die geschikt zijn voor omgevingen voor non-formeel leren.

De publicatie is bewust zo ontworpen dat ze flexibel en schaalbaar blijft. Organisaties kunnen de activiteiten, demonstrators en betrokkenheidsbenaderingen aanpassen aan lokale duurzaamheidsprioriteiten, leeftijdsgroepen van deelnemers, beschikbare middelen en de behoeften van de gemeenschap.

1.3 Doelgroepen

De primaire doelgroepen van het handboek zijn jongerenwerkers, educatoren, trainers en organisaties die non-formele leeractiviteiten met jongeren ondersteunen. Het handboek is ontworpen om praktische uitvoering te ondersteunen in maatschappelijke organisaties, jongerencentra, onderwijsomgevingen en lokale duurzaamheidsinitiatieven.

Secundaire doelgroepen zijn jongeren die deelnemen aan activiteiten voor milieubewustzijn, lokale maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en bredere duurzaamheidsnetwerken die de betrokkenheid van jongeren en activiteiten voor de groene transitie ondersteunen.

Belangrijk is dat het handboek toegankelijk en aanpasbaar wil blijven. Activiteiten en demonstrators zijn daarom zo ontworpen dat ze met weinig middelen kunnen worden uitgevoerd en kunnen worden opgeschaald afhankelijk van de lokale capaciteit en beschikbare middelen.

1.4 Hoe gebruik je dit handboek

Het handboek moet niet worden gezien als een vast curriculum of een rigide programmastructuur. Het biedt juist een praktisch kader waarmee jongerenwerkers en educatoren jongeren kunnen ondersteunen bij het verkennen van duurzaamheidsuitdagingen, het ontwikkelen van milieubewustzijn en het deelnemen aan betekenisvolle groene en digitale actie.

Gebruikers worden aangemoedigd om activiteiten aan te passen aan lokale duurzaamheidsprioriteiten, digitale en milieuthema's te combineren die relevant zijn voor de deelnemers, naast praktische activiteiten reflectie en discussie te stimuleren, deelname van de gemeenschap en outreach te bevorderen, waar passend multimedia, QR-codes en digitale storytelling te integreren, en jongeren aan te moedigen lokale duurzaamheidsuitdagingen en -oplossingen te benoemen.

Het handboek is ook ontworpen om gezamenlijke uitvoering door organisaties te ondersteunen. Verschillende demonstrators en bijdragen kunnen daarom worden aangepast en uitgebreid op basis van de expertise en ervaringen van de deelnemende partners.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

1.5 Opbouw van de publicatie

Het Green Horizons Digital Handbook is opgebouwd uit een reeks praktische uitvoeringshoofdstukken die verlopen van duurzaamheidsbewustzijn en digitale verantwoordelijkheid naar demonstratieactiviteiten, reflectiemethoden, benaderingen voor betrokkenheid van de gemeenschap en praktische uitvoeringsinstrumenten.

De publicatie bevat inleidende richtlijnen over duurzaamheid en digitale participatie, benaderingen van projectmatig leren waar passend, demonstratieactiviteiten voor duurzaamheid, methoden voor digitale betrokkenheid en reflectie, uitvoeringsrichtlijnen voor jongerenwerkers en educatoren, benaderingen voor outreach in de gemeenschap, ondersteuning bij middelen en planning, en bijlagen met sjablonen, evaluatie-instrumenten en praktische uitvoeringsmaterialen.

Samen willen deze hoofdstukken jongerenorganisaties en educatoren ondersteunen bij het uitvoeren van op duurzaamheid gerichte activiteiten die praktisch, boeiend, aanpasbaar en afgestemd zijn op de bredere doelen van het Erasmus+-project GS4F.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Waarom groene en digitale vaardigheden ertoe doen

2.1 Introductie

De overgang naar groenere en duurzamere samenlevingen hangt steeds meer af van het vermogen van jongeren om zowel ecologische duurzaamheid als de digitale systemen die het moderne leven vormgeven te begrijpen. Jongeren hebben vandaag de dag voortdurend te maken met digitale technologieën via communicatie, entertainment, onderwijs, sociale media en opkomende AI-tools. Het bewustzijn van de milieu-impact van digitaal gedrag blijft echter vaak beperkt.

Digitale activiteiten zoals videostreaming, cloudopslag, online gamen, cryptovalutasystemen, AI-verwerking en het snel vervangen van apparaten dragen allemaal bij aan een groeiende energievraag en toenemende druk op het milieu. Tegelijkertijd bieden digitale hulpmiddelen ook belangrijke kansen voor duurzaamheidsbewustzijn, burgerparticipatie, milieumonitoring, samenwerking en door jongeren geleid activisme.

Voor jongerenwerkers en educatoren brengt dit een belangrijke verantwoordelijkheid met zich mee. Duurzaamheidseducatie kan zich niet langer uitsluitend richten op recycling of op klimaatbewustzijn als losstaand thema. Jongeren hebben steeds meer ondersteuning nodig om te begrijpen hoe ecologische duurzaamheid en digitale participatie in hun dagelijks leven samenkomen.

Het GS4F-handboek bevordert daarom een evenwichtige aanpak die milieubewustzijn, verantwoorde digitale participatie en praktische duurzaamheidsactie stimuleert via toegankelijke methoden van non-formeel leren.

2.2 Groene vaardigheden begrijpen

Groene vaardigheden verwijzen naar de kennis, het gedrag, de competenties en de praktische acties die ecologische duurzaamheid en verantwoord gebruik van hulpbronnen ondersteunen. Deze vaardigheden worden steeds belangrijker in onderwijs, werk, gemeenschappen en het dagelijks leven.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Binnen de context van GS4F zijn groene vaardigheden niet beperkt tot wetenschappelijke of technische milieukennis. Ze omvatten juist praktisch duurzaam gedrag dat jongeren realistisch kunnen toepassen in hun eigen gemeenschap en dagelijkse activiteiten.

Voorbeelden van groene vaardigheden die in het handboek aan bod komen, zijn het verminderen van afval en onnodige consumptie, het begrijpen van duurzame leefstijlen en gedrag, deelnemen aan duurzaamheidsinitiatieven in de gemeenschap, het bevorderen van milieubewustzijn, het ondersteunen van biodiversiteit en lokale milieuactie, het stimuleren van duurzame digitale gewoonten en het benoemen van praktische lokale duurzaamheidsuitdagingen en -oplossingen.

Het handboek geeft jongerenwerkers en educatoren het vertrouwen om duurzaamheid te presenteren als iets praktisch, toegankelijks en haalbaars in plaats van iets abstracts of overweldigends. Activiteiten moeten daarom gericht zijn op participatie, experimenteren en lokale relevantie.

2.3 Digitale vaardigheden en digitale verantwoordelijkheid begrijpen

Digitale participatie speelt een steeds belangrijkere rol in onderwijs, communicatie, werk en sociale interactie. Jongeren zijn tegenwoordig sterk afhankelijk van digitale technologieën en brengen vaak veel tijd online door via mobiele apparaten, streamingplatforms, gameomgevingen en sociale-media-apps.

Digitale participatie heeft echter ook milieueffecten die vaak over het hoofd worden gezien. Datacenters, streamingdiensten, cloudopslagsystemen en AI-technologieën vragen een aanzienlijk energieverbruik en een omvangrijke infrastructuur.

Daarom bevordert het GS4F-project het idee van verantwoorde digitale participatie. Jongeren moeten niet alleen leren hoe ze digitale technologieën effectief gebruiken, maar ook de milieugevolgen van digitale consumptie begrijpen.

Dit handboek moedigt educatoren en jongerenwerkers daarom aan om gesprekken te ondersteunen over het energieverbruik van digitale technologie, onnodige online opslag en digitaal afval, overmatig streamen en datagebruik, de levensduur van apparaten en elektronisch afval, duurzame technologiekeuzes, digitaal welzijn en balans in schermgebruik, en positieve toepassingen van digitale hulpmiddelen voor duurzaamheidsactie.

Belangrijk is dat het doel niet is om digitale participatie te ontmoedigen. Het handboek bevordert juist bewuster, evenwichtiger en duurzaamheidsbewust digitaal gedrag.

2.4 Waarom groene en digitale vaardigheden met elkaar verbonden moeten zijn

Ecologische duurzaamheid en digitale participatie worden vaak los van elkaar besproken. Moderne duurzaamheidsuitdagingen vereisen echter steeds vaker dat jongeren de relatie tussen beide gebieden begrijpen.

Digitale hulpmiddelen kunnen milieubewustzijn versterken via communicatiecampagnes, betrokkenheid van de gemeenschap, karteringstools, gegevensverzameling, burgerparticipatie en multimediale storytelling. Jongeren kunnen digitale platforms gebruiken om duurzaamheidsinitiatieven te organiseren, milieuboodschappen te delen en samen te werken met bredere gemeenschappen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Tegelijkertijd kunnen niet-duurzame digitale gewoonten aanzienlijk bijdragen aan de milieu-impact. Jongeren hebben daarom gelegenheden nodig om kritisch te reflecteren op hun digitale gedrag en tegelijkertijd digitale hulpmiddelen positief en creatief te gebruiken.

Het GS4F-handboek bevordert daarom een geïntegreerde aanpak waarin milieubewustzijn verantwoord digitaal gedrag ondersteunt, digitale hulpmiddelen deelname aan duurzaamheid versterken, reflectieactiviteiten kritisch denken stimuleren, praktische projecten actie in de gemeenschap bevorderen en non-formeel leren toegankelijke deelnamemogelijkheden creëert.

Deze gecombineerde aanpak ondersteunt de ontwikkeling van praktische duurzaamheidscompetenties die aansluiten bij de dagelijkse ervaringen van jongeren en hun toekomstige rollen in de samenleving.

2.5 Non-formeel leren en projectmatig leren

Het handboek hanteert een benadering van non-formeel leren waarin participatie, samenwerking, experimenteren en reflectie voorop staan. In plaats van uitsluitend te steunen op theoretische onderwijsmethoden, helpt de GS4F-aanpak jongeren te leren via praktische duurzaamheidsactiviteiten en betrokkenheid bij de gemeenschap.

Projectmatig leren (PBL) is een bruikbare benadering binnen deze bredere context van non-formeel leren. PBL kan deelnemers aanmoedigen om echte duurzaamheidsuitdagingen te verkennen via praktische projecten, gezamenlijk problemen oplossen en reflectief leren, waar dit past bij de lokale setting en de bijdrage van de partner.

Via praktische projecten kunnen jongeren lokale milieu-uitdagingen onderzoeken, praktische duurzaamheidsoplossingen benoemen, in teams samenwerken, digitale hulpmiddelen creatief en verantwoord gebruiken, zich verbinden met lokale gemeenschappen en reflecteren op de impact van hun activiteiten en gedrag.

Belangrijk is dat projectactiviteiten niet duur of zeer technisch hoeven te zijn. Kleinschalige lokale projecten zorgen vaak voor betekenisvolle betrokkenheid en blijven tegelijk realistisch en toegankelijk voor jongerenorganisaties en educatoren.

2.6 Conclusie van dit hoofdstuk

Groene en digitale vaardigheden worden steeds belangrijker voor jongeren die hun weg zoeken in een snel veranderende wereld die wordt gevormd door milieu-uitdagingen en technologische transformatie. Jongerenwerkers en educatoren spelen daarom een belangrijke rol bij het ondersteunen van praktisch duurzaamheidsbewustzijn, verantwoorde digitale participatie en betekenisvolle betrokkenheid bij de gemeenschap.

De volgende hoofdstukken van het handboek bouwen voort op deze principes door praktische uitvoeringsbenaderingen, demonstratieactiviteiten en participatiemethoden te introduceren die kunnen worden aangepast aan verschillende contexten van jongerenwerk en onderwijs.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Projectmatig leren voor duurzaamheid

Figure 3.1 · Participatory sustainability project cycle

Young people lead each step; facilitators guide and support

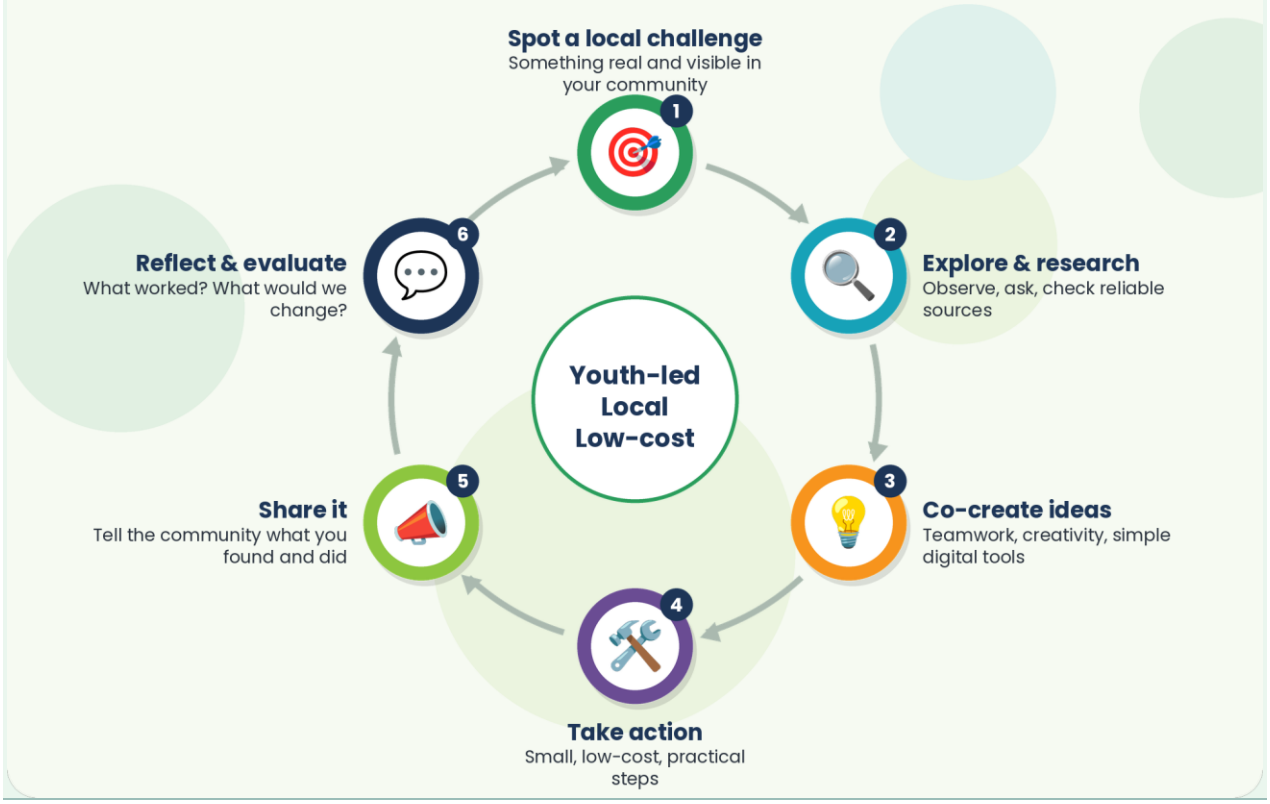

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

3.1 Introductie

Projectmatig leren (PBL) is in het handboek opgenomen als één mogelijke en ondersteunende methodiek voor op duurzaamheid gericht non-formeel leren. Het wordt niet gepresenteerd als een vast of verplicht model, noch als een aanpak die uitsluitend van S@ is. Dit hoofdstuk biedt richtlijnen op kaderniveau om partners en jongerenwerkers te helpen begrijpen hoe projectmatige benaderingen waar passend praktische deelname aan duurzaamheid kunnen ondersteunen.

Binnen het GS4F-project kunnen projectmatige benaderingen milieubewustzijn, digitale verantwoordelijkheid en deelname aan de gemeenschap ondersteunen door jongeren aan te moedigen zich met lokale duurzaamheidsvraagstukken bezig te houden via praktische activiteiten, samenwerking, experimenteren en reflectie.

Belangrijk is dat PBL-activiteiten geen grote budgetten of zeer technische omgevingen vereisen. Veel effectieve duurzaamheidsprojecten kunnen worden uitgevoerd met goedkope materialen, lokale partnerschappen, eenvoudige digitale hulpmiddelen en benaderingen voor betrokkenheid van de gemeenschap.

3.2 Waarom projectmatige benaderingen ertoe doen

Jongeren raken vaak beter betrokken bij duurzaamheidsthema's wanneer ze rechtstreeks kunnen deelnemen aan activiteiten die aansluiten bij hun eigen ervaringen en gemeenschappen. Projectmatige benaderingen creëren kansen voor praktische actie, teamwork en probleemoplossing, en ondersteunen tegelijkertijd reflectie en kritische discussie.

Deze benaderingen kunnen ook bredere overdraagbare competenties ondersteunen, zoals communicatie, samenwerking, creativiteit, reflectie en digitale participatie. Via praktische duurzaamheidsactiviteiten kunnen jongeren worden aangemoedigd om uitdagingen te benoemen, oplossingen te verkennen en te reflecteren op de ecologische en sociale impact van hun acties.

Het handboek ondersteunt daarom projectmatige benaderingen die praktisch blijven, verbonden zijn met de gemeenschap, toegankelijk en goedkoop zijn, aanpasbaar zijn aan verschillende leeftijdsgroepen en contexten, gekoppeld zijn aan lokale duurzaamheidsuitdagingen en verantwoorde digitale participatie ondersteunen.

3.3 Kernprincipes

De hier gepresenteerde kaderrichtlijnen zijn gebaseerd op een aantal brede principes die door verantwoordelijke partners en lokale begeleiders kunnen worden aangepast. Jongeren moeten worden aangemoedigd actief deel te nemen aan het benoemen van duurzaamheidsuitdagingen, het ontwikkelen van ideeën en het vormgeven van uitvoeringsactiviteiten. Activiteiten worden betekenisvoller wanneer deelnemers zich eigenaar voelen van het proces.

Ook lokale relevantie is belangrijk. Projecten moeten aansluiten bij echte milieu- of duurzaamheidsvraagstukken die zichtbaar zijn in lokale gemeenschappen. Denk aan afvalvermindering, duurzaam vervoer, bewustzijn van biodiversiteit, digitale duurzaamheid, buurttuinieren, energiebewustzijn of lokale milieucampagnes.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Reflectie moet gedurende het hele proces worden geïntegreerd. Jongeren moeten worden aangemoedigd hun ervaringen te bespreken, uitdagingen te evalueren en na te denken over hoe duurzaam gedrag in hun dagelijks leven kan worden toegepast. Ook samenwerking moet centraal blijven staan, met activiteiten die teamwork, gedeelde verantwoordelijkheid en leren van elkaar stimuleren.

Digitale hulpmiddelen kunnen creatief en verantwoord worden ingezet om duurzaamheidsacties, communicatie en participatie te ondersteunen. Ze moeten niet enkel worden gebruikt om de digitale output of onnodige digitale consumptie te vergroten.

3.4 Rol van jongerenwerkers en educatoren

Jongerenwerkers en educatoren spelen een belangrijke begeleidende rol bij projectmatige duurzaamheidsactiviteiten. In plaats van alleen als instructeur op te treden, ondersteunen begeleiders deelnemers met sturing, aanmoediging, reflectie en praktische coördinatie.

Begeleiders kunnen open discussie en participatie ondersteunen, experimenteren en creativiteit aanmoedigen, jongeren waar mogelijk activiteiten mee laten vormgeven, projecten koppelen aan lokale duurzaamheidsuitdagingen, reflectie en evaluatie ondersteunen, positieve en verantwoorde digitale participatie stimuleren en realistische verwachtingen van het project bewaken.

Belangrijk is dat begeleiders zich niet onder druk gezet voelen om zeer technische duurzaamheidsprojecten uit te voeren. Kleinschalige praktische activiteiten leiden vaak tot meer betrokkenheid en deelname dan overmatig complexe projectstructuren.

3.5 Voorbeelden van projectmatige duurzaamheidsactiviteiten

Projectmatige duurzaamheidsactiviteiten kunnen veel verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de leeftijdsgroepen van de deelnemers, de organisatorische omgeving en lokale duurzaamheidsprioriteiten. Ze kunnen bestaan uit bewustwordingscampagnes over digitale duurzaamheid, het in kaart brengen van biodiversiteit, initiatieven voor afvalvermindering, bewustwording over duurzaam vervoer, opruimacties in de buurt, duurzaamheidsverhalen op sociale media, eco-fotografieprojecten, upcyclingactiviteiten, campagnes voor duurzaam digitaal gedrag en lokale evenementen voor milieubewustzijn.

De demonstratieactiviteiten verderop in dit handboek bieden aanvullende voorbeelden die kunnen worden aangepast en opgeschaald naar lokale behoeften.

3.6 Reflectie en evaluatie binnen projectactiviteiten

Reflectie is essentieel bij op duurzaamheid gericht projectwerk. Jongeren moeten niet alleen worden aangemoedigd om activiteiten af te ronden, maar ook om na te denken over hoe hun acties, gedrag en beslissingen samenhangen met bredere ecologische en digitale duurzaamheidsuitdagingen.

Reflectieactiviteiten kunnen bestaan uit groepsgesprekken, digitale storytelling, podcasts of spraakopnames, reflectiedagboeken, reflectie aan de hand van beelden, feedbackactiviteiten via QR-codes en peer-evaluatieoefeningen. Reflectie moet ondersteunend, toegankelijk en gespreksgericht blijven in plaats van overdreven formeel of gericht op beoordeling.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

3.7 Goedkope en toegankelijke uitvoering

Een belangrijk principe binnen GS4F is dat deelname aan duurzaamheid toegankelijk moet blijven. Jongerenorganisaties en educatoren werken vaak met beperkte financiële middelen en hebben daarom uitvoeringsbenaderingen nodig die realistisch en aanpasbaar zijn.

Het handboek stimuleert daarom het gebruik van gratis beschikbare digitale hulpmiddelen, lokale partnerschappen en betrokkenheid van de gemeenschap, hergebruik en herbestemming van materialen, eenvoudige en goedkope activiteitenstructuren, leren buiten en in de gemeenschap en schaalbare projectideeën die aansluiten bij verschillende organisatorische capaciteiten.

In het hele handboek ligt de nadruk op participatie, creativiteit en duurzaamheidsbewustzijn in plaats van op dure infrastructuur of complexe technische uitvoering.

Begeleiders kunnen de participatieve benaderingen uit dit hoofdstuk gebruiken naast de uitgewerkte voorbeelden van EcoSnap en Digital Green Change Makers in hoofdstuk 5. Stem de mate van structuur af op de interesses, ervaring en toegankelijkheidsbehoeften van de betrokken jongeren.

3.8 Conclusie van dit hoofdstuk

Projectmatige benaderingen kunnen bruikbare methoden bieden om duurzaamheidsbewustzijn, digitale verantwoordelijkheid en jongerenparticipatie te ondersteunen via praktische actie en reflectie. Door jongeren aan te moedigen zich rechtstreeks bezig te houden met milieu-uitdagingen en lokale gemeenschappen, kunnen projectactiviteiten betekenisvolle leerervaringen creëren die verder gaan dan traditionele onderwijsbenaderingen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

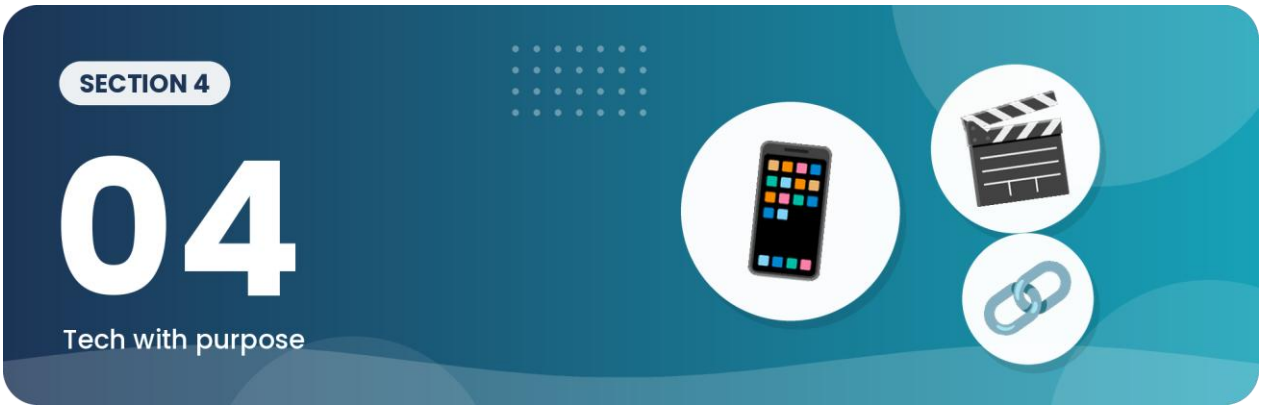

Digitale hulpmiddelen voor groene actie

4.1 Introductie

Digitale technologieën beïnvloeden steeds meer hoe jongeren communiceren, leren, samenwerken en deelnemen aan de samenleving. In de context van duurzaamheidseducatie kunnen digitale hulpmiddelen, mits verantwoord en doelgericht gebruikt, belangrijke kansen bieden voor bewustwording, creativiteit, participatie en betrokkenheid van de gemeenschap.

Het GS4F-handboek ondersteunt jongerenwerkers en educatoren daarom bij het verkennen van hoe toegankelijke digitale hulpmiddelen milieubewustzijn en duurzaamheidsactie kunnen ondersteunen via praktische activiteiten voor non-formeel leren. Belangrijk is dat het handboek digitale technologie niet om zichzelf promoot. Digitale participatie moet juist betekenisvolle betrokkenheid, reflectie, samenwerking en inzicht in duurzaamheid ondersteunen.

Dit hoofdstuk introduceert praktische digitale benaderingen die kunnen worden aangepast aan de organisatorische capaciteit, leeftijdsgroepen van deelnemers en lokale duurzaamheidsprioriteiten.

4.2 Verantwoorde digitale participatie

Jongeren brengen tegenwoordig veel tijd door op digitale platforms en in online omgevingen. Hoewel digitale technologieën belangrijke educatieve en sociale kansen bieden, dragen ze ook bij aan een groeiende druk op het milieu door energieverbruik, opslagbehoeften voor data, elektronisch afval en een toenemende vraag naar infrastructuur.

Daarom ondersteunt het handboek educatoren en jongerenwerkers bij het bevorderen van verantwoorde digitale participatie. Dat betekent deelnemers helpen zowel de positieve kansen als de milieugevolgen van digitale technologieën te begrijpen.

Verantwoorde digitale participatie kan bestaan uit het verminderen van onnodige cloudopslag en dubbele bestanden, het stimuleren van bewuste gewoonten rond streaming en mediagebruik, het bespreken van de levensduur van apparaten en elektronisch afval, het bevorderen van evenwichtig en gezond digitaal gedrag, het aanmoedigen van positieve digitale communicatie en het inzetten van digitale hulpmiddelen om duurzaamheidsbewustzijn en deelname aan de gemeenschap te ondersteunen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Het is niet de bedoeling om technologiegebruik te ontmoedigen, maar om bewuster en duurzaamheidsbewust digitaal gedrag te ondersteunen.

4.3 Digitale storytelling en duurzaamheidscommunicatie

Digitale storytelling kan een boeiende en toegankelijke methode zijn om duurzaamheidsbewustzijn en jongerenparticipatie te stimuleren. Jongeren zijn vaak zeer vertrouwd met visuele communicatievormen zoals korte video's, podcasts, fotografie, content op sociale media en digitale presentaties.

Jongerenwerkers en educatoren kunnen deelnemers daarom aanmoedigen om digitale storytelling te gebruiken om duurzaamheidsthema's te verkennen, activiteiten vast te leggen en milieuboodschappen in hun gemeenschap over te brengen.

Digitale storytelling kan bestaan uit korte bewustwordingsvideo's over duurzaamheid, fotodagboeken en eco-fotografie, digitale campagnes die milieuactie bevorderen, podcasts en opgenomen reflecties, activiteitenroutes met QR-codes, interviews in de gemeenschap en storytelling op sociale media gericht op lokale duurzaamheidsvraagstukken.

Digitale storytelling kan creativiteit, communicatievaardigheden en betrokkenheid van de gemeenschap versterken en duurzaamheidsthema's tegelijk toegankelijker en herkenbaarder maken voor jonge deelnemers.

4.4 QR-codes en interactief leren

QR-codes kunnen een eenvoudige en goedkope manier zijn om fysieke duurzaamheidsactiviteiten te verbinden met digitale content en reflectiemomenten. Het handboek ondersteunt het gebruik van QR-codes waar ze toegankelijkheid, betrokkenheid en interactieve participatie bevorderen.

QR-codes kunnen deelnemers doorverwijzen naar korte video's en multimediale content, podcasts en audioreflecties, informatiebronnen over duurzaamheid, digitale evaluatieactiviteiten, campagnes voor betrokkenheid van de gemeenschap, interactieve kaarten en routes, of projectdocumentatie en resultaten van deelnemers.

Belangrijk is dat de integratie van QR-codes eenvoudig en doelgericht blijft. Te ingewikkelde digitale structuren kunnen de toegankelijkheid verminderen en onnodige drempels opwerpen voor deelnemers.

4.5 Digitale hulpmiddelen voor samenwerking

Digitale samenwerkingstools kunnen jongeren helpen samen aan duurzaamheidsprojecten te werken, ideeën te delen en activiteiten vast te leggen. Veel gratis beschikbare platforms bieden mogelijkheden voor communicatie, samenwerking en creativiteit binnen omgevingen voor non-formeel leren.

Voorbeelden van digitale samenwerking zijn gedeelde digitale prikborden, gezamenlijke presentaties, online brainstormactiviteiten, digitale karteringstools, het bijhouden van duurzaamheidsuitdagingen, gedeelde fotogalerijen en online reflectieactiviteiten.

Jongerenwerkers en educatoren moeten digitale hulpmiddelen kiezen die passen bij de behoeften van de deelnemers, de organisatorische capaciteit en de veiligheidseisen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

4.6 Toegankelijkheid en inclusie

Digitale duurzaamheidsactiviteiten moeten toegankelijk en inclusief blijven. Niet alle jongeren hebben gelijke toegang tot apparaten, een stabiele internetverbinding of geavanceerde digitale vaardigheden. Activiteiten moeten daarom onnodige technische complexiteit vermijden en aanpasbaar blijven aan verschillende leeromgevingen.

Het handboek moedigt organisaties aan om waar mogelijk gratis beschikbare tools te gebruiken, technische drempels te minimaliseren, flexibele vormen van deelname aan te bieden, ondersteuning en samenwerking tussen leeftijdgenoten te stimuleren, offline en online leermethoden te combineren en ervoor te zorgen dat duurzaamheidsactiviteiten inclusief en gemeenschapsgericht blijven.

Belangrijk is dat sterke deelname aan duurzaamheid niet afhankelijk is van dure technologie. Creativiteit, reflectie en betrokkenheid van de gemeenschap zijn belangrijker dan technische verfijning.

4.7 Digitale reflectie en evaluatie

Digitale hulpmiddelen kunnen ook reflectie- en evaluatieactiviteiten binnen duurzaamheidsprojecten ondersteunen. Deelnemers kunnen digitale formats gebruiken om leerervaringen vast te leggen, te reflecteren op gedragsveranderingen en projectresultaten te communiceren.

Voorbeelden zijn spraakopnames en podcasts, digitale dagboeken, reflectie aan de hand van beelden, feedbackformulieren via QR-codes, korte videoreflecties en gezamenlijke evaluatiegesprekken.

Reflectieactiviteiten moeten open discussie, creativiteit en persoonlijke betrokkenheid stimuleren in plaats van formele beoordelingsmethoden.

4.8 Conclusie van dit hoofdstuk

Digitale hulpmiddelen kunnen, mits verantwoord en doelgericht gebruikt, een belangrijke rol spelen bij het ondersteunen van duurzaamheidsbewustzijn, creativiteit, communicatie en participatie. In het GS4F-handboek wordt digitale participatie gepositioneerd als een praktisch ondersteuningsmiddel voor milieubewustzijn en betrokkenheid van de gemeenschap, niet als doel op zich.

De volgende hoofdstukken introduceren demonstratieactiviteiten en praktische uitvoeringsbenaderingen die deelname aan duurzaamheid, reflectie en toegankelijke digitale betrokkenheid combineren binnen omgevingen voor non-formeel leren.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

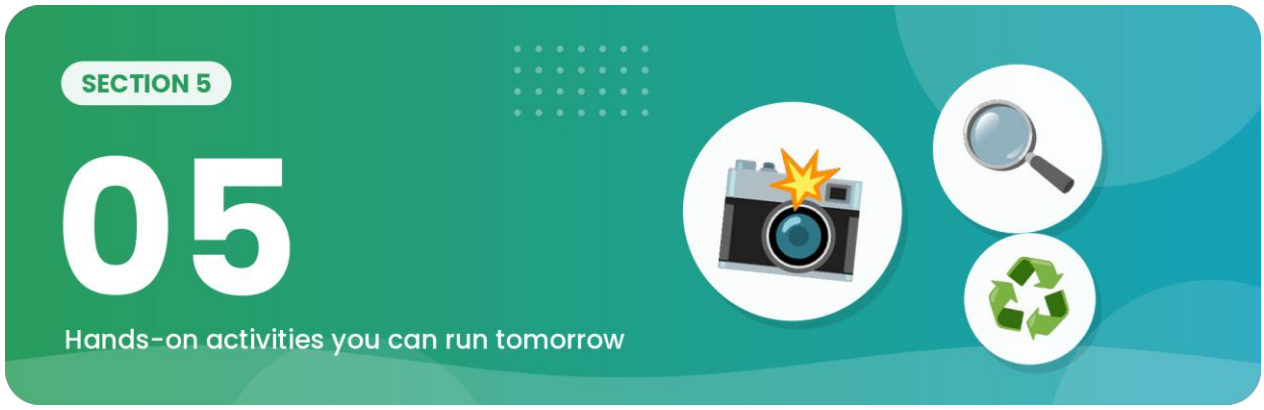

Demonstrators voor milieuactie

Figure 5.1 · EcoSnap observation-to-action pathway

From a photo to a local conversation and a realistic action

Figure 5.2 · Digital Green Change Makers pathway

Young people as creators of sustainability messages, not just receivers

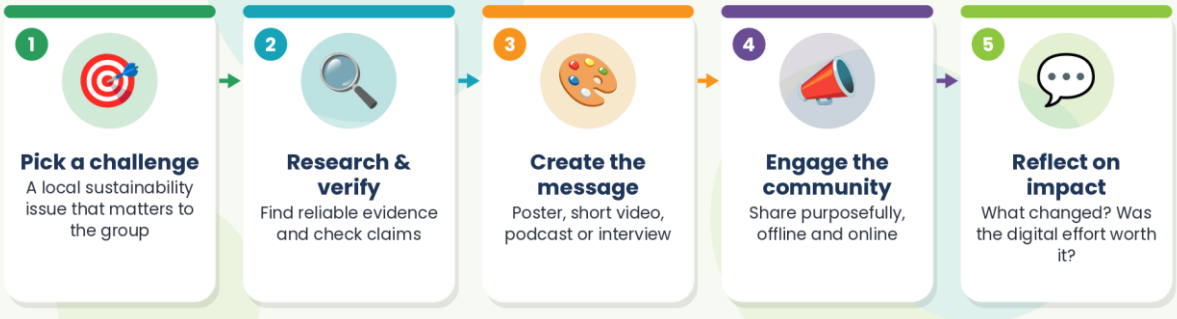

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

5.1 Introductie

Praktische demonstratieactiviteiten vormen een belangrijk onderdeel van het Green Horizons Digital Handbook. Demonstrators helpen duurzaamheidsbewustzijn om te zetten in betekenisvolle participatie door aanpasbare voorbeelden te bieden die jongerenwerkers, educatoren en organisaties kunnen gebruiken in omgevingen voor non-formeel leren.

Belangrijk is dat de demonstrators in dit handboek niet bedoeld zijn als vaste uitvoeringsmodellen. Het zijn praktische voorbeelden die kunnen worden aangepast, vereenvoudigd of uitgebreid op basis van lokale duurzaamheidsprioriteiten, de interesses van deelnemers, beschikbare middelen en organisatorische capaciteit.

De demonstratoraanpak van GS4F richt zich op praktische participatie, milieubewustzijn, reflectie, verantwoorde digitale participatie en betrokkenheid van de gemeenschap via toegankelijke leerervaringen rond duurzaamheid. In het hele handboek ligt de nadruk daarom op participatie, creativiteit en lokale relevantie in plaats van op complexe technische uitvoeringsstructuren.

De volgende demonstrators zijn praktische voorbeelden die de bredere doelen van Activiteit 4 ondersteunen en kunnen worden aangepast aan lokale uitvoeringsbehoeften.

5.2 Demonstrator EcoSnap

EcoSnap is ontwikkeld als een praktische activiteit rond duurzaamheid die deelnemers aanmoedigt milieuthema's te verkennen via fotografie, observatie, reflectie en digitale storytelling. De demonstrator is bedoeld om jongeren te helpen duurzaamheidsconcepten te verbinden met zichtbare lokale realiteiten in hun eigen gemeenschap en omgeving.

In plaats van zich uitsluitend te richten op formele duurzaamheidseducatie, nodigt EcoSnap deelnemers uit om de wereld om hen heen actief te observeren en te interpreteren via beeld. Deelnemers kunnen milieu-uitdagingen, duurzaamheidsacties, voorbeelden van biodiversiteit of positieve groene initiatieven vastleggen met foto's, gecombineerd met korte reflectieve toelichtingen en gesprekken.

De activiteit blijft bewust flexibel en toegankelijk. Jongerenorganisaties en educatoren kunnen EcoSnap aanpassen aan de leeftijdsgroepen van de deelnemers, lokale duurzaamheidsprioriteiten en beschikbare digitale middelen. Activiteiten kunnen worden uitgevoerd met mobiele telefoons, tablets of digitale camera's, afhankelijk van de organisatorische capaciteit en de toegang van deelnemers tot technologie.

EcoSnap ondersteunt verschillende belangrijke leergebieden, waaronder milieuobservatie, duurzaamheidscommunicatie, verantwoorde digitale participatie, creativiteit en reflectie. Het visuele karakter van de activiteit kan duurzaamheidsgesprekken ook boeiender en herkenbaarder maken voor deelnemers die minder goed reageren op puur theoretische leerbenaderingen.

Mogelijke thema's voor EcoSnap zijn biodiversiteit en lokale natuur, duurzaam vervoer, afval en recycling, klimaatbewustzijn, stedelijk groen, water- en energiegebruik of voorbeelden van positief milieugedrag in lokale gemeenschappen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Een belangrijk onderdeel van de EcoSnap-aanpak is reflectie en discussie. Deelnemers moeten worden aangemoedigd uit te leggen waarom ze bepaalde beelden hebben gekozen, welke milieuvraagstukken zichtbaar zijn en hoe duurzaam gedrag lokaal kan worden verbeterd. Deze gesprekken helpen kritisch denken te versterken en moedigen deelnemers aan om duurzaamheidsthema's te verbinden met het dagelijks leven.

Waar passend kunnen EcoSnap-activiteiten ook eenvoudige vormen van digitale storytelling bevatten, zoals galerijen via QR-codes, presentaties, korte podcasts of campagnes op sociale media die bredere betrokkenheid van de gemeenschap en duurzaamheidsbewustzijn ondersteunen.

5.3 Demonstrator Digital Green Change Makers

Digital Green Change Makers richt zich op jongerenparticipatie, duurzaamheidscommunicatie en betrokkenheid van de gemeenschap via toegankelijke digitale benaderingen. De demonstrator moedigt jongeren aan om lokale duurzaamheidsuitdagingen te benoemen en creatieve manieren te ontwikkelen om bewustzijn te vergroten en deelname in hun gemeenschap te stimuleren.

De activiteit is zo ontworpen dat jongeren actieve bijdragers zijn in plaats van passieve ontvangers van informatie over duurzaamheid. Deelnemers worden aangemoedigd te verkennen hoe digitale hulpmiddelen en communicatiemethoden positieve milieuactie, gesprekken in de gemeenschap en duurzaamheidsbewustzijn kunnen ondersteunen.

Activiteiten kunnen bestaan uit het maken van duurzaamheidscampagnes, digitale posters, korte video's, podcasts, interviews, storytelling op sociale media of bewustwordingsinitiatieven gericht op de gemeenschap. Organisaties worden echter aangemoedigd om activiteiten aan te passen aan de interesses van deelnemers, lokale contexten en beschikbare middelen.

Belangrijk is dat de demonstrator niet bedoeld is om overmatige of onnodige digitale consumptie te stimuleren. De activiteit bevordert juist doelgerichte en verantwoorde digitale participatie die creativiteit, samenwerking en betrokkenheid bij duurzaamheid ondersteunt.

De aanpak van Digital Green Change Makers ondersteunt de ontwikkeling van communicatievaardigheden, teamwork, milieubewustzijn, competenties voor digitale participatie en zelfvertrouwen bij het betrekken van de gemeenschap. Deelnemers worden aangemoedigd te reflecteren op hoe digitale communicatie gedrag kan beïnvloeden, deelname aan duurzaamheid kan versterken en positieve lokale actie kan ondersteunen.

Activiteiten kunnen worden uitgevoerd in jongerenorganisaties, onderwijsomgevingen, maatschappelijke groepen of informele leeromgevingen, afhankelijk van lokale uitvoeringsbehoeften. Dankzij de flexibiliteit van de demonstrator kunnen organisaties activiteiten opschalen of afschalen op basis van beschikbare tijd, middelen en ervaring van de deelnemers.

5.4 Reflectie en gesprek in de gemeenschap

Reflectie is een essentieel onderdeel van deelname aan duurzaamheid en van de uitvoering van demonstrators. Jongeren moeten worden aangemoedigd na te denken over niet alleen wat ze hebben gemaakt of waargenomen, maar ook over hoe duurzaamheidsuitdagingen samenhangen met hun eigen gemeenschap, leefstijl en gedrag.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Reflectieactiviteiten kunnen veel vormen aannemen, afhankelijk van de leeromgeving en de voorkeuren van deelnemers. Sommige organisaties kiezen voor groepsgesprekken en gezamenlijke feedbacksessies, terwijl andere digitale dagboeken, podcasts, reflectie aan de hand van beelden of gespreksvragen via QR-codes stimuleren.

Het doel van reflectie is bewustzijn, participatie en kritisch denken te bevorderen, niet formele beoordeling. Gesprekken moeten daarom open, ondersteunend en op de deelnemers gericht blijven. Reflectieactiviteiten kunnen deelnemers ook helpen inzien hoe lokale duurzaamheidsvraagstukken samenhangen met bredere ecologische en digitale uitdagingen.

Belangrijk is dat reflectie niet als een aparte of losstaande activiteit wordt behandeld. Ze moet gedurende de hele uitvoering van de demonstrator geïntegreerd blijven om betrokkenheid, gesprek en een persoonlijke band met duurzaamheidsthema's te versterken.

5.5 Aanpasbaarheid en lokale context

Een belangrijk principe in de demonstratoraanpak van GS4F is flexibiliteit. De activiteiten in dit handboek moeten niet worden gezien als rigide programmastructuren of verplichte uitvoeringsmodellen. Ze zijn bedoeld als aanpasbare voorbeelden die organisaties en jongerenwerkers kunnen vormgeven naar lokale duurzaamheidsprioriteiten, interesses van deelnemers en beschikbare middelen.

Verschillende gemeenschappen ervaren duurzaamheidsuitdagingen op verschillende manieren. Sommige organisaties richten zich op biodiversiteit en lokale milieubescherming, terwijl andere prioriteit geven aan digitale duurzaamheid, afvalvermindering, duurzame leefstijlen of bewustwordingscampagnes in de gemeenschap. Het handboek helpt begeleiders daarom activiteiten rechtstreeks te verbinden met lokale contexten en ervaringen van deelnemers.

Aanpassing kan betekenen dat activiteiten worden vereenvoudigd voor jongere deelnemers, dat lokale milieuthema's worden geïntegreerd, dat online en offline deelnamevormen worden gecombineerd of dat activiteiten worden gekoppeld aan evenementen in de gemeenschap en duurzaamheidscampagnes. Jongerenwerkers en educatoren worden aangemoedigd flexibel en creatief te blijven en daarbij de kernprincipes van participatie, reflectie en duurzaamheidsbewustzijn te behouden.

Belangrijk is dat lokaal eigenaarschap en betrokkenheid van deelnemers waardevoller zijn dan strikte naleving van vaste activiteitenstructuren. Activiteiten moeten zich daarom ontwikkelen volgens de behoeften en interesses van deelnemers en gemeenschappen.

5.6 Goedkope en toegankelijke uitvoering

De demonstrators in het handboek zijn bewust zo ontworpen dat ze realistisch en haalbaar blijven in kleinschalige onderwijs- en jongerenwerkomgevingen. Activiteiten moeten participatie, betrokkenheid en duurzaamheidsbewustzijn vooropstellen in plaats van dure technologie of complexe uitvoeringsstructuren.

Veel betekenisvolle duurzaamheidsactiviteiten kunnen worden uitgevoerd met bestaande apparaten, gratis beschikbare digitale hulpmiddelen, partnerschappen in de gemeenschap en eenvoudige communicatiemethoden. Organisaties worden aangemoedigd lokale middelen te benutten, bestaande materialen waar mogelijk te hergebruiken en schaalbare benaderingen te ontwikkelen die passen bij hun eigen organisatorische capaciteit.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Belangrijk is dat het handboek erkent dat niet alle organisaties of groepen deelnemers gelijke toegang hebben tot technologie, infrastructuur of financiële middelen. Daarom blijven toegankelijkheid en aanpasbaarheid centrale principes in de hele demonstratoraanpak.

De nadruk moet daarom blijven liggen op creativiteit, participatie en betrokkenheid van de gemeenschap in plaats van op technische verfijning of uitvoeringsomgevingen met veel middelen.

5.7 Conclusie van dit hoofdstuk

De demonstratieactiviteiten in het GS4F-handboek bieden praktische voorbeelden die duurzaamheidsbewustzijn, verantwoorde digitale participatie en betrokkenheid van de gemeenschap ondersteunen via benaderingen van non-formeel leren. Door creativiteit, reflectie en participatie te stimuleren, helpen demonstrators duurzaamheidsconcepten om te zetten in betekenisvolle lokale actie.

De volgende hoofdstukken zetten deze focus op uitvoering voort met benaderingen voor betrokkenheid van de gemeenschap, participatiemethoden en praktische ondersteuningsinstrumenten voor jongerenwerkers en educatoren.

5.8 Leerroutes per land en kant-en-klare activiteiten

De volgende door partners geschreven voorbeelden bouwen voort op de EcoSnap- en Digital Green Change Makers-benaderingen uit hoofdstuk 5. Ze worden gepresenteerd als aanpasbare leeractiviteiten, tenzij ze uitdrukkelijk zijn aangeduid als een gedocumenteerde lokale casus of gebeurtenis. Lokale gegevens en bronlinks moeten vóór de uitvoering opnieuw worden gecontroleerd.

5.8.1 Griekenland – Centraal-Macedonië

Introductie

Groene transitie in Centraal-Macedonië

Status Geverifieerde Griekse lokale context

Centraal-Macedonië is een gevarieerde regio in Noord-Griekenland met grote stedelijke gebieden, landbouwvlakten, rivieren, wetlands, kustzones en berglandschappen. Door deze diversiteit is duurzaamheid een praktisch lokaal vraagstuk in plaats van een ver beleidsonderwerp. De regio Centraal-Macedonië is verantwoordelijk voor regionale ontwikkelingsplanning, milieubescherming, vervoer en civiele bescherming, en haar regionale planning omvat maatregelen voor klimaatadaptatie.

Klimaat- en milieudruk is zichtbaar in het dagelijks leven. Regionale klimaatinformatie wijst op hittegolven, droogte, overstromingen en uitdagingen in het waterbeheer. De regio moet ook de luchtkwaliteit, natuurlijke hulpbronnen, druk vanuit de landbouw en de veerkracht van nederzettingen en infrastructuur beheren. Water is bijzonder belangrijk omdat stedelijke behoeften, landbouw, bescherming tegen overstromingen en wetland-ecosystemen met elkaar verbonden zijn.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

De groene transitie biedt jongeren kansen om op praktische manieren deel te nemen. Jongvolwassenen kunnen milieu-informatie onderzoeken, vastleggen wat ze in hun gemeenschap zien, observaties vergelijken met officiële gegevens, toegankelijke digitale content maken en bewijs overbrengen aan organisaties of overheden. Voor deze activiteiten is geen gespecialiseerde technische of wetenschappelijke kennis nodig.

Digitale participatie en duurzaamheid

Digitale hulpmiddelen zijn het nuttigst wanneer ze een echte duurzaamheidsvraag ondersteunen. Een kaart kan laten zien waar een milieuprobleem zich voordoet. Een spreadsheet kan observaties ordenen. Een telefooncamera kan de toestand van een openbare ruimte vastleggen. Een gedeeld document kan verschillende observaties samenvoegen tot één bewijsnotitie voor de gemeenschap. Het digitale hulpmiddel is een middel om deel te nemen, niet het doel van de activiteit.

Verantwoorde digitale participatie betekent ook informatie controleren voordat je die deelt. Deelnemers achterhalen de oorspronkelijke bron, de publicatiedatum en de verantwoordelijke instelling, onderscheiden directe observatie van interpretatie en geven aan wat het beschikbare bewijs niet kan aantonen. Bij het gebruik van foto's, interviews of online publicatie werken deelnemers met toestemming, dataminimalisatie en toegankelijke alternatieven.

Doelgroep

Jongeren van 18–30 jaar.

Jongerenwerkers, educatoren, mentoren en begeleiders in de gemeenschap.

Deelnemers met verschillende niveaus van digitaal zelfvertrouwen, met mogelijkheden voor deelname op papier, via audio en in groepen.

Jongeren die economische, geografische, taalkundige of andere drempels voor deelname ervaren.

Leeraanpak

De activiteiten volgen een eenvoudige cyclus: een lokale vraag observeren of stellen; bewijs verzamelen en controleren; samenwerken; een bruikbaar resultaat maken; beperkingen bespreken; en een realistische volgende stap bepalen. Deelnemers leren door te doen en er wordt niet van hen verwacht dat ze energieopbrengsten berekenen, de waterchemie testen of gespecialiseerd milieuonderzoek uitvoeren.

Geverifieerde Griekse casestudy van goede praktijk

Status Geverifieerde Griekse goede praktijk

Locatie: Thessaloniki, Centraal-Macedonië, Griekenland

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Gedocumenteerde setting: Het 3e Forum ter preventie van voedselverspilling voor bedrijven in de verkoop en distributie van voedsel, gehouden op 26 juni 2024 in het Centrum voor Recycling, Reparatie en Hergebruik van de gemeente Thessaloniki.

Achtergrond: Het forum werd georganiseerd door de gemeente Thessaloniki en de Harokopio-universiteit binnen LIFE-IP CEI-Greece, met steun van het ministerie van Milieu en Energie en het Groen Fonds. Het bracht bedrijven, overheidsinstanties, universiteiten en maatschappelijke organisaties samen om te praten over preventie van voedselverspilling, innovatie, praktische oplossingen en samenwerking.

Gedocumenteerde bijdrage van No Waste: NO WASTE TECHNOLOGIES / NO WASTE GREECE documenteerde haar deelname als spreker en presenteerde digitale toepassingen om voedselverspilling te verminderen, waaronder dynamische prijsstelling en elektronische verkoopinstrumenten voor producten die hun houdbaarheidsdatum naderen.

Doelstellingen

Vermijdbare voedselverspilling voorkomen door betere beslissingen over producten die hun houdbaarheidsdatum naderen.

Actoren in de hele voedselketen verbinden rond praktische preventiemaatregelen.

Digitale informatie en innovatie inzetten om betere beslissingen over voedselverspilling te ondersteunen.

Circulair denken bevorderen, waarbij voedsel en hulpbronnen zo lang mogelijk hun waarde behouden.

Waarom het een goede praktijk is

De casus uit Thessaloniki verbindt een echte lokale setting met een concrete uitdaging op het gebied van afvalpreventie en samenwerking tussen verschillende actoren. Ze toont ook een praktische relatie tussen groen en digitaal: digitale informatie en prijsinstrumenten kunnen beslissingen ondersteunen die vermijdbare voedselverspilling verminderen. De casus is vooral nuttig voor jongereneducatie omdat ze laat zien dat duurzaamheid betrekking heeft op consumenten, bedrijven, publieke instellingen, data en gedeelde verantwoordelijkheid.

Impact op de gemeenschap

Het forum creëerde een gestructureerde ruimte voor netwerken, uitwisseling van praktijken en gesprekken over oplossingen in de hele voedselketen. Het bredere LIFE-IP CEI-Greece-programma omvat acties rond voedseloverschotten en preventie van voedselverspilling in Athene en Thessaloniki, een platform voor monitoring en preventie van voedselverspilling en doorlopende activiteiten voor capaciteitsopbouw.

Relevantie voor jongeren

Jongvolwassenen komen voedselverspilling tegen als consument, werknemer, student en lid van de gemeenschap. De casus stelt hen in staat te onderzoeken hoe datumaanduidingen, informatie, aankoopbeslissingen en bedrijfspraktijken op elkaar inwerken. Ze kan ook inspireren tot door jongeren gemaakte resultaten, zoals een onderbouwde gids over voedselverspilling, een samenvatting van een interview of een lokale bewustwordingsboodschap.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Element digitale participatie

Deelnemers onderzoeken hoe digitale informatie producten kan signaleren die hun houdbaarheidsdatum naderen en beslissingen over verspillingspreventie kan beïnvloeden. Vervolgens vergelijken ze dit met hun eigen aannames en bespreken ze wie de informatie beheert, hoe die wordt gecommuniceerd en waar digitale hulpmiddelen onbedoelde effecten kunnen hebben.

Verwachte leerresultaten

- Het verschil uitleggen tussen het voorkomen van voedselverspilling en het beheren van afval nadat het is ontstaan.
- Benoemen hoe een digitaal hulpmiddel een duurzaamheidsbeslissing kan ondersteunen.
- De rollen van consumenten, bedrijven en overheidsinstanties herkennen.
- Een duurzaamheidsclaim toetsen aan een betrouwbare bron.
- Een korte, toegankelijke en onderbouwde boodschap maken voor een bepaald publiek.

Gespreksvragen voor deelnemers

Waar in de voedselketen kan verspilling worden voorkomen voordat het afval wordt?

Welke informatie zou een consument helpen een betere beslissing te nemen?

Wanneer kan een digitaal hulpmiddel verspilling verminderen, en wanneer kan het juist meer consumptie aanmoedigen?

Welke actoren hebben de meeste invloed om het systeem te veranderen?

Hoe zou een bruikbare, door jongeren gemaakte boodschap over voedselverspilling er in onze gemeenschap uitzien?

Bewijs / Bron

- Gemeente Thessaloniki — documentatie van het 3e Forum ter preventie van voedselverspilling, 26 juni 2024.
- LIFE-IP CEI-Greece / Circulargreece — documentatie van het forum en de uitvoering van de circulaire economie.
- NO WASTE GREECE / NO WASTE TECHNOLOGIES — gedocumenteerde deelname en beschrijving van toepassingen voor preventie van voedselverspilling.

Lokale context: Griekenland, Centraal-Macedonië. Deelnemers onderzoeken een zichtbare zonne-installatie, een openbaar gebouw met zonnepanelen of een voorbereide kaart/foto. De activiteit richt zich op observatie en openbare informatie, niet op techniek.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Leerdoel: Deelnemers kunnen een installatie voor hernieuwbare energie lokaliseren, basisobservaties vastleggen, een officiële bron vinden, observatie onderscheiden van geverifieerde informatie en één beperking uitleggen.

Materialen Een smartphone of tablet (optioneel); geprinte kaart; observatieformulier; toegang tot de officiële ADMIE-statistieken over aansluitingen van hernieuwbare energie; pennen of een gedeeld digitaal document.

Duur: 90–120 minuten; een versie van 45 minuten die alleen binnen plaatsvindt is beschikbaar.

WERKWIJZE

- Introductie: Wat kunnen we leren van een zonne-installatie zonder energietechnicus te zijn?
- Kies een veilig openbaar uitkijkpunt of gebruik een voorbereide afbeelding/kaart.
- Noteer de globale locatie, de datum, het zichtbare type installatie en het omliggende grondgebruik. Noteer geen privéadressen.
- Raadpleeg de officiële ADMIE-statistieken over hernieuwbare energie en bepaal welke informatie ze bieden.
- Vergelijk observaties met officiële informatie. Markeer uitspraken als waargenomen, door een bron onderbouwd of onzeker.
- Bespreek één vraag of afweging, zoals grondgebruik, lokale acceptatie, netaansluiting of zichtbaarheid in het landschap.
- Maak een Zonnedetective-kaart van één pagina.

RICHTLIJNEN VOOR DE BEGELEIDER

- Houd technische uitleg eenvoudig; er zijn geen berekeningen nodig.
- Leg uit dat informatie over netaansluiting en capaciteit niet hetzelfde is als realtime elektriciteitsopwekking.
- Beschouw één installatie niet als representatief voor de hele regio.
- Bied een alternatief op basis van een kaart aan voor deelnemers die een locatie in het veld niet veilig kunnen bezoeken.
- Verwijder gezichten, kentekens, privéadressen en details van gevoelige infrastructuur voordat je iets deelt.
- Bied resultaten aan in alleen tekst, audio of gedrukte vorm.

Verwacht resultaat van deelnemers

Een Zonnedetective-kaart met een afbeelding of beschrijving, globale locatie, datum, drie observaties, één officiële bron, één onderbouwde uitspraak, één onzekerheid en één vervolgvraag.

Reflectie

Wanneer veranderde onze eerste indruk na het raadplegen van officiële informatie? Wat kunnen we verantwoord zeggen, en waarvoor zou meer bewijs nodig zijn?

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Bewijs / Bron

- Onafhankelijke beheerder van het elektriciteitstransmissienet (ADMIE) — statistieken over aansluitingen van hernieuwbare energiebronnen.
- Regio Centraal-Macedonië — informatie over regionale planning en klimaatadaptatie.
- Bronmateriaal van ANAX — methode voor lokale observatie van hernieuwbare energie en bronverificatie.

Status Aanpasbaar educatief scenario

Lokale context: Centraal-Macedonië kampt met uitdagingen in het waterbeheer, naast afwisselende droogte en hevige regenval. De activiteit kan worden uitgevoerd in Thessaloniki of een ander stedelijk gebied, of met kaarten en voorbereide afbeeldingen.

Leerdoel: Deelnemers kunnen alledaagse vormen van watergebruik in de stad benoemen, observaties koppelen aan officiële informatie over water of overstromingsrisico, bewijs onderscheiden van aannames en één realistische actie voorstellen voor een huishouden, organisatie of overheidsinstantie.

Materialen Stadskaart; smartphone (optioneel); observatieformulier; toegang tot het portaal Overstromingsrisicobeheerplannen van het ministerie van Milieu en Energie; geprinte uittreksels voor offline werk.

Duur: 90–120 minuten.

WERKWIJZE

- Maak een lijst van plekken waar water wordt gebruikt, opgeslagen, verplaatst of beschermd.
- Kies een veilige openbare route of zone, zoals een park, straat, openbaar gebouw, afwateringsvoorziening of waterinfrastructuur die zichtbaar is vanuit de openbare ruimte.
- Noteer zichtbare tekenen van waterbeheer.
- Raadpleeg officiële informatie over het stroomgebied Centraal-Macedonië.
- Maak een tabel ‘Wat we hebben waargenomen / Wat de bron zegt / Wat onzeker blijft’.
- Breng drie belanghebbenden in kaart die verschillende belangen kunnen hebben bij water.
- Stel één praktische actie en één bredere actie op systeemniveau voor.

RICHTLIJNEN VOOR DE BEGELEIDER

- Betreed geen waterlopen, afgesloten gebieden of privéterrein.
- Beschouw zichtbare tekenen zoals droge grond of stilstaand water niet als wetenschappelijke diagnoses.
- Leg uit dat informatie over overstromingsrisico de planning ondersteunt en niet de exacte toekomstige toestand van één straat voorspelt.
- Gebruik een voorbereide kaart en foto’s wanneer veldwerk niet geschikt is.

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

- Houd het gesprek evenwichtig: stedelijke behoeften, landbouw, biodiversiteit en bescherming tegen overstromingen kunnen op elkaar inwerken en soms met elkaar concurreren.

Verwacht resultaat van deelnemers

Een onderzoekskaart stedelijk water of een bewijsnotitie van één pagina met het gekozen gebied, drie observaties, één officiële bron, twee belanghebbenden, één onzekerheid, één praktische actie en één vraag op systeemniveau.

Reflectie

Welk waterprobleem is het makkelijkst te zien, en welk is moeilijker te zien? Wie is verantwoordelijk voor het deel van het watersysteem dat we hebben onderzocht?

Bewijs / Bron

- Ministerie van Milieu en Energie — portaal Overstromingsrisicobeheerplannen, inclusief het stroomgebied Centraal-Macedonië.
- Regio Centraal-Macedonië — informatie over klimaatadaptatie en milieu.
- Grieks Bureau voor de Statistiek (ELSTAT) — officiële nationale en regionale statistieken.

Status Aanpasbaar educatief scenario

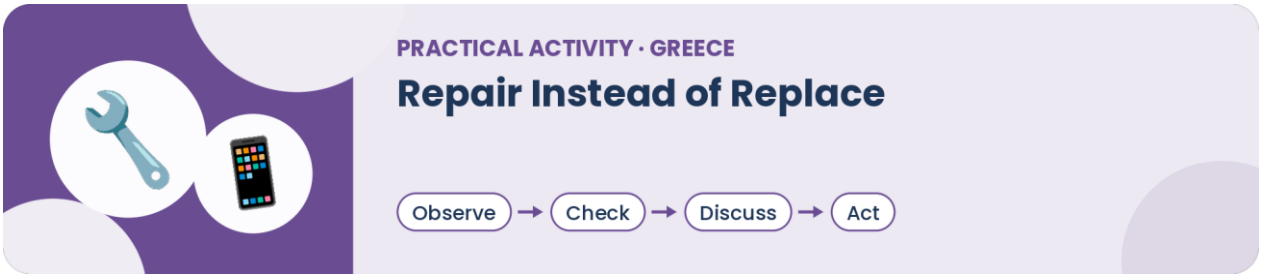

Lokale context: Circulaire economie, hergebruik, reparatiecultuur en duurzame consumptie kunnen worden verkend aan de hand van alledaagse kleding, huishoudelijke voorwerpen, meubels en digitale apparaten. Er zijn geen specialistische reparatievaardigheden nodig.

Leerdoel: Deelnemers kunnen een beslisproces volgens het principe ‘eerst repareren’ toepassen, mogelijkheden voor hergebruik of reparatie benoemen, betrouwbare informatie beoordelen en een praktische gids voor duurzamere consumptie maken.

Materialen Veilige, schone alledaagse voorwerpen of foto’s daarvan; papier; markers; smartphone/laptop optioneel; informatie van de fabrikant waar relevant; informatie van EOAN over recycling en e-waste.

Duur: 90 minuten.

WERKWIJZE

- Leg enkele alledaagse voorwerpen op tafels en vraag wat deelnemers er normaal mee zouden doen.
- Introduceer de volgorde: blijven gebruiken; onderhouden; repareren; uitlenen/delen; weggeven/doorverkopen; opknappen; recyclen via de juiste route; alleen weggooien als het echt nodig is.

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

- Kies één voorwerp en onderzoek of het kan worden gerepareerd, hergebruikt of veilig doorgegeven.
- Maak een kaart ‘Repareren in plaats van vervangen’ met het probleem, een mogelijke oplossing, een veiligheidsaandachtspunt en de volgende stap.
- Voeg een digitaal element toe, zoals een eenvoudige beslisboom, een digitale poster of een betrouwbare bron via een QR-code.
- Deel de kaarten en benoem één verandering die een jongerencentrum, huishouden of organisatie zou kunnen doorvoeren.

RICHTLIJNEN VOOR DE BEGELEIDER

- Haal geen batterijen of elektrische apparatuur uit elkaar.
- Gebruik alleen schone, veilige voorwerpen.
- Leg uit dat repareren niet altijd veilig of economisch is; deelnemers moeten herkennen wanneer professionele reparatie of recycling de juiste keuze is.
- Zet deelnemers niet onder druk om bezit, waarde of persoonlijke omstandigheden bekend te maken.
- Noteer nooit serienummers, accountschermen, contacten of locatiegeschiedenis.

Verwacht resultaat van deelnemers

Een kaart ‘Repareren in plaats van vervangen’ of miniposter met het voorwerp, het probleem, de mogelijkheid tot reparatie/hergebruik, bewijs/bron, een veiligheidsnotitie, de volgende stap en één suggestie voor de organisatie.

Reflectie

Wat maakt repareren moeilijk in onze gemeenschap: vaardigheden, kosten, tijd, informatie, toegang tot diensten, productontwerp of gewoonten?

Bewijs / Bron

- Grieks Agentschap voor Recycling (EOAN) — officiële informatie over afvalpreventie, recycling en uitgebreide producentenverantwoordelijkheid.
- Europese Green Deal — EU-beleidscontext voor efficiënt gebruik van hulpbronnen en de circulaire economie.
- Bronmateriaal van ANAX — beslisvolgorde voor reparatie/hergebruik en een privacyveilige aanpak voor digitale apparaten.

Status Aanpasbaar educatief scenario

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Lokale context: De Axiosdelta is een beschermd wetland-ecosysteem in Centraal-Macedonië en maakt deel uit van het Natura 2000-netwerk. Het gebied is ook erkend als wetland van internationaal belang onder de Ramsar-conventie. De activiteit richt zich op respectvolle observatie en zorg voor het milieu.

Leerdoel: Deelnemers kunnen biodiversiteit en kenmerken van leefgebieden observeren, digitale kartering of registratie verantwoord gebruiken, een mogelijke determinatie onderscheiden van geverifieerde informatie en bijdragen aan een gedeeld beeld van het lokale ecosysteem.

Materialen Smartphone/camera (optioneel); geprinte of offline kaart; observatieformulier biodiversiteit; officiële informatie over Natura 2000/beschermde gebieden; potloden; verrekijkers indien beschikbaar.

Duur: 2–2,5 uur inclusief veldobservatie, of 75–90 minuten met voorbereide afbeeldingen en kaarten.

WERKWIJZE

- Introduceer de Axiosdelta als beschermd wetland en bespreek waarom wetlands belangrijk zijn voor biodiversiteit, water, landschappen en gemeenschappen.
- Kies een veilig openbaar observatiepunt of gebruik afbeeldingen/kaarten van de begeleider.
- Observeer kenmerken van leefgebieden van een afstand: wateroevers, vegetatie, akkerranden, bomen, dood hout of zichtbare vogelactiviteit.
- Noteer alleen wat met zekerheid kan worden waargenomen. Als een determinatie-app wordt gebruikt, label het resultaat als ‘mogelijke determinatie’ totdat het is gecontroleerd.
- Voeg observaties toe aan een gedeelde kaart of spreadsheet met een globale locatie. Publiceer geen locaties van gevoelige soorten of nesten.
- Maak één biodiversiteitswaarneming met een toegankelijke beschrijving, bron en onzekerheidsnotitie.
- Bespreek één beheeractie die de plek beschermt zonder extra druk op de dieren te leggen.

RICHTLIJNEN VOOR DE BEGELEIDER

- Volg de regels van het gebied en veilige openbare routes.
- Verzamel geen planten, dieren, veren, nesten of andere natuurlijke materialen.
- Voer, achtervolg of benader wilde dieren niet bewust.
- Publiceer geen locaties van gevoelige soorten of herkenbare beelden zonder toestemming.
- Gebruik observatie op basis van leefgebieden in plaats van een wedstrijd om zoveel mogelijk soorten te registreren.
- Bied een route zonder veldwerk aan met officiële kaarten en afbeeldingen van de begeleider.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Verwacht resultaat van deelnemers

Een gezamenlijke biodiversiteitslaag op een kaart of observatiekaarten met waarnemingen van leefgebieden, globale locatie, datum, bron, zekerheid/onzekerheid en één suggestie voor beheer.

Reflectie

Hoe kunnen digitale hulpmiddelen ons helpen de natuur op te merken zonder van de natuur content te maken die koste wat kost moet worden vastgelegd? Wat moet privé blijven om een kwetsbare plek of soort te beschermen?

Bewijs / Bron

- Nationaal Agentschap voor Milieu en Klimaatverandering (NECCA / OFYPEKA) — officiële informatie over beschermde gebieden en Natura 2000.
- Natura 2000 — officiële informatie over het Europese netwerk van beschermde gebieden.
- Lokale informatie over het beschermde wetland Axiosdelta met een beschrijving van de biodiversiteit en de Natura 2000-/Ramsar-status.

Status Geverifieerde locatie + aanpasbare educatieve activiteit

5.8.2 Polen – context Andrespol en Łódź

Activiteitenverzameling en begeleidingsmateriaal van SRGA

De Poolse voorbeelden hieronder vullen de methoden van EcoSnap en Digital Green Change Makers aan met lokaal aanpasbare activiteiten op basis van openbare informatie, observatie en toegankelijke digitale hulpmiddelen.

Voorbeelden van demonstrators

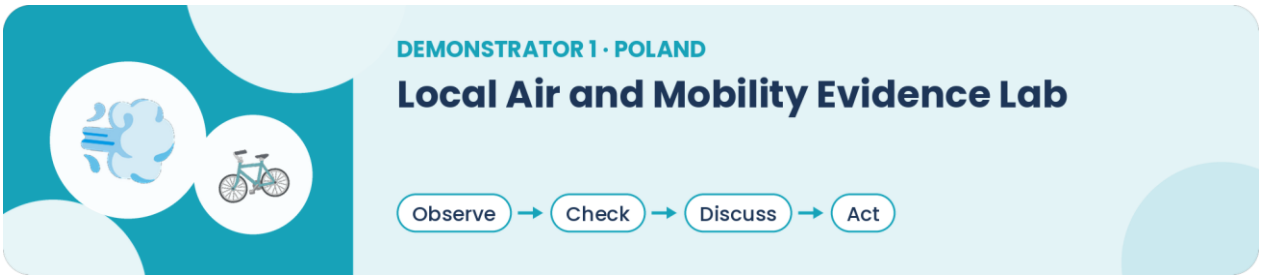

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Land / lokale context Polen; aanpasbaar aan de gemeente Andrespol, de metropoolregio Łódź of een andere overgangszone tussen een kleine gemeente en een stad.

Doelgroep Jongeren van 18–30 jaar; groepen van 6–24 deelnemers, ondersteund door een jongerenwerker, educator of mentor.

Aangepakte uitdaging Jongeren komen vaak berichten over luchtkwaliteit en debatten over vervoer tegen zonder onderscheid te maken tussen actuele metingen, langetermijnpatronen, lokale observaties en persoonlijke indrukken.

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Digitale dimensie: gebruik van het officiële Luchtkwaliteitsportaal van GIOŚ https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current , vastleggen van bron/datum, een gedeelde spreadsheet of eenvoudige digitale kaart en een toegankelijke presentatie.

Groene dimensie Luchtkwaliteit, mobiliteitskeuzes, blootstelling, openbare ruimte en de relatie tussen individueel reisgedrag en de verantwoordelijkheden van de gemeente voor vervoer of infrastructuur.

Beschrijving van de activiteit Teams kiezen twee of drie veilige lokale observatiepunten, zoals een ov-halte, de ingang van een jongerencentrum en een rustigere groene straat. Ze noteren het tijdstip, de algemene weersomstandigheden, een eenvoudige categorie voor verkeersdrukte en zichtbare omstandigheden, zonder zelf vervuilende stoffen te proberen meten. Daarna raadplegen ze het dichtstbijzijnde officiële GIOŚ-meetstation en noteren ze het tijdstip, de stof, de index en de status van de gegevens. De teams vergelijken wat ze hebben waargenomen met wat de officiële gegevens wel en niet kunnen aantonen, benoemen mogelijke verbeteringen in mobiliteit of communicatie en stellen een bewijsnotitie van één pagina op.

Verwachte leerresultaten Deelnemers kunnen:

- observatie onderscheiden van meetgegevens;
- een officiële bron met datum en tijd vermelden;
- ten minste twee beperkingen van het bewijs uitleggen; en
- één individuele of organisatorische reactie en één institutionele reactie formuleren.

Ontwikkelde vaardigheden DigComp — informatie zoeken en beoordelen, gegevensbeheer, gezamenlijk content maken, veilig delen en problemen oplossen. GreenComp — systeemdenken, kritisch denken, problemen afbakenen, collectieve actie en individueel initiatief.

Benodigde middelen Eén gedeeld apparaat met internettoegang per team of door de begeleider geprinte schermafbeeldingen van GIOŚ; observatieformulier; spreadsheet of papieren tabel; optioneel een gratis karteringstool.

Mogelijke uitvoering op school / in een jongerenorganisatie: één voorbereidings- en datasessie van 90 minuten, een lokale wandeling van 45–60 minuten en één analyse- en presentatiesessie van 90 minuten. Er is geen gespecialiseerde sensor nodig.

Bewijs of bron: GIOŚ publiceert actuele uurmetingen en de Poolse luchtkwaliteitsindex https://aqicn.org/map/poland/pl/ . Het portaal legt ook uit dat actuele gegevens van automatische meetstations voorlopig zijn en kunnen worden herzien — een belangrijke les over datakwaliteit en onzekerheid.

Aanpassingsnotitie voor andere landen: Vervang GIOŚ door het relevante nationale of regionale officiële monitoringportaal. Behoud het onderscheid tussen veldobservatie, meetgegevens, interpretatie en aanbeveling.

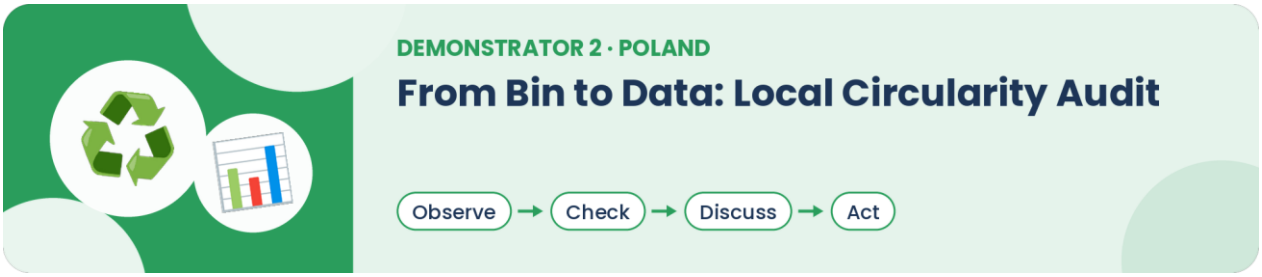

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Land / lokale context Polen; ontworpen voor gemeenten met geplande huisvuilinzameling en een Punt voor Gescheiden Inzameling van Huishoudelijk Afval (PSZOK), waaronder Andrespol.

Doelgroep Jongeren van 18–30 jaar in jongerenorganisaties, beroepsscholen, universiteiten, vrijwilligersgroepen of gemeenschapsprogramma's.

Aangepakte uitdaging De regels voor afvalscheiding zijn in grote lijnen bekend, maar deelnemers begrijpen misschien niet hoe de lokale dienstverlening werkt, wat het verschil is tussen hergebruik en afvalinzameling, of hoe gemeentelijke en statistische informatie kan worden gecontroleerd.

Digitale dimensie: gebruik van een officiële gemeentelijke afvalpagina, de Lokale Databank van GUS, optioneel een open-dataportaal, een gedeelde audittabel en een korte, toegankelijke infographic of digitale mededeling.
https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat/9 ; https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/podgrupy/223 ; https://www.bip.andrespol.pl/77,odpady-komunalne ; https://www.gov.pl/web/klimat/tekstylia

Groene dimensie Afvalpreventie, hergebruik, gescheiden inzameling, textiel, elektronisch afval, circulaire economie en institutionele verantwoordelijkheid.

Beschrijving van de activiteit Deelnemers kiezen vier alledaagse voorwerpen, bijvoorbeeld een beschadigde telefoonkabel, draagbare kleding, onbruikbaar textiel en een klein huishoudelijk voorwerp. Voor elk voorwerp controleren ze de lokale route: blijven gebruiken, repareren, weggeven of hergebruiken, aangewezen inzameling of PSZOK. Ze vergelijken de officiële lokale informatie met een kleine anonieme audit van de voorzieningen in het jongerencentrum of op school. Daarna benoemt de groep één punt van verwarring en ontwerpt een op feiten gecontroleerde visuele gids of een intern verbetervoorstel.

Verwachte leerresultaten Deelnemers kunnen:

- afvalpreventie, hergebruik en verwijdering van elkaar onderscheiden;
- actuele lokale officiële instructies vinden en vermelden;
- één beperking in de beschikbare gegevens of richtlijnen benoemen; en
- een haalbare organisatorische verbetering voorstellen.

Ontwikkelde vaardigheden DigComp — informatie beoordelen, gestructureerde gegevensinvoer, content maken, communicatie met oog voor auteursrecht en problemen oplossen. GreenComp — duurzaamheid waarderen, systeemdenken, kritisch denken en collectieve actie.

Benodigde middelen Gemeentelijke informatie/BIP, toegang tot GUS BDL of voorbereide uittreksels, observatieformulier, gedeeld apparaat of prints en een eenvoudige ontwerp- of tekstverwerkingstool.

Mogelijke uitvoering op school / in een jongerenorganisatie: twee workshops van 90 minuten plus een rondgang van 30 minuten door het gebouw. De audit mag niet bestaan uit het openen van afvalcontainers, het aanraken van onbekend afval of het verzamelen van persoonsgegevens van huishoudens.

Bewijs of bron Het BIP van Andrespol biedt actuele informatie over huishoudelijk afval, een inzamelschema dat geldt vanaf maart 2026 en een PSZOK-pagina. Nationale regels vereisen sinds januari 2025 gescheiden inzameling van textiel, met het PSZOK als minimale gemeentelijke oplossing. GUS BDL biedt officiële indicatoren over afval en milieu.

Aanpassingsnotitie voor andere landen: Vervang de Poolse afvalcategorieën en gemeentelijke diensten door het lokaal geldende systeem. Behoud de volgorde: informatie over de dienstverlening verifiëren, de praktijk in de organisatie observeren, een tekortkoming benoemen en een realistische verbetering communiceren.

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnośći.

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Land / lokale context Polen; geschikt voor Andrespol, Łódź, een andere gemeente of een wijk met contrasterende verharde en groene ruimtes.

Doelgroep Jongeren van 18–30 jaar; 8–25 deelnemers.

Aangepakte uitdaging Klimaatadaptatie wordt vaak onderwezen aan de hand van verre rampen. Deelnemers moeten alledaagse blootstelling, schaduw, afwatering, water en groene infrastructuur onderzoeken zonder ongefundeerde causale claims te maken.

Digitale dimensie Gebruik van Hydroportal/ISOK, GUS BDL of lokale open data, optioneel GDOŚ Geoserwis, een eenvoudige kaart en foto's zonder geotags.

Groene dimensie Hittecomfort, waterberging, bewustzijn van overstromingen en droogte, bomen en groengebieden, biodiversiteit en eerlijke toegang tot een veerkrachtige openbare ruimte.

Beschrijving van de activiteit Teams vergelijken drie lokale plekken aan de hand van een standaardchecklist: schaduw op het moment van het bezoek, type verharding, zichtbare afwatering, zitgelegenheid, toegang tot drinkwater, vegetatie, toegankelijkheid en gebruikers die mogelijk extra blootgesteld zijn. Ze raadplegen officiële openbare kaarten of gegevens om de bredere water- en milieucontext te begrijpen. Vervolgens maken ze een kaart met drie onderbouwde uitspraken, twee onzekerheden, één goedkope aanbeveling en één structurele aanbeveling.

Verwachte leerresultaten Deelnemers kunnen:

- een openbare bron van ruimtelijke gegevens gebruiken;
- waargenomen kenmerken van de plek scheiden van informatie over risico's;
- benoemen hoe verschillende groepen de plek verschillend kunnen ervaren; en
- maatregelen voorstellen op individueel, organisatorisch en gemeentelijk niveau.

Ontwikkelde vaardigheden DigComp — navigeren in gegevens, kaarten interpreteren, content maken, toegankelijkheid en problemen oplossen. GreenComp — rechtvaardigheid bevorderen, systeemdenken, toekomstdenken, adaptatie en politieke of collectieve handelingsbekwaamheid.

Benodigde middelen Geprinte of online kaart, observatieformulier, camera optioneel, papieren kaart of gratis karteringstool, toegankelijk sjabloon voor een dia of verslag.

Mogelijke uitvoering op school / in een jongerenorganisatie: één voorbereidingssessie van 60 minuten, één lokale audit van 60 minuten en één karterings- en reflectiesessie van 90 minuten.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Bewijs of bron Hydroportal is een openbaar portaal over overstromingsrisico, droogte en waterbeheerplannen. GUS BDL bevat gegevens over water, groengebieden en milieuomstandigheden. GDOŚ Geoserwis biedt officiële ruimtelijke informatie over vormen van natuurbescherming. https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat/9 ; https://isok.gov.pl/hydroportal.html ; https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true

Aanpassingsnotitie voor andere landen: Gebruik de relevante nationale portalen voor water en beschermde gebieden. Beschouw een kort veldbezoek niet als een wetenschappelijke klimaatbeoordeling; gebruik het om vragen en voorstellen te formuleren.

EcoSnap-activiteiten

Elke EcoSnap-activiteit volgt de logica van het handboek: observatie, fotografie, interpretatie, digitale communicatie en reflectie. Een foto geldt als vertrekpunt voor werken met bewijs, niet als bewijs op zich.

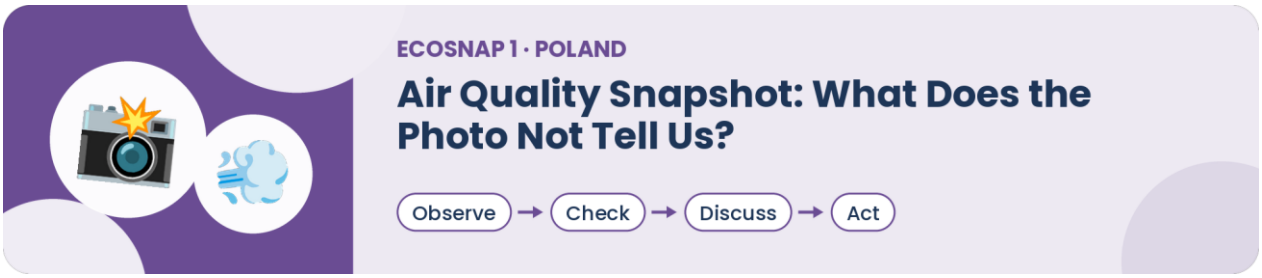

Korte beschrijving Deelnemers fotograferen de toestand van een straat of openbare ruimte en vergelijken de visuele indruk met officiële GIOŚ-informatie van hetzelfde tijdstip.

Doel Onderscheid maken tussen visuele observatie, meetgegevens en interpretatie.

Digitaal hulpmiddel of methode Luchtkwaliteitsportaal van GIOŚ; schermafbeelding met bron, datum en tijd; gedeelde bewijstabel.

Duurzaamheidsfocus Luchtkwaliteit, mobiliteit en verantwoorde interpretatie van milieugegevens.

STAPSGEWIJZE INSTRUCTIES

- Kies een veilig openbaar observatiepunt.
- Noteer de datum, het tijdstip en de algemene context.
- Maak een foto zonder herkenbare personen of kentekenplaten.
- Raadpleeg het dichtstbijzijnde officiële meetstation en noteer de stof, de index, het tijdstip en de status van de gegevens.
- Schrijf één uitspraak die door de gegevens wordt ondersteund en één uitspraak die de gegevens niet kunnen ondersteunen.
- Voeg één individuele of organisatorische actie en één institutionele actie toe.

Benodigde tijd 45–60 minuten plus 20 minuten voor groepsreflectie.

Individueel / in tweetallen / in groepen Tweetallen of groepjes van drie.

Verwacht resultaat Eén toegankelijke EcoSnap-kaart met een foto of beschrijving, een verwijzing naar officiële gegevens, een onderbouwde uitspraak, een beperking en een actievoorstel.

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Reflectievraag Wanneer kwam onze eerste indruk overeen met de gegevens, en wanneer kwamen we in de verleiding te veel te beweren?

> **Notitie voor docent / begeleider:** Leg uit dat actuele uurgegevens van GIOŚ voorlopig zijn. Vergelijk meetstations niet alsof ze elke straat in gelijke mate vertegenwoordigen.

Notitie over toegankelijkheid Sta een audio-observatie of een kaart met alleen tekst toe; gebruik een tabel in plaats van luchtkwaliteitscategorieën die alleen met kleur worden aangeduid.

Notitie over veiligheid / gegevensbescherming Blijf op openbare paden. Fotografeer geen gezichten, interieurs van woningen, kentekenplaten of precieze woonlocaties.

Voorbeeld van lokale toepassing Een route tussen een jongerencentrum, een bushalte en een rustigere woonstraat in Andrespol of de regio Łódź.

Korte beschrijving Deelnemers documenteren een schoon voorbeeldvoorwerp of een productafbeelding, controleren de officiële lokale route en bepalen of preventie, reparatie of hergebruik vóór weggooien moet komen.

Doel Praktische kennis van de circulaire economie en vaardigheden in bronverificatie opbouwen.

Digitaal hulpmiddel of methode Pagina's van het gemeentelijke BIP of PSZOK, GUS BDL en een gedeelde beslisboom.

Duurzaamheidsfocus Afvalpreventie, gescheiden inzameling, textiel, e-waste en hergebruik.

STAPSGEWIJZE INSTRUCTIES

- Kies een schoon voorwerp, geen los afval.
- Beschrijf de staat ervan en de mogelijkheid om het te blijven gebruiken.
- Raadpleeg de lokale officiële richtlijnen.
- Noteer de route en de datum van de bron.
- Fotografeer het voorwerp tegen een effen achtergrond zonder persoonlijke informatie.
- Maak een beslisboom in vier stappen: houden of repareren; hergebruiken of weggeven; aangewezen inzameling; restafval.
- Benoem één punt dat inwoners mogelijk verkeerd begrijpen.

Benodigde tijd 60–75 minuten.

Individueel / in tweetallen / in groepen Tweetallen of kleine groepen.

Verwacht resultaat Een geverifieerde kaart voor weggooien of hergebruik met een bron en controledatum.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

Reflectievraag Welke beslissing vermindert afval nog voordat recycling zelfs maar ter sprake komt?

> **Notitie voor docent / begeleider:** Controleer vóór de sessie de actuele lokale regels. Afvalsystemen veranderen; oude posters blijven verrassend lang hangen.

Notitie over toegankelijkheid Gebruik iconen met tekst, hoog contrast en een versie in eenvoudige taal. Zorg voor geprinte uittreksels van de officiële informatie.

Notitie over veiligheid / gegevensbescherming Raak geen onbekend, scherp, chemisch, medisch of vuil afval aan. Verberg serienummers, etiketten en adressen.

Voorbeeld van lokale toepassing Actueel afvalinzamelschema en PSZOK-informatie van Andrespol; nationale eisen voor textielinzameling ingevoerd in 2025.

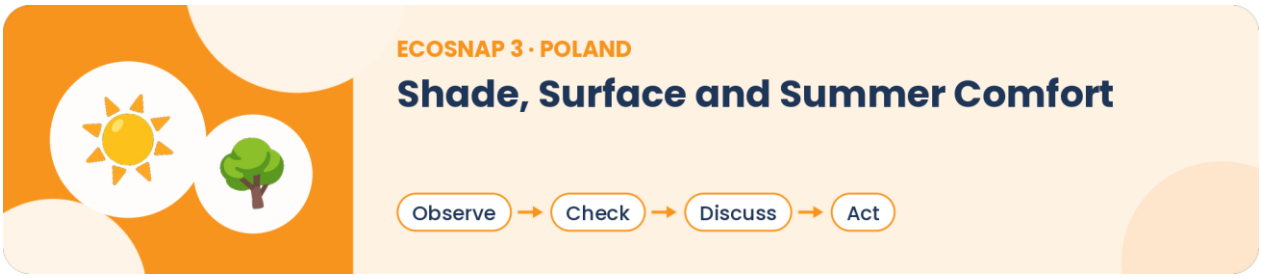

Korte beschrijving Teams vergelijken een schaduwrijke en een onbeschutte openbare plek aan de hand van een standaard observatiechecklist.

Doel Lokale ontwerpkenmerken verbinden met hittecomfort, toegankelijkheid en adaptatie en daarbij onzekerheid erkennen.

Digitaal hulpmiddel of methode Eenvoudig fotopaar, gedeelde checklist en optioneel een kaart; geen gespecialiseerde sensor nodig.

Duurzaamheidsfocus Klimaatadaptatie, groene infrastructuur, volksgezondheid en rechtvaardigheid.

STAPSGEWIJZE INSTRUCTIES

- Kies twee openbare plekken dicht bij elkaar.
- Bezoek ze ongeveer op hetzelfde tijdstip.
- Noteer schaduw, verharding, vegetatie, zitgelegenheid, toegang tot water en toegankelijkheid.
- Maak foto’s waarop niemand herkenbaar is of schrijf beschrijvingen.
- Benoem gebruikers die de plekken mogelijk anders ervaren.
- Werk één goedkope en één structurele verbetering uit.
- Markeer observaties en aannames apart.

Benodigde tijd 60 minuten veldwerk plus 30 minuten gesprek.

Individueel / in tweetallen / in groepen Groepen van drie tot vijf personen.

Verwacht resultaat Een vergelijkingskaart van twee plekken of een voor-en-navoorstel.

Reflectievraag Wie heeft baat bij schaduw en toegankelijk groen, en wie is verantwoordelijk om ervoor te zorgen?

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

> **Notitie voor docent / begeleider:** Presenteer subjectief comfort niet als een temperatuurmeting. Als er thermometers worden gebruikt, pas dan dezelfde methode toe en bespreek de beperkingen.

Notitie over toegankelijkheid Kies rolstoeltoegankelijke routes. Sta zittende observatie, kaartanalyse op afstand of foto's van de begeleider toe.

Notitie over veiligheid / gegevensbescherming Vermijd periodes met een hoog hitterisico, privéterrein en onveilige wegbermen.

Voorbeeld van lokale toepassing Een bestraat plein, een bushalte, de ingang van een school of jongerencentrum, of de rand van een park in een kleine gemeente of in Łódź.

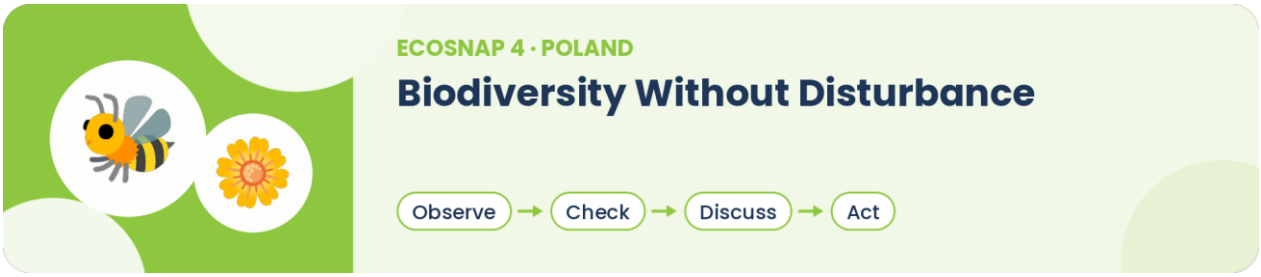

Korte beschrijving Deelnemers documenteren kenmerken van leefgebieden in plaats van organismen te verzamelen en controleren of de plek binnen of nabij een beschermd gebied ligt.

Doel Respectvolle observatie, geletterdheid in natuurgegevens en zorgvuldige determinatie ontwikkelen.

Digitaal hulpmiddel of methode GDOŚ Geoserwis; optionele determinatie-app die alleen als hypothese wordt gebruikt; toegankelijk bijschrift bij afbeeldingen.

Duurzaamheidsfocus Biodiversiteit, kwaliteit van leefgebieden en verantwoorde omgang met de natuur.

STAPSGEWIJZE INSTRUCTIES

- Kies een openbaar pad of groengebied.
- Fotografeer kenmerken van leefgebieden van een afstand: boomlagen, dood hout, bloeiende planten, wateroevers of nestgelegenheid.
- Raak wilde dieren niet aan, verzamel ze niet en verstoor ze niet.
- Raadpleeg de officiële kaart van beschermde gebieden.
- Als een determinatie-app wordt gebruikt, label het resultaat als 'mogelijke determinatie' totdat het is geverifieerd.
- Schrijf één observatie over het leefgebied, één onzekerheid en één natuurvriendelijke actie.

Benodigde tijd 60–90 minuten.

Individueel / in tweetallen / in groepen Tweetallen of groepen.

Verwacht resultaat EcoSnap-leefgebiedkaart met alt-tekst, kaartbron en onzekerheidsnotitie.

Reflectievraag Hoe kunnen digitale hulpmiddelen observatie verbeteren zonder van de natuur content te maken die koste wat kost moet worden vastgelegd?

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

> **Notitie voor docent / begeleider:** Richt je op relaties binnen leefgebieden in plaats van op een wedstrijd om de meeste soorten te determineren.

Notitie over toegankelijkheid Gebruik toegankelijke paden of afbeeldingen van de begeleider; sta geluidsbeschrijvingen en kaarten in grootletter of voelbare kaarten toe waar beschikbaar.

Notitie over veiligheid / gegevensbescherming Publiceer geen precieze locaties van gevoelige soorten of nesten. Volg de regels van het gebied.

Voorbeeld van lokale toepassing Een lokaal park, bosrand, beekcorridor of wettelijk beschermd gebied, gecontroleerd in GDOŚ Geoserwis.

Korte beschrijving Deelnemers onderzoeken één dagelijkse route op emissiearme mobiliteit en toegankelijkheid en presenteren daarna een evenwichtig verbetervoorstel.

Doel Duurzame mobiliteit verbinden met inclusie, openbare infrastructuur en digitale kartering.

Digitaal hulpmiddel of methode Officiële dienstregeling of open data waar beschikbaar, routekaart, een optie zonder foto's en een gedeeld logboek van obstakels.

Duurzaamheidsfocus Lopen, fietsen, openbaar vervoer, toegankelijkheid en eerlijke mobiliteit.

STAPSGEWIJZE INSTRUCTIES

- Bepaal een route van ongeveer 500 meter tot 2 kilometer.
- Noteer oversteekplaatsen, doorlopende stoepen, fietsvoorzieningen, bushaltes, schaduw, verlichting en obstakels.
- Raadpleeg waar relevant de officiële dienstregeling of open data.
- Beoordeel niet een heel vervoerssysteem op basis van één bezoek.
- Kies de drie obstakels met de grootste gevolgen.
- Maak een onderbouwde kaart en één verzoek aan de juiste instantie.

Benodigde tijd 75–120 minuten.

Individueel / in tweetallen / in groepen Kleine groepen met toegewezen rollen.

Verwacht resultaat Toegankelijke routekaart, logboek van obstakels en een korte aanbeveling aan een instantie.

Reflectievraag Kan een optie beter zijn voor het milieu maar ontoegankelijk voor sommige gebruikers? Wat zou een eerlijke oplossing vereisen?

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

> **Notitie voor docent / begeleider:** Betrek deelnemers met verschillende mobiliteitservaringen bij het bepalen van de criteria. Simuleer een beperking niet als spel.

Notitie over toegankelijkheid Bied kaartanalyse op afstand aan en zorg dat de veldroute zelf veilig en toegankelijk is.

Notitie over veiligheid / gegevensbescherming Fotografeer geen herkenbare voorbijgangers of kentekenplaten. Houd je aan de verkeersregels.

Voorbeeld van lokale toepassing Een route die een bushalte, school, bibliotheek, gemeentehuis of jongerencentrum in Andrespol verbindt, of een stedelijke route met gebruik van open vervoersdata van Łódź.

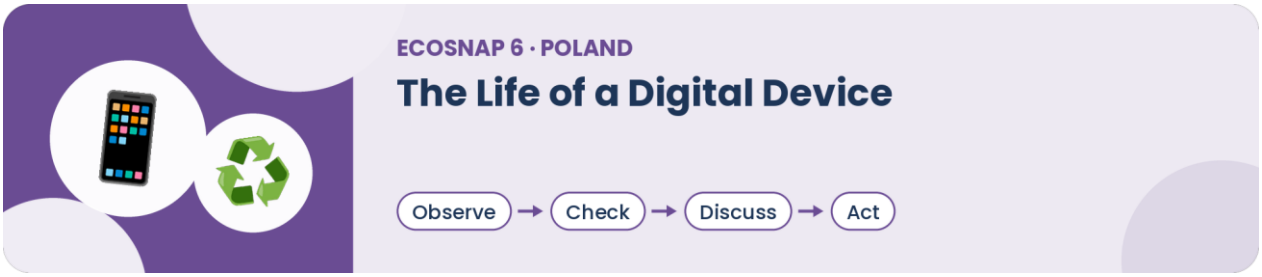

Korte beschrijving Deelnemers volgen het beslispad voor één apparaat: onderhouden, repareren, doorgeven, opknappen of inleveren bij de aangewezen e-waste-inzameling.

Doel Digitale participatie verbinden met materiaalgebruik, levensduur van apparaten en veilig verwijderen van gegevens.

Digitaal hulpmiddel of methode Supportinformatie van de fabrikant, gemeentelijke PSZOK-informatie, een eenvoudige tijdlijn van de levenscyclus en een checklist voor veilige gegevens.

Duurzaamheidsfocus Preventie van e-waste, reparatie, hergebruik, verantwoorde afvoer en gegevensbeveiliging.

STAPSGEWIJZE INSTRUCTIES

- Gebruik een persoonlijk apparaat alleen op vrijwillige basis of werk met een algemeen voorbeeld.
- Noteer een globale leeftijdscategorie, functie en vragen over repareerbaarheid, zonder serienummers.
- Benoem mogelijkheden voor onderhoud of reparatie.
- Controleer de voorwaarden voor hergebruik of donatie en de eisen voor het wissen van gegevens.
- Controleer de aangewezen lokale inzamelroute.
- Maak een beslistijdlijn en één aanbeveling voor de organisatie over de levensduur van apparaten.

Benodigde tijd 60–90 minuten.

Individueel / in tweetallen / in groepen Individuele reflectie, gevolgd door tweetallen of groepen.

Verwacht resultaat Beslissingskaart over de levensduur van het apparaat en een privacyveilige checklist.

Reflectievraag Welke beslissing verlengt de gebruiksduur zonder gegevens- of veiligheidsrisico's over te dragen op iemand anders?

Co-funded by the European Union
Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

> **Notitie voor docent / begeleider:** Zet deelnemers niet onder druk om de waarde of het bezit van apparaten of persoonlijke omstandigheden bekend te maken.

Notitie over toegankelijkheid Bied een algemeen geprint apparaatscenario aan en sta een mondeling of papieren resultaat toe.

Notitie over veiligheid / gegevensbescherming Publiceer nooit serienummers, accountschermen, contacten of locatiegeschiedenis. Haal geen batterijen of apparaten uit elkaar.

Voorbeeld van lokale toepassing Gebruik het lokale PSZOK of de e-waste-route en een algemeen scenario met een telefoon, laptop of kabel.

Voorbeelden van Digital Green Change Makers

De volgende voorbeelden tonen jongeren als gebruikers van bewijs, communicatoren en lokale verbinders. Het zijn aanpasbare scenario's, geen claims over afgeronde projecten.

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Wie zijn de veranderaars? Een team van 6–12 jongvolwassenen, ondersteund door een jongerenwerker en, waar mogelijk, een contactpersoon van de gemeente of een onderwijsinstelling.

Lokaal probleem: Verwarring tussen persoonlijke indrukken, claims op sociale media en officiële informatie over luchtkwaliteit.

Digitale actie: Maak een korte reeks toegankelijke bewijskaarten of een uitlegvideo/-audio van twee minuten met officiële GIOŚ-gegevens, bron- en datumlabels en een zichtbaar onderdeel over beperkingen.

Groen resultaat: Beter lokaal begrip en een praktisch gesprek over mobiliteit, verwarming, publieksinformatie of blootstelling. Het gemeten educatieve resultaat is geletterdheid in bewijs en de kwaliteit van de communicatie, niet een geclaimde vermindering van vervuiling.

Betrokkenheid van de gemeenschap: Nodig een bibliotheek, school, jongerencentrum of de gemeente uit om een gesprek te organiseren en gebruikers naar het officiële portaal te verwijzen.

Ontwikkelde vaardigheden Bronnen beoordelen, gegevens interpreteren, toegankelijke content maken, teamwork, maatschappelijke communicatie, systeemdenken en collectieve actie.

Wat maakt het overdraagbaar? Het format werkt met elk officieel monitoringsysteem en kan worden gemaakt als drukwerk, audio, dia's of webcontent met weinig dataverbruik.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Risico's en beperkingen: Actuele uurgegevens zijn voorlopig; meetstations vertegenwoordigen niet elke straat; boodschappen kunnen alarmerend of politiek gepolariseerd worden. Gebruik bronlabels, onzekerheidsvermeldingen en neutrale moderatie, en geef geen gezondheidsadvies dat verder gaat dan de officiële richtlijnen.

Jongeren in Polen kunnen optreden als lokale 'vertalers van bewijs' door officiële informatie over luchtkwaliteit te verbinden met dagelijkse observaties en vragen uit de gemeenschap. Hun taak is niet om een nieuwe vervuilingsmeting te doen, maar om uit te leggen wat geverifieerde gegevens wel en niet laten zien en welke actoren kunnen reageren.

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Wie zijn de veranderaars? Een jongerengroep, studentvrijwilligers of een eco-digitaal team van een school of jongerencentrum.

Lokaal probleem: Onduidelijke interne regels voor textiel, e-waste, herbruikbare voorwerpen en dagelijkse inkopen of materialen voor evenementen.

Digitale actie: Voer een kleine audit van het gebouw uit, controleer de gemeentelijke regels, maak een toegankelijke beslisgids en presenteer één goedkope organisatorische verandering aan het management.

Groen resultaat: Duidelijkere interne praktijk, beter brongebruik en één gedocumenteerde toezegging van de organisatie, zoals een 'eerst repareren'-check, een herbruikbare evenementenset of geverifieerde informatie over inzameling.

Betrokkenheid van de gemeenschap: Betrek medewerkers van het gebouw, de informatiediensten van de gemeente of het PSZOK en een lokale reparatie- of hergebruikpartij, maar pas nadat haar rol is geverifieerd.

Ontwikkelde vaardigheden Problemen afbakenen, communiceren met belanghebbenden, bewijs controleren, digitaal ontwerpen, circulair denken en collectieve actie.

Wat maakt het overdraagbaar? Elke organisatie gebruikt materialen en apparaten; het auditsjabloon kan zonder dure technologie lokaal worden aangepast.

Risico's en beperkingen: Campagnes kunnen de verantwoordelijkheid volledig bij gebruikers leggen of onbedoeld reclame maken voor een commerciële dienst. Neem verantwoordelijkheden voor inkoop en management mee, maak relaties bekend en vermijd niet-geverifieerde 'groene' claims.

Digital Green Change Makers kunnen verder gaan dan bewustwordingsposters door te onderzoeken hoe hun eigen organisatie materialen inkoopt, gebruikt, repareert, hergebruikt en afvoert. De campagne moet leiden tot één geverifieerde dienstengids en één realistische beslissing van de organisatie.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Wie zijn de veranderaars? Jongvolwassenen met verschillende mobiliteitservaringen, ondersteund door een begeleider en een gastorganisatie.

Lokaal probleem: Een lokale route kan moeilijk te gebruiken zijn zonder auto, onveilig zijn voor voetgangers of fietsers, weinig schaduw hebben of ontoegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

Digitale actie: Maak een bewijsnotitie met kaart op basis van observatie, officiële dienstregelingen of open data en niet-herkenbare beelden of beschrijvingen. Publiceer een samenvatting in eenvoudige taal en presenteer die aan de verantwoordelijke partij.

Groen resultaat: Een beter geïnformeerde lokale dialoog en een geprioriteerde lijst van haalbare en structurele verbeteringen. Het directe resultaat is participatie en onderbouwde belangenbehartiging, geen gegarandeerde verandering van de infrastructuur.

Betrokkenheid van de gemeenschap: Nodig de gemeente uit, waar relevant de vervoerder, de school of jongerenorganisatie, ouders of buurtbewoners en belanghebbenden op het gebied van toegankelijkheid.

Ontwikkelde vaardigheden Digitale kartering, gegevens interpreteren, inclusieve communicatie, onderhandelen, rechtvaardigheid, systeemdenken en politieke handelingsbekwaamheid.

Wat maakt het overdraagbaar? De methode is bruikbaar in steden, dorpen en voorsteden; de route en de verantwoordelijke instantie veranderen, maar het bewijssjabloon blijft hetzelfde.

Risico's en beperkingen: Deelnemers kunnen verkeersrisico's lopen, persoonsgegevens verzamelen of veranderingen beloven waar ze geen invloed op hebben. Gebruik een veilig routeplan, geen gezichten of kentekens, realistische taal en een schriftelijke vastlegging van wie de beslissingsbevoegdheid heeft.

Een Forum Groene Route en Toegankelijkheid stelt jongeren in staat duurzame mobiliteit te combineren met toegankelijkheid en publieke verantwoordelijkheid. Het eindresultaat is een beknopte bewijsnotitie gericht aan de partij die de gevraagde verandering kan overwegen.

Pools ondersteuningsmateriaal voor activiteiten

A. Checklist voor deelnemers

Ik kan de lokale vraag in één zin formuleren.

Ik heb gescheiden wat ik heb waargenomen en wat een officiële bron meldt.

Ik heb de bron, datum, plaats of reikwijdte en eventuele onzekerheden vastgelegd.

Mijn foto, opname of kaart toont geen persoonsgegevens, gezichten, kentekens, privéadressen of gevoelige natuurlocaties.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Mijn resultaat bevat een betekenisvolle tekst- of audiobeschrijving, niet alleen kleur of beeld.

Ik heb ten minste één individuele of organisatorische actie en één institutionele verantwoordelijkheid of verantwoordelijkheid op systeemniveau benoemd.

Ik heb niet beweerd dat een korte activiteit een groot milieueffect heeft opgeleverd.

Ik kan uitleggen wie het resultaat moet ontvangen en waarom.

B. Checklist voor docent / begeleider

Controleer of de activiteit past bij de goedgekeurde GS4F-leeftijdsgroep en de lokale veiligheidsafspraken.

Controleer kort voor de uitvoering alle officiële links, inzamelregels, kaarten en schermafbeeldingen.

Bereid een optie met een gedeeld apparaat, een papieren optie en een optie met weinig bandbreedte voor.

Bepaal een veilige route, een verzamelpunt, een alternatief bij slecht weer en aanpassingen voor toegankelijkheid.

Leg vóór het veldwerk de regels uit over toestemming, fotograferen, locatie en publicatie.

Bied een neutrale methode om observatie, gegevens, interpretatie en aanbeveling van elkaar te scheiden.

Zorg ervoor dat de groep zowel institutionele verantwoordelijkheden als persoonlijk gedrag bespreekt.

Bewaar alleen het minimale monitoringbewijs dat het project vereist.

C. EcoSnap-observatiekaart

D. Sjabloon minirapport

E. Reflectievragen

Welk deel van onze eerste interpretatie veranderde nadat we een officiële bron hadden geraadpleegd?

Wat liet de activiteit zien over de relatie tussen persoonlijke keuzes, de praktijk in organisaties en overheidsbeleid?

Wiens ervaring ontbreekt mogelijk in ons bewijs?

Welke afweging hebben we benoemd, en hoe zou die eerlijk besproken kunnen worden?

Welke claim hebben we besloten niet te maken omdat het bewijs onvoldoende was?

Welke digitale competentie en welke duurzaamheidscompetentie hebben we daadwerkelijk gebruikt?

Wat moet er in de komende 30 dagen gebeuren, en wie heeft de bevoegdheid of capaciteit om te handelen?

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

F. Eenvoudige beoordelingscriteria

G. Voorgestelde indicatoren

H. Regels voor gegevens, beelden, toegankelijkheid en QR-codes

Verzamel zo min mogelijk gegevens. Noteer geen privéadressen, accountgegevens, precieze woonlocaties of serienummers van apparaten.

Vraag geldige, specifieke toestemming voordat je een herkenbaar persoon publiceert. Pas voor deelnemers onder de 18 de regels van de organisatie voor kinderbescherming en toestemming van ouders/voogden toe, en respecteer de mening van de jongere zelf.

Bied een niet-openbare manier van deelnemen aan. Een deelnemer moet kunnen bijdragen via tekst, anonieme audio, een illustratie of een groepsresultaat.

Publiceer geen gezichten, kentekenplaten, interieurs van privé-eigendom, vertrouwelijke schermen of precieze locaties van gevoelige soorten.

Elke informatieve afbeelding heeft een betekenisvolle alternatieve tekst nodig. Video's hebben ondertiteling en een transcript nodig; audio heeft een transcript nodig.

Een QR-code moet vergezeld gaan van een leesbare tekstlink en een beschrijving van de bestemming. Controleer vóór publicatie wie eigenaar is van de link, of deze verloopt en of deze toegankelijk is.

Behandel QR-codes van onbekende bronnen als mogelijk onveilige links. Controleer het domein voordat je de link opent of deelt.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

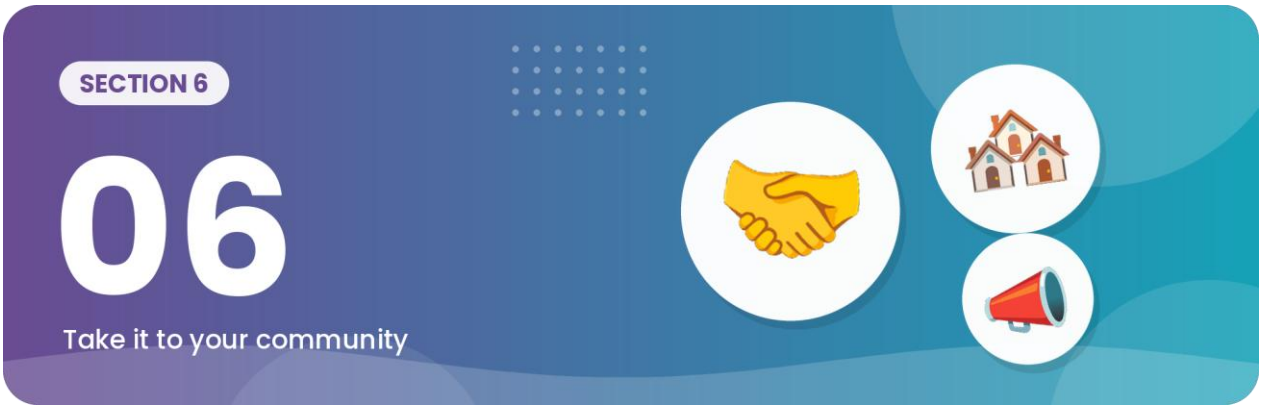

Betrokkenheid van de gemeenschap en outreach

Figure 6.1 · Community stakeholder engagement cycle

Building local connections that last beyond one activity

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

6.1 Introductie

Betrokkenheid van de gemeenschap is een belangrijk onderdeel van deelname aan duurzaamheid en de ontwikkeling van milieubewustzijn. Jongeren raken eerder op een betekenisvolle manier verbonden met duurzaamheidsthema's wanneer activiteiten rechtstreeks aansluiten bij hun lokale gemeenschap, hun ervaringen en hun dagelijkse omgeving.

Het GS4F-handboek moedigt jongerenwerkers, educatoren en organisaties daarom aan om duurzaamheidsactiviteiten te ontwikkelen die verder gaan dan losstaande lessen of workshops en die kansen bieden voor bredere deelname van de gemeenschap, gesprek en lokale betrokkenheid.

Belangrijk is dat betrokkenheid van de gemeenschap geen grootschalige campagnes of complexe organisatiestructuren hoeft te omvatten. Kleinschalige lokale initiatieven kunnen vaak al zorgen voor betekenisvolle deelname, zichtbaarheid en duurzaamheidsbewustzijn, zolang de activiteiten praktisch, toegankelijk en door deelnemers geleid blijven.

6.2 Waarom betrokkenheid van de gemeenschap ertoe doet

Duurzaamheidsuitdagingen raken lokale gemeenschappen op verschillende manieren. Jongeren kunnen in hun directe omgeving te maken krijgen met kwesties rond afval, biodiversiteit, vervoer, energiegebruik, digitaal gedrag, vervuiling of milieubewustzijn. Activiteiten gericht op de gemeenschap helpen deelnemers inzien dat duurzaamheid niet alleen een mondiaal gesprek is, maar ook samenhangt met lokaal gedrag, lokale keuzes en acties.

Betrokkenheid van de gemeenschap ondersteunt ook de ontwikkeling van bredere sociale en persoonlijke competenties, zoals communicatie, samenwerking, zelfvertrouwen en actieve participatie. Via outreachactiviteiten rond duurzaamheid kunnen deelnemers beter begrijpen hoe lokale acties kunnen bijdragen aan breder milieubewustzijn en positieve gedragsverandering.

Belangrijk is dat deelname aan de gemeenschap jongeren het gevoel kan geven dat hun bijdragen waardevol en zichtbaar zijn, ook buiten de leeromgeving zelf.

6.3 Duurzaamheidsactiviteiten in de gemeenschap

Activiteiten voor betrokkenheid van de gemeenschap kunnen veel vormen aannemen, afhankelijk van de organisatorische capaciteit, leeftijdsgroepen van deelnemers en lokale duurzaamheidsprioriteiten. Het handboek moedigt organisaties aan flexibel en creatief te blijven en zich daarbij te richten op realistische en haalbare uitvoeringsbenaderingen.

Voorbeelden van duurzaamheidsactiviteiten gericht op de gemeenschap zijn lokale bewustwordingscampagnes, biodiversiteitsprojecten, milieuverhalen, tentoonstellingen van eco-fotografie, informatiebijeenkomsten over duurzaamheid, activiteiten rond digitaal bewustzijn, opruimacties in de buurt of intergenerationele gesprekken.

Sommige organisaties kiezen ervoor lokale overheden, milieugroepen, scholen, bibliotheken, jongerencentra of maatschappelijke organisaties te betrekken om samenwerking en lokale zichtbaarheid te versterken. Formele partnerschappen zijn echter niet altijd nodig. Kleinschalige interactie in de gemeenschap en lokale deelname kunnen ook zorgen voor betekenisvolle betrokkenheid.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

In het hele handboek ligt de nadruk op participatie, dialoog en duurzaamheidsbewustzijn in plaats van op het organiseren van grootschalige evenementen.

6.4 Jongerenparticipatie en eigenaarschap

Jongeren moeten worden aangemoedigd een actieve rol te spelen bij het vormgeven van duurzaamheidsactiviteiten en outreachbenaderingen. Betrokkenheid van de gemeenschap wordt betekenisvoller wanneer deelnemers meedenken over thema's, ideeën ontwikkelen en bijdragen aan beslissingen over de uitvoering.

Jongerenparticipatie kan bestaan uit het kiezen van lokale duurzaamheidsthema's, het maken van communicatiemateriaal, het vastleggen van activiteiten, het leiden van gesprekken of het bijdragen aan digitale storytelling. Begeleiders moeten deelnemers aanmoedigen vraagstukken te verkennen die relevant zijn voor hun eigen ervaringen en gemeenschappen.

Belangrijk is dat participatie ondersteunend en inclusief blijft. Activiteiten moeten kansen bieden voor samenwerking, gesprek en creativiteit, met erkenning dat verschillende deelnemers op verschillende manieren betrokken kunnen zijn.

6.5 Digitale outreach en communicatie

Digitale communicatiemiddelen kunnen extra kansen bieden voor outreach rond duurzaamheid en deelname van de gemeenschap. Jongeren gaan vaak met vertrouwen om met visuele communicatiemethoden, sociale-mediaplatforms en multimediale storytelling.

Het handboek helpt organisaties daarom na te denken over hoe toegankelijke digitale communicatie duurzaamheidsbewustzijn en participatie kan ondersteunen. Denk aan korte video's, podcasts, digitale campagnes, activiteiten met QR-codes, fotogalerijen of eenvoudige online reflectieactiviteiten.

Belangrijk is dat digitale outreach doelgericht en evenwichtig blijft. Het is niet de bedoeling onnodige digitale consumptie te vergroten, maar digitale hulpmiddelen creatief in te zetten ter ondersteuning van positieve betrokkenheid bij duurzaamheid en bewustwording in de gemeenschap.

6.6 Toegankelijkheid en inclusie

Activiteiten voor betrokkenheid van de gemeenschap moeten toegankelijk en inclusief blijven voor verschillende groepen deelnemers en organisatorische omgevingen. Activiteiten moeten onnodige complexiteit vermijden en aanpasbaar blijven aan beschikbare middelen, lokale infrastructuur en de behoeften van deelnemers.

Het handboek moedigt begeleiders aan om bij het ontwerpen van duurzaamheidsactiviteiten rekening te houden met verschillende manieren van deelnemen, communicatievoorkeuren en toegankelijkheidsbehoeften. Het combineren van offline en online benaderingen kan helpen om inclusievere deelnamemogelijkheden te creëren.

Belangrijk is dat geslaagde betrokkenheid van de gemeenschap meer afhangt van betekenisvolle participatie en lokale relevantie dan van uitvoeringsstructuren met veel middelen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

6.7 Reflectie en impact op de gemeenschap

Reflectie biedt deelnemers een belangrijke gelegenheid om na te denken over hoe activiteiten in de gemeenschap bewustzijn, gedrag en lokale deelname kunnen beïnvloeden. Jongeren moeten worden aangemoedigd te bespreken wat ze hebben geleerd, welke uitdagingen ze tegenkwamen en hoe duurzaamheidsactiviteiten in de toekomst kunnen worden verbeterd of uitgebreid.

Reflectie kan de vorm aannemen van een groepsgesprek, digitale storytelling, reflectie aan de hand van beelden, podcasts, feedbackactiviteiten of gezamenlijke evaluatiesessies, afhankelijk van de leeromgeving en de voorkeuren van deelnemers.

Belangrijk is dat reflectie deelnemers helpt inzien dat duurzaamheidsactie vaak een doorlopend proces is, gevormd door gesprek, participatie en geleidelijke gedragsverandering.

Voor praktische outreach kunnen begeleiders de materialen voor stakeholdermapping, communicatieplanning en veilig delen van media in bijlage E gebruiken. Jonge deelnemers moeten meebeslissen over wat er wordt gecommuniceerd, aan wie en in welke vorm.

6.8 Conclusie van dit hoofdstuk

Activiteiten voor betrokkenheid van de gemeenschap en outreach helpen het praktische en participatieve karakter van duurzaamheidseducatie binnen het GS4F-project te versterken. Door jongeren te verbinden met lokale duurzaamheidsvraagstukken ondersteunen benaderingen voor deelname van de gemeenschap bewustzijn, reflectie, samenwerking en betekenisvolle betrokkenheid bij het milieu.

De volgende hoofdstukken bouwen verder op deze benaderingen met ondersteuningsinstrumenten voor de uitvoering, planningsrichtlijnen en praktische materialen voor jongerenwerkers en educatoren in verschillende leeromgevingen rond duurzaamheid.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Reflectie, evaluatie en de stem van jongeren

7.1 Introductie

Reflectie en de stem van jongeren zijn belangrijke onderdelen van op duurzaamheid gerichte non-formele leeractiviteiten. Binnen het GS4F-project is reflectie niet bedoeld als formele beoordeling of rigide evaluatie. Reflectieactiviteiten moeten jongeren juist helpen verkennen hoe duurzaamheidsthema's samenhangen met hun eigen ervaringen, gedrag, gemeenschappen en digitale participatie.

Het handboek moedigt jongerenwerkers en educatoren daarom aan om een ondersteunende omgeving te creëren waarin jongeren duurzaamheidsuitdagingen kunnen bespreken, ervaringen kunnen delen, activiteiten kunnen evalueren en hun eigen perspectieven op een toegankelijke en creatieve manier kunnen uiten.

Belangrijk is dat reflectie praktisch, participatief en aanpasbaar blijft in plaats van overdreven academisch of gericht op beoordeling.

7.2 Waarom reflectie ertoe doet

Leren over duurzaamheid is vaak het effectiefst wanneer jongeren de kans krijgen na te denken over hoe milieuvraagstukken samenhangen met het dagelijks leven en persoonlijke beslissingen. Reflectieactiviteiten kunnen bewustzijn versterken, kritisch denken stimuleren en een diepere betrokkenheid bij duurzaamheidsthema's ondersteunen.

Jongeren kunnen ook meer zelfvertrouwen en eigenaarschap ontwikkelen wanneer ze worden aangemoedigd ideeën in te brengen, hun mening te geven en hun eigen ervaringen open te bespreken in omgevingen voor non-formeel leren.

Reflectie kan daarom bijdragen aan duurzaamheidsbewustzijn en inzicht in gedrag, zelfvertrouwen en participatie, communicatie en samenwerking, kritisch denken en discussie, digitale creativiteit en storytelling, en betrokkenheid van de gemeenschap en lokale actie.

Belangrijk is dat reflectie zich niet richt op het vaststellen van goede of foute antwoorden. Ze moet juist verkenning, gesprek en participatie stimuleren.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

7.3 Toegankelijke vormen van reflectie

Jongeren gaan op verschillende manieren om met reflectieactiviteiten. Sommigen voelen zich prettig bij een groepsgesprek, terwijl anderen de voorkeur geven aan visuele communicatie, audio-opnames of digitale storytelling.

Het handboek moedigt organisaties daarom aan flexibele reflectiemogelijkheden te bieden met toegankelijke deelnamevormen zonder veel druk. Reflectieactiviteiten kunnen bestaan uit gezamenlijke gesprekken, reflectie aan de hand van beelden, spraakopnames, podcasts, digitale dagboeken, vragen via QR-codes of creatieve storytelling, afhankelijk van de voorkeuren en de organisatorische capaciteit.

Belangrijk is dat reflectieactiviteiten proportioneel en realistisch blijven. Overdreven formele of sterk gestructureerde evaluatiemethoden kunnen de deelname verminderen en onnodige drempels opwerpen in omgevingen voor non-formeel leren.

7.4 De stem en het eigenaarschap van jongeren

De stem van jongeren is een belangrijk onderdeel van betekenisvolle betrokkenheid bij duurzaamheid. Jongeren moeten worden aangemoedigd ideeën in te brengen, lokale duurzaamheidsuitdagingen te bespreken en waar passend activiteiten mee vorm te geven.

Binnen de GS4F-aanpak wordt jongerenparticipatie gezien als een actief en gezamenlijk proces, niet als passieve betrokkenheid. Jongeren kunnen daarom bijdragen via gesprekken, duurzaamheidsverhalen, het maken van digitale content, feedback op het project, activiteiten in de gemeenschap of reflectieve vormen van communicatie.

Belangrijk is dat de stem van jongeren inclusief en ondersteunend blijft. Begeleiders moeten erkennen dat jongeren op verschillende manieren kunnen bijdragen, afhankelijk van hun zelfvertrouwen, communicatiestijl en leervoorkeuren.

7.5 Digitale reflectie en multimediale benaderingen

Digitale hulpmiddelen kunnen, mits verantwoord en doelgericht gebruikt, extra kansen bieden voor reflectie, creativiteit en betrokkenheid van jongeren. Jongeren gaan vaak met vertrouwen om met multimediale formats zoals audio, fotografie, korte video’s en digitale storytelling.

Het handboek moedigt organisaties daarom aan na te denken over hoe eenvoudige multimediale benaderingen reflectie en gesprekken over duurzaamheid kunnen ondersteunen. Denk aan podcasts, spraakberichten, fotodagboeken, feedbackactiviteiten via QR-codes of korte digitale presentaties door jongeren.

Belangrijk is dat digitale reflectieactiviteiten doelgericht en evenwichtig blijven. Het doel is niet onnodige digitale consumptie te vergroten, maar toegankelijke en boeiende methoden te bieden voor reflectie op duurzaamheid en expressie door jongeren.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

7.6 Evaluatie en continue verbetering

Evaluatie binnen het GS4F-handboek moet praktisch, proportioneel en gericht op participatie blijven. Het doel van evaluatie is organisaties en begeleiders te helpen begrijpen welke activiteiten effectief waren, hoe jongeren betrokken waren en waar in de toekomst verbeteringen mogelijk zijn.

Evaluatiemethoden kunnen bestaan uit feedbackgesprekken, korte reflectievragenlijsten, gezamenlijke terugblikactiviteiten of observaties door de begeleider, afhankelijk van de schaal en aard van de uitgevoerde activiteiten.

Belangrijk is dat evaluatie continue verbetering en betrokkenheid van jongeren ondersteunt in plaats van formele prestatiemeting.

7.7 Conclusie van dit hoofdstuk

Reflectie, evaluatie en de stem van jongeren helpen het participatieve en gemeenschapsgerichte karakter van duurzaamheidseducatie binnen het GS4F-project te versterken. Door gesprek, creativiteit en persoonlijke betrokkenheid te stimuleren, ondersteunen reflectieactiviteiten een dieper duurzaamheidsbewustzijn en betekenisvolle jongerenparticipatie.

De volgende hoofdstukken zetten de focus van het handboek op uitvoering voort met praktische ondersteuning bij planning, uitvoeringsmaterialen en aanvullende richtlijnen voor jongerenwerkers en educatoren.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

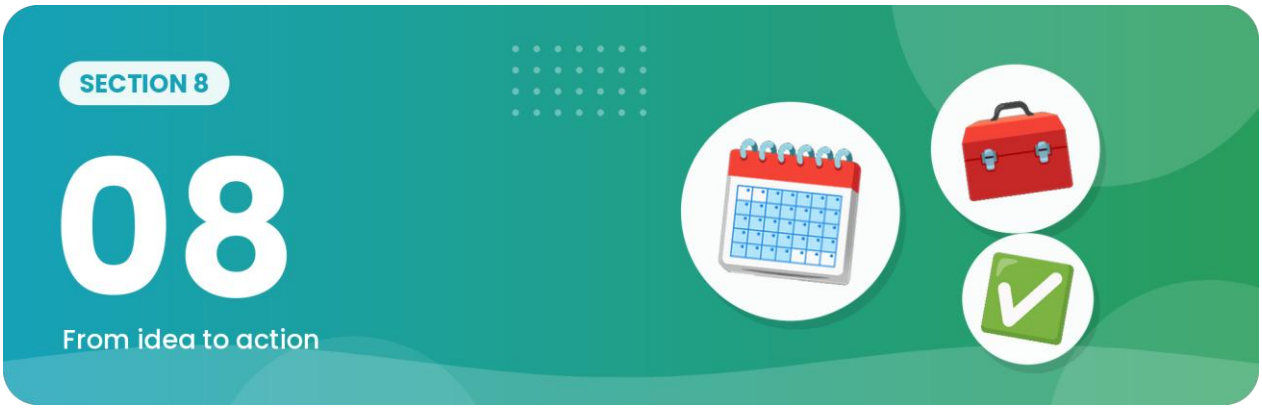

Praktische planning, uitvoering en ondersteuning van duurzaamheid

8.1 Introductie

Geslaagde duurzaamheidsactiviteiten in jongerenwerk en omgevingen voor non-formeel leren hangen niet alleen af van sterke ideeën, maar ook van realistische planning, toegankelijke uitvoering en aanpasbare werkwijzen. Binnen het GS4F-project moet deelname aan duurzaamheid praktisch en haalbaar blijven en aansluiten bij de lokale organisatorische capaciteit.

Dit hoofdstuk biedt daarom op uitvoering gerichte richtlijnen om jongerenwerkers, educatoren en organisaties te helpen duurzaamheidsactiviteiten te plannen en uit te voeren met realistische en goedkope benaderingen. Belangrijk is dat het handboek geen zeer complexe of middelenintensieve uitvoeringsmodellen promoot. De nadruk blijft liggen op participatie, creativiteit, aanpasbaarheid en betekenisvolle lokale betrokkenheid.

8.2 Duurzaamheidsactiviteiten plannen

Het plannen van duurzaamheidsactiviteiten moet beginnen bij lokale relevantie en betrokkenheid van deelnemers in plaats van bij pogingen om grootschalige milieuprojecten na te bootsen. Activiteiten zijn vaak het effectiefst wanneer ze aansluiten bij zichtbare lokale vraagstukken, de interesses van deelnemers en een realistische organisatorische capaciteit.

Jongerenwerkers en educatoren worden aangemoedigd rekening te houden met de leeftijdsgroep en ervaring van de betrokken jongeren, lokale duurzaamheidsuitdagingen en -kansen, beschikbare middelen en digitale hulpmiddelen, tijdschema's en organisatorische capaciteit, kansen voor betrokkenheid van de gemeenschap en de manier waarop reflectie en gesprek gedurende de activiteiten kunnen worden geïntegreerd.

Belangrijk is dat duurzaamheidsprojecten niet zeer technisch of duur hoeven te zijn om betekenisvolle betrokkenheid te creëren. Kleinere activiteiten leiden vaak tot meer deelname en eigenaarschap wanneer ze toegankelijk en relevant blijven.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

8.3 Goedkope en toegankelijke uitvoering

Veel organisaties die met jongeren werken, hebben beperkte financiële middelen. Daarom ondersteunt het GS4F-handboek duurzaamheidsactiviteiten die realistisch, schaalbaar en haalbaar blijven en waar mogelijk gebruikmaken van bestaande middelen.

Goedkope uitvoering kan betekenen dat gratis beschikbare digitale hulpmiddelen, partnerschappen in de gemeenschap, lokale buitenruimtes, gerecyclede materialen of eenvoudige multimediale benaderingen worden gebruikt die communicatie en reflectie over duurzaamheid ondersteunen.

Het handboek moedigt organisaties ook aan om geen onnodige technische of financiële drempels voor deelname op te werpen. Toegankelijkheid en inclusie moeten tijdens de hele planning en uitvoering centrale principes blijven.

8.4 Activiteiten aanpassen aan verschillende contexten

Niet alle organisaties of gemeenschappen benaderen duurzaamheidsactiviteiten op dezelfde manier. Milieuprioriteiten, beschikbare infrastructuur, behoeften van deelnemers en lokale middelen kunnen sterk verschillen tussen regio's en organisatorische settings.

Daarom pleit het handboek voor flexibele aanpassing van activiteiten en demonstrators aan lokale omstandigheden. Sommige organisaties richten zich meer op biodiversiteit en milieubescherming, terwijl andere prioriteit geven aan digitale duurzaamheid, afvalvermindering, duurzame leefstijlen of betrokkenheid van de gemeenschap.

Jongerenwerkers en educatoren moeten zich daarom vrij voelen om activiteiten aan te passen op manieren die praktisch en betekenisvol blijven voor hun eigen deelnemers en gemeenschappen.

8.5 Jongeren ondersteunen tijdens duurzaamheidsactiviteiten

Duurzaamheidsthema's kunnen voor jongeren soms overweldigend of zeer complex aanvoelen. Begeleiders moeten daarom positieve en ondersteunende vormen van deelname stimuleren die gericht zijn op praktische actie, creativiteit en haalbare lokale betrokkenheid.

Activiteiten moeten gesprek, reflectie en samenwerking stimuleren en overdreven negatieve of op angst gebaseerde boodschappen vermijden. Jongeren moeten worden ondersteund in het besef dat zelfs kleine duurzaamheidsacties en gedragsveranderingen een positieve bijdrage kunnen leveren in lokale gemeenschappen.

Belangrijk is ook dat begeleiders erkennen dat deelnemers op verschillende manieren betrokken kunnen zijn, afhankelijk van hun zelfvertrouwen, communicatiestijl en eerdere ervaringen.

8.6 Omgaan met praktische uitdagingen

Organisaties die duurzaamheidsactiviteiten uitvoeren, kunnen tegen praktische uitdagingen aanlopen, zoals beperkte middelen, tijdsdruk, ongelijke deelname of verschillende niveaus van digitale toegang.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Het handboek stimuleert daarom flexibele uitvoeringsbenaderingen waarin aanpasbaarheid en realistische verwachtingen voorop staan. Activiteiten moeten mogelijk worden vereenvoudigd, ingekort of aangepast aan lokale omstandigheden en de behoeften van deelnemers.

Belangrijk is dat geslaagde deelname aan duurzaamheid niet alleen wordt afgemeten aan de omvang of complexiteit van activiteiten. Betekenisvolle betrokkenheid, reflectie en lokale deelname zijn belangrijker dan zeer ambitieuze uitvoeringsstructuren.

Kies voor de uitvoering een activiteit uit hoofdstuk 5 en gebruik de instrumenten voor sessieplanning, middelen en veiligheid in bijlage C, G en H. Deze materialen kunnen worden vereenvoudigd of aangepast aan lokale behoeften in plaats van als voorgeschreven lesplan te worden gevolgd.

8.7 Conclusie van dit hoofdstuk

Praktische planning en realistische uitvoeringsbenaderingen zijn essentieel om betekenisvolle deelname aan duurzaamheid in jongerenwerk en onderwijsomgevingen te ondersteunen. Door te focussen op toegankelijkheid, aanpasbaarheid en lokale betrokkenheid kunnen organisaties duurzaamheidsactiviteiten creëren die haalbaar, inclusief en relevant blijven voor jongeren en gemeenschappen.

De volgende bijlagen bieden aanvullende sjablonen, planningsmaterialen en ondersteunend uitvoeringsmateriaal om de praktische uitvoering van het Green Horizons Digital Handbook te versterken.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Samenwerking tussen partners en lokale aanpassing

9.1 Introductie

Het GS4F Green Horizons Digital Handbook is ontwikkeld als een gezamenlijke publicatie van het partnerschap die praktische deelname aan duurzaamheid, verantwoorde digitale betrokkenheid en benaderingen van non-formeel leren voor jongeren ondersteunt. Hoewel het kader van het handboek is gecoördineerd en geïntegreerd door Stichting Sustainable@ (S@), hangt een geslaagde uitvoering af van de bijdrage, expertise en lokale aanpassing van alle deelnemende partnerorganisaties.

Dit hoofdstuk richt zich daarom op het belang van samenwerking tussen partners, gedeelde bijdragen en flexibele lokale aanpassing bij op duurzaamheid gerichte jongerenactiviteiten. Belangrijk is dat het handboek niet bedoeld is als een rigide curriculum of centraal opgelegde uitvoeringsstructuur. Het moet juist gezamenlijke uitvoeringsbenaderingen ondersteunen die aanpasbaar blijven aan lokale organisatorische contexten, behoeften van deelnemers en duurzaamheidsprioriteiten.

9.2 Het belang van samenwerking in partnerschap

Samenwerking tussen partners is een belangrijke kracht van Erasmus+-projecten en op duurzaamheid gerichte non-formele leeractiviteiten. Verschillende organisaties brengen vaak verschillende ervaringen, lokale kennis, benaderingen voor jongerenbetrokkenheid en perspectieven op duurzaamheid mee, die de algehele kwaliteit en relevantie van activiteiten kunnen versterken.

Binnen het GS4F-project ondersteunt samenwerking tussen partners:

het delen van duurzaamheidspraktijken en lokale ervaringen;

het aanpassen van activiteiten aan verschillende gemeenschappen en organisatorische omgevingen;

bredere kansen voor jongerenparticipatie en -betrokkenheid;

de uitwisseling van benaderingen voor digitale participatie en uitvoeringsideeën; en

de ontwikkeling van praktische duurzaamheidsactiviteiten die flexibel en schaalbaar blijven.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Belangrijk is dat samenwerking ondersteunend en realistisch blijft. Organisaties die aan het project deelnemen, kunnen in verschillende financiële, technische en organisatorische omgevingen werken.

9.3 Inzicht in de praktische bijdrage van S@

Voorbeeld van de praktische bijdrage van S@ – lokale aanpassing van duurzaamheid

Met haar bijdrage aan het kader van het GS4F-handboek heeft Stichting Sustainable@ (S@) het belang benadrukt van flexibele en lokaal aanpasbare benaderingen voor deelname aan duurzaamheid. Praktijkervaring met gemeenschapsgerichte duurzaamheids- en digitale betrokkenheidsactiviteiten heeft laten zien dat kleinschaligere, lokaal relevante acties vaak tot meer deelname en eigenaarschap bij jongeren leiden dan sterk gestructureerde of middelenintensieve benaderingen.

S@ moedigt organisaties daarom aan zich te richten op realistische uitvoeringsbenaderingen die toegankelijk, creatief en haalbaar blijven in lokale omgevingen voor jongerenwerk en non-formeel leren.

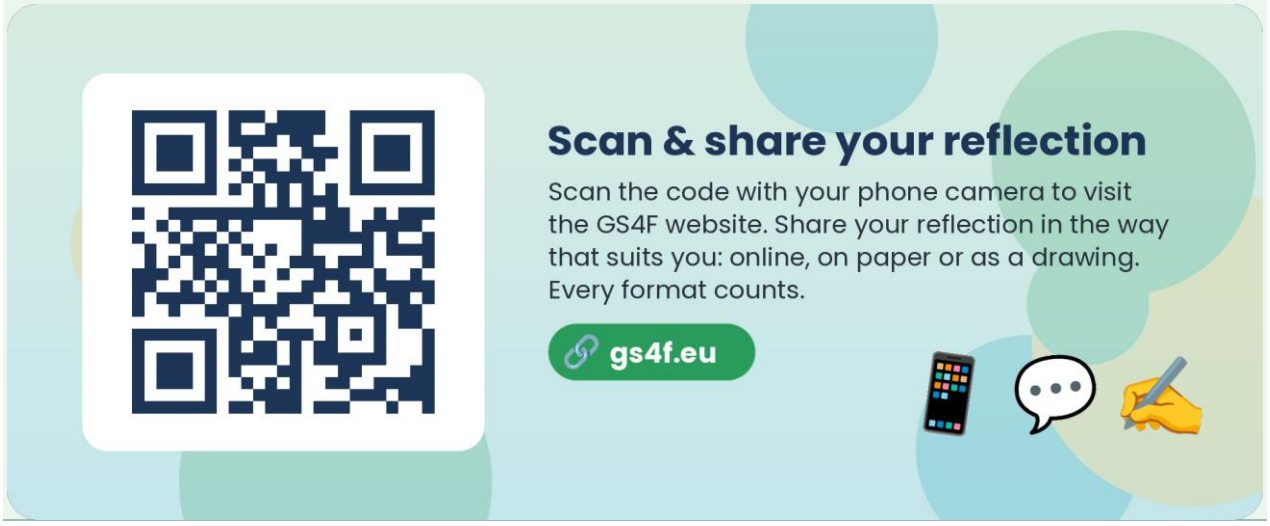

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

9.4 Lokale aanpassing en de context van de gemeenschap

Een belangrijk principe in het hele handboek is dat duurzaamheidsactiviteiten verbonden moeten blijven met lokale realiteiten en ervaringen van deelnemers. Milieuprioriteiten, digitale toegang, gemeenschapsstructuren en organisatorische capaciteiten kunnen sterk verschillen tussen regio's en gemeenschappen.

Daarom worden organisaties aangemoedigd activiteiten, demonstrators en betrokkenheidsbenaderingen aan te passen aan lokale duurzaamheidsthema's en de behoeften van de gemeenschap. Sommige organisaties richten zich meer op biodiversiteit en milieubescherming, terwijl andere prioriteit geven aan duurzame leefstijlen, digitale verantwoordelijkheid, deelname van de gemeenschap of bewustwordingscampagnes over het milieu.

Het handboek ondersteunt daarom flexibele aanpassing in plaats van uniforme uitvoering. Activiteiten moeten praktisch, betekenisvol en haalbaar blijven voor de betrokken jongeren en gemeenschappen.

9.5 Gedeelde bijdrage en ontwikkeling van het handboek

Het Green Horizons Digital Handbook is bewust ontworpen als een gezamenlijke publicatie die zich verder kan ontwikkelen via bijdragen van partners, lokale uitvoeringsvoorbeelden en praktische duurzaamheidservaringen die gedurende het project worden opgedaan.

Partnerorganisaties kunnen bijdragen met:

lokale voorbeelden van duurzaamheidsactiviteiten;

reflecties op de uitvoering en casestudy's;

benaderingen voor jongerenbetrokkenheid;

bijdragen in de vorm van multimedia en digitale storytelling;

praktische uitvoeringsrichtlijnen; en

voorbeelden van lokale aanpassing voor verschillende gemeenschappen en leeromgevingen.

Belangrijk is dat het kader van het handboek flexibel genoeg blijft om organisaties te laten bijdragen op basis van hun expertise, verantwoordelijkheden en lokale uitvoeringservaringen.

De Griekse en Poolse voorbeelden in hoofdstuk 5 en de benaderingen voor voortzetting in hoofdstuk 9–12 laten zien hoe activiteiten aan lokale omstandigheden kunnen worden aangepast. De bijbehorende instrumenten in bijlage E en F ondersteunen de praktische uitvoering zonder te suggereren dat aanpasbare scenario's al zijn uitgevoerd.

Het handboek moet daarom gezien blijven worden als een gezamenlijke en zich ontwikkelende uitvoeringspublicatie, niet als een vaste methodiek die eigendom is van één organisatie.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

9.6 Duurzame samenwerking op lange termijn ondersteunen

Op duurzaamheid gerichte jongerenactiviteiten worden vaak sterker wanneer organisaties ook na afzonderlijke projectactiviteiten ervaringen, praktische instrumenten en uitvoeringsbenaderingen blijven uitwisselen. Samenwerking kan organisaties helpen zelfvertrouwen op te bouwen, benaderingen voor deelname aan duurzaamheid te verbeteren en betrokkenheid van de gemeenschap op lange termijn te versterken.

Het handboek moedigt organisaties daarom aan om gedurende de hele levenscyclus van het GS4F-project praktische ervaringen, aanpasbare materialen en reflecties op de uitvoering te blijven delen.

Belangrijk is dat samenwerking realistisch en ondersteunend blijft. Kleinere organisaties en jongerengroepen hebben mogelijk eenvoudigere uitvoeringsbenaderingen en duurzaamheidsactiviteiten met minder middelen nodig, afhankelijk van de lokale capaciteit en beschikbare infrastructuur.

9.7 Perspectief van partner SRGA – lokale aanpassing

Poolse lokale duurzaamheidscontext

Jongerenwerk in Polen vindt plaats in zeer verschillende territoriale settings: grote steden, voorstedelijke gemeenten, kleine steden en plattelandsgemeenschappen. Een nuttige lokale duurzaamheidsactiviteit mag daarom niet uitgaan van toegang tot geavanceerde apparatuur, een dicht ov-netwerk of een gespecialiseerde milieu-instelling. Ze kan beginnen bij een openbare plek, een officiële online bron en een vraag die lokaal belangrijk is.

In en rond Andrespol en Łódź zijn geschikte thema's onder meer luchtkwaliteit, dagelijkse mobiliteit, gemeentelijke afvaldiensten, routes voor textiel en elektronisch afval, hitte en schaduw in de openbare ruimte, waterbeheer, groengebieden en verantwoord gebruik van digitale apparaten. Het onderwerp moet worden gekozen op basis van bewijs en de ervaring van deelnemers, niet uit een vooraf opgestelde lijst van modieuze 'groene' boodschappen.

Wat deelnemers lokaal kunnen observeren

Deelnemers kunnen onderzoeken of een bushalte of wandelroute toegankelijk is en schaduw biedt; of informatie over afval en het PSZOK begrijpelijk is; of een jongerencentrum duidelijke afspraken heeft over herbruikbare voorwerpen, textiel en kleine elektronica; of verharde en groene ruimtes een verschillend comfort bieden; en of lokale biodiversiteit zonder verstoring kan worden waargenomen.

Ze moeten vastleggen wat direct zichtbaar is, het tijdstip en de context van de observatie en wiens ervaring mogelijk niet vertegenwoordigd is. Eén wandeling of foto is geen wetenschappelijke milieubeoordeling, maar kan wel een vraag aan het licht brengen die het verdient om te worden geverifieerd.

Hoe digitale hulpmiddelen reflectie ondersteunen

Digitale hulpmiddelen zijn het nuttigst wanneer ze lokale observatie verbinden met betrouwbare informatie. In Polen kunnen deelnemers het Luchtkwaliteitsportaal van GIOŚ, de Lokale Databank van GUS, Hydroportal/ISOK, GDOŚ Geoserwis, het nationale portaal Open Data, officiële gemeentelijke websites en lokale open-dataportalen raadplegen. Ze kunnen bevindingen ordenen in een spreadsheet, een eenvoudige kaart maken, datums of locaties vergelijken en een toegankelijke bewijskaart opstellen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

De educatieve waarde zit niet in het gebruik van de meest geavanceerde applicatie, maar in het documenteren van de bron, het controleren van de reikwijdte ervan, het erkennen van onzekerheid en het communiceren van een proportionele conclusie.

Oppervlakkig eco-enthousiasme vermijden

Positieve betrokkenheid mag geen wedstrijd worden om de meest optimistische slogan. Deelnemers moeten worden aangemoedigd te vragen wie de beslissingsbevoegdheid heeft, welke kosten of afwegingen een rol spelen, of een voorgestelde oplossing toegankelijk is voor verschillende groepen en welk bewijs nodig zou zijn om haar te beoordelen.

Individueel gedrag doet ertoe, maar afvalsystemen, vervoersdiensten, inkoop, energie-infrastructuur en het ontwerp van de openbare ruimte worden ook bepaald door organisaties en publieke instellingen. Een evenwichtige activiteit benoemt daarom acties op verschillende niveaus.

Voorgestelde reflectievragen

Wat hebben we zelf waargenomen, en wat hebben we alleen uit een gegevensbron geleerd?

Welke bron is officieel, hoe actueel is ze en welk geografisch gebied bestrijkt ze?

Wiens perspectief ontbreekt?

Op welk deel van het probleem kan een individu invloed uitoefenen, wat vereist een beslissing van een organisatie en wat hangt af van overheidsbeleid of infrastructuur?

Welke afweging zou een andere belanghebbende kunnen benoemen?

Welke conclusie zou onverantwoord zijn om te publiceren?

Welke kleine volgende stap kan binnen 30 dagen worden getest, en hoe weten we of die is gezet?

Overdraagbaarheid naar andere landen

De Poolse bijdrage is overdraagbaar omdat ze een gemeenschappelijke leervolgorde gebruikt in plaats van een uniek Poolse oplossing: lokaal observeren, verifiëren via een gezaghebbende bron, beperkingen en belanghebbenden benoemen, een toegankelijk resultaat maken en een realistische vervolgstap afspreken. Partnerlanden moeten de Poolse portalen, afvalregels en instellingen vervangen door hun eigen officiële equivalenten en daarbij de competentieresultaten, veiligheidseisen en bewijsstandaard behouden.

Voorgestelde regel voor lokale aanpassing: Lokale aanpassing mag het onderwerp, de voorbeelden, de taal, de duur, het digitale hulpmiddel en de partner in de gemeenschap veranderen. Ze mag de afgesproken leerresultaten, de stap van bronverificatie, de eisen voor privacy en toegankelijkheid, de reflectie op institutionele verantwoordelijkheid of het voor evaluatie bewaarde bewijs niet schrappen. Bij elke aangepaste activiteit moet worden vastgelegd wat er is veranderd, waarom en welke lokale bron is gebruikt.

Ervaringen met gezamenlijke uitvoering

Het aanbevolen Poolse model is een licht partnerschap rond een duidelijk afgebakende jongerenactiviteit. Niet elke partij hoeft bij elke bijeenkomst aanwezig te zijn. De jongerengroep en de begeleider blijven eigenaar van het leerproces, terwijl instellingen geverifieerde informatie, toegang, feedback of een route voor vervolg bieden.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Illustratief uitvoeringsscenario van zes weken — context Andrespol / Łódź

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Voorwaarden voor succes:

Eén lokale vraag en één hoofdresultaat, geen catalogus van elk milieuprobleem.

Een bij naam genoemde begeleider, een bij naam genoemde ontvanger en een vaste evaluatiedatum.

Officiële bronnen kort voor de uitvoering gecontroleerd en beperkingen open besproken.

Een veilige, toegankelijke manier van deelnemen die weinig bandbreedte vraagt.

Beslissingen van jongeren zijn echt maar proportioneel; instellingen worden geen resultaten beloofd die ze niet kunnen leveren.

Het eindverslag maakt onderscheid tussen leren, organisatorische verandering en milieu-impact.

In de Poolse context kan een praktische GS4F-activiteit worden uitgevoerd via een licht lokaal partnerschap met jongeren, een jongerenwerker of docent, de gastorganisatie, een ngo en één relevante publieke of maatschappelijke partij. De jongerengroep leidt het onderzoek en de communicatie; de begeleider zorgt voor inclusie, kwaliteit van het bewijs en veiligheid; de instelling levert geverifieerde informatie of ontvangt het voorstel. Samenwerking werkt het best wanneer vraag, rollen, resultaat en vervolgdatum vooraf zijn afgesproken. Een klein, onderbouwd project met een verantwoordelijke ontvanger is beter dan een grote campagne zonder eigenaar.

9.8 Conclusie van dit hoofdstuk

Samenwerking tussen partners en lokale aanpassing vormen belangrijke fundamenten voor betekenisvolle deelname aan duurzaamheid binnen het GS4F-project. Door flexibele uitvoering, gedeelde bijdragen en lokaal relevante betrokkenheid te stimuleren, kunnen organisaties activiteiten creëren die toegankelijk en praktisch blijven en inspelen op de behoeften van jongeren en gemeenschappen.

De volgende hoofdstukken bouwen verder op deze principes met aandacht voor betrokkenheid bij duurzaamheid op lange termijn, toekomstige kansen en praktische benaderingen voor voortzetting die de bredere doelen van het Green Horizons Digital Handbook ondersteunen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

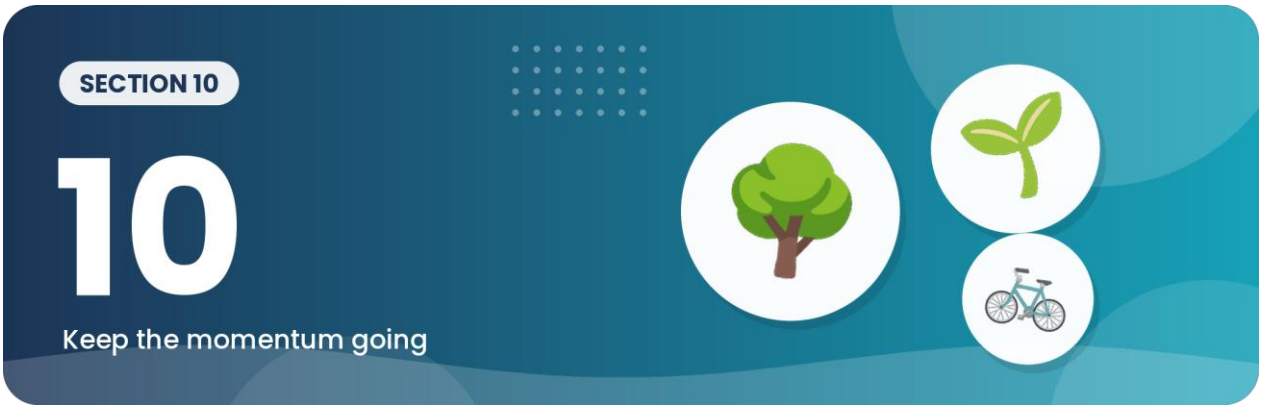

Duurzaamheid na afloop van het project

10.1 Introductie

Een belangrijk doel van het GS4F-project is het stimuleren van duurzaamheidsbewustzijn en praktische milieubetrokkenheid die ook na afzonderlijke projectactiviteiten en formele uitvoeringsperiodes kunnen doorgaan. Deelname aan duurzaamheid is vaak het meest betekenisvol wanneer activiteiten zorgen voor langdurig bewustzijn, reflectie op gedrag en doorlopende betrokkenheid van de gemeenschap in plaats van losse kortetermijninterventies.

Dit hoofdstuk verkent daarom hoe jongerenorganisaties, educatoren en gemeenschappen kunnen blijven voortbouwen op de duurzaamheidsactiviteiten en -ervaringen die via het Green Horizons Digital Handbook zijn ontwikkeld.

Belangrijk is dat voortzetting niet per se grootschalige financiering, zeer technische infrastructuur of formele projectstructuren vereist. In veel gevallen kunnen kleinere doorlopende duurzaamheidsacties en gemeenschapsgerichte activiteiten een betekenisvolle impact op lange termijn hebben.

10.2 Duurzaamheidsbewustzijn op lange termijn stimuleren

Jongeren worden steeds vaker geconfronteerd met milieu-uitdagingen rond klimaatverandering, gebruik van hulpbronnen, digitale consumptie en duurzame leefstijlen. Daarom moet duurzaamheidseducatie niet alleen kortetermijndeelname ondersteunen, maar ook bewustzijn, reflectie en inzicht in gedrag op langere termijn stimuleren.

Het handboek bevordert daarom duurzaamheidsactiviteiten die jongeren aanmoedigen om:

te reflecteren op hun milieugedrag en digitale gewoonten;

te blijven deelnemen aan lokale duurzaamheidsinitiatieven;

duurzaamheidsuitdagingen in hun gemeenschap te benoemen;

positief milieubewustzijn bij leeftijdgenoten en familie te ondersteunen; en

te herkennen hoe kleinere duurzaamheidsacties kunnen bijdragen aan bredere gedragsverandering.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Belangrijk is dat betrokkenheid bij duurzaamheid positief, haalbaar en realistisch blijft. Jongeren moeten zich aangemoedigd en versterkt voelen in plaats van overweldigd door milieu-uitdagingen.

10.3 Duurzame verbindingen in de gemeenschap opbouwen

Betrokkenheid bij duurzaamheid op lange termijn wordt vaak sterker wanneer activiteiten verbonden blijven met lokale gemeenschappen en dagelijkse ervaringen. Jongerenorganisaties en educatoren worden daarom aangemoedigd om waar passend relaties te blijven opbouwen met lokale groepen, milieuorganisaties, bibliotheken, scholen, jongerencentra en initiatieven in de gemeenschap.

Deze relaties kunnen helpen extra kansen te creëren voor deelname aan duurzaamheid, bewustwording in de gemeenschap en doorlopende samenwerking na de formele projectperiode.

Belangrijk is dat betrokkenheid van de gemeenschap praktisch en proportioneel blijft. Kleinschalige lokale samenwerking kan vaak betekenisvolle deelname opleveren zonder complexe organisatiestructuren.

10.4 Inzicht in de praktische bijdrage van S@

Voorbeeld van de praktische bijdrage van S@ – verantwoorde digitale participatie

Een centrale bijdrage van Stichting Sustainable@ (S@) aan de ontwikkeling van het handboek was de integratie van verantwoorde digitale participatie en bewustzijn van digitale duurzaamheid in praktische benaderingen van non-formeel leren.

Dit omvat het aanmoedigen van jongeren om te reflecteren op hoe digitaal gedrag, online deelname en technologiegebruik samenhangen met bredere thema's van ecologische duurzaamheid. In plaats van digitale participatie te ontmoedigen, bevordert S@ evenwichtig, doelgericht en duurzaamheidsbewust gebruik van digitale hulpmiddelen dat creativiteit, reflectie en betrokkenheid van de gemeenschap ondersteunt.

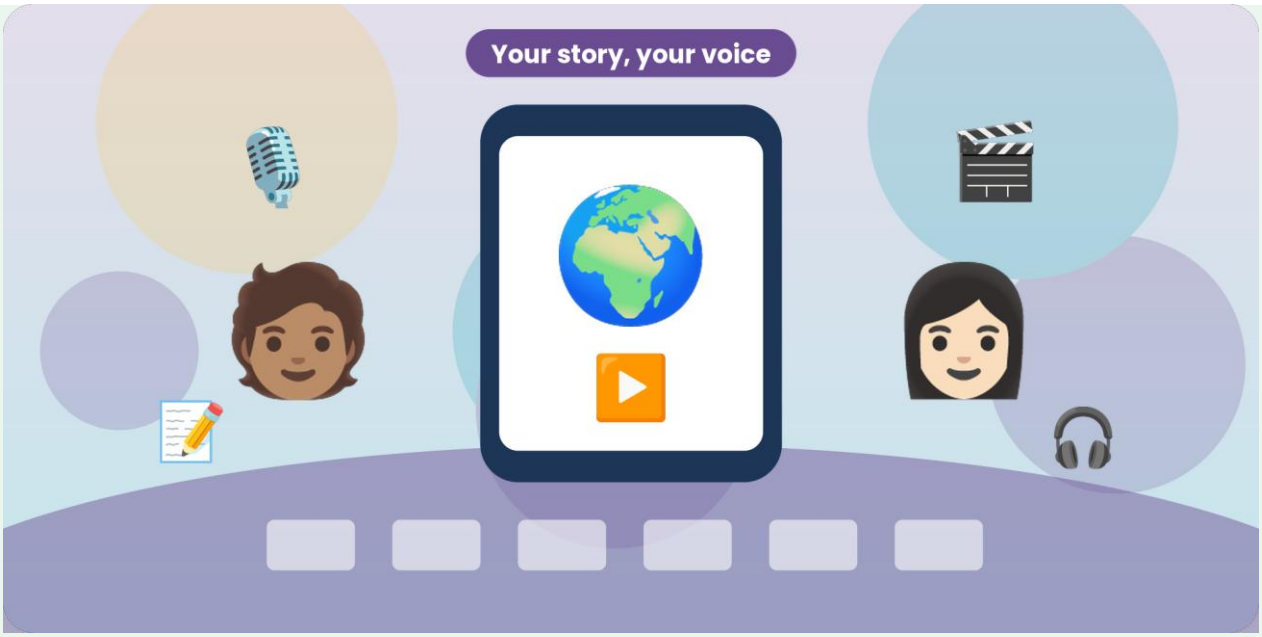

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

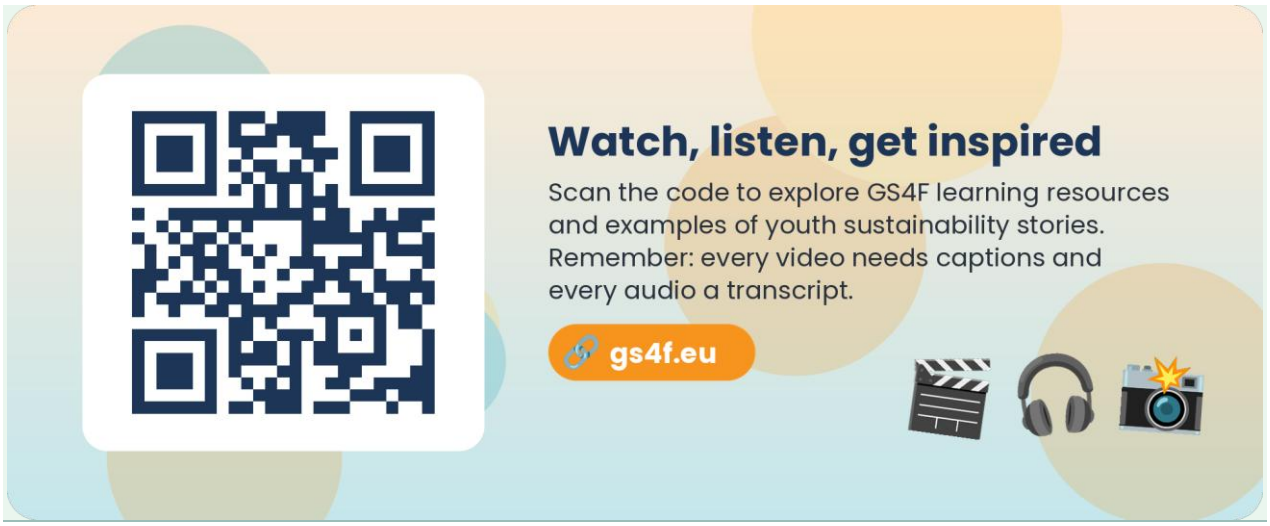

10.5 Bewustzijn van digitale duurzaamheid voortzetten

Digitale technologieën zullen blijven bepalen hoe jongeren communiceren, leren en deelnemen aan de samenleving. Daarom moeten verantwoorde digitale participatie en bewustzijn van digitale duurzaamheid doorlopende thema's blijven, ook buiten afzonderlijke activiteiten uit het handboek.

Jongerenwerkers en educatoren kunnen gesprekken blijven stimuleren over:

duurzaam digitaal gedrag;

verantwoord technologiegebruik;

elektronisch afval en de levensduur van apparaten;

evenwichtige digitale participatie;

digitaal welzijn; en

positief gebruik van digitale hulpmiddelen ter ondersteuning van milieubewustzijn en betrokkenheid van de gemeenschap.

Belangrijk is dat digitale duurzaamheid toegankelijk en gespreksgericht blijft in plaats van overdreven technisch of beperkend.

10.6 Toekomstige jongerenparticipatie ondersteunen

Het handboek helpt organisaties om jongerenparticipatie en betrokkenheid bij duurzaamheid te blijven ondersteunen na het oorspronkelijke projectkader. Jongeren die via duurzaamheidsactiviteiten zelfvertrouwen ontwikkelen, kunnen blijven bijdragen via lokale initiatieven, betrokkenheid van de gemeenschap, bewustwordingscampagnes over het milieu of digitale storytelling.

Belangrijk is dat toekomstige deelnamemogelijkheden inclusief en aanpasbaar blijven en verschillende interesses, niveaus van zelfvertrouwen en organisatorische contexten ondersteunen.

Het handboek moedigt organisaties daarom aan om ruimtes te blijven creëren waarin jongeren ideeën kunnen delen, kunnen reflecteren op duurzaamheidsuitdagingen en een positieve bijdrage kunnen leveren aan hun gemeenschap.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

De onderstaande voorbeelden van voortzetting bieden praktische opties voor jongerengroepen en organisaties. Kies alleen wat lokaal haalbaar is, spreek eigenaarschap af met jonge deelnemers en partners in de gemeenschap en bekijk de voortgang met een haalbare regelmaat.

Voorbeelden van voortzetting

Voortzetting 1 — Digitale Groene Club of werkgroep

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Startactiviteit: Eén demonstrator uit hoofdstuk 5 of een pilotworkshop.

Hoe het kan doorgaan: Een kleine, door deelnemers geleide groep komt maandelijks of eens per periode bijeen om één lokale bewijsvraag bij te werken, de bronnenlijst te onderhouden en één microproject te ondersteunen. Het lidmaatschap kan rouleren en de groep moet een vaste volwassen contactpersoon hebben, zonder dat de groep eigendom van volwassenen wordt.

Wie moet erbij betrokken zijn: Jongeren, een jongerenwerker of docent, een manager van een ngo of instelling; de gemeente of bibliotheek wordt uitgenodigd wanneer relevant.

Verwachte waarde op lange termijn: Behoud van competenties, een route voor nieuwe deelnemers, herhaald gebruik van officiële gegevens en geleidelijke verbetering van de praktijk in de organisatie.

Goedkope uitvoeringsoptie: Gebruik een bestaande bijeenkomst, een gedeelde map en een agenda van één pagina. Een apart platform is niet nodig.

Mogelijke risico's: De club kan symbolisch worden of afhankelijk worden van één enthousiaste persoon. Werk met een jaarlijkse overdrachtsnotitie, twee co-leiders, één meetbare taak per cyclus en erkenning door het management.

Een Digitale Groene Club kan het leerproces voortzetten door met regelmatige tussenpozen één lokaal vraagstuk te bekijken, geverifieerde bronnen bij te houden en één haalbare actie te ondersteunen. Het succes moet worden afgemeten aan blijvende deelname, bijgewerkt bewijs en afgeronde vervolgtaken, niet aan het aantal posts op sociale media.

Voortzetting 2 — Seizoensgebonden EcoSnap-bewijscyclus

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Startactiviteit: Een EcoSnap-activiteit over lucht, hitte, mobiliteit, biodiversiteit, afval of water.

Hoe het kan doorgaan: Herhaal hetzelfde observatieprotocol in twee of meer seizoenen of met afgesproken tussenpozen. Vergelijk alleen gegevens die met dezelfde categorieën zijn verzameld en noteer veranderingen in methode of context.

Wie moet erbij betrokken zijn: Jongerengroep, begeleider, lokale bibliotheek, cultureel centrum, school of jongerencentrum; optioneel een contactpersoon voor gegevens bij de gemeente.

Verwachte waarde op lange termijn: Beter begrip van variatie, datakwaliteit en de noodzaak van langere observatie voordat conclusies worden getrokken.

Goedkope uitvoeringsoptie: Gebruik dezelfde geprinte kaart, één gedeelde spreadsheet en een klein aantal vaste observatiepunten.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Mogelijke risico's: Deelnemers kunnen seizoensvariatie verwarren met een langetermijntrend of gevoelige locaties publiceren. Gebruik expliciete interpretatieregels en een controle op locatie en privacy.

Een seizoensgebonden EcoSnap-cyclus maakt van een eenmalige wandeling een bescheiden lokale reeks bewijs. Het doel is niet professionele monitoring te vervangen, maar deelnemers te helpen observaties verantwoord te vergelijken, veranderende vragen te benoemen en de kwaliteit van hun aanbevelingen te verbeteren.

Voortzetting 3 — Bewijspresentatie van school of jongerenorganisatie aan de gemeente

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Startactiviteit: Een demonstrator levert een routekaart, afvalgids, hittevergelijking van plekken of communicatieproduct over luchtkwaliteit op.

Hoe het kan doorgaan: Jongeren presenteren een bewijsnotitie van twee pagina's tijdens een afgesproken bijeenkomst, ontvangen een schriftelijke reactie of toelichting en werken de openbare of interne versie bij. De volgende groep bekijkt de voortgang na drie tot zes maanden.

Wie moet erbij betrokken zijn: Jongerenteam, gastorganisatie, relevante gemeentelijke afdeling of aanbieder van publieke diensten, begeleider van een ngo en waar passend vertegenwoordigers van gebruikers of op het gebied van toegankelijkheid.

Verwachte waarde op lange termijn: Praktisch burgerschapsleren, een duidelijker begrip van institutionele bevoegdheden en een gedocumenteerd vervolgspoor.

Goedkope uitvoeringsoptie: Een online of fysieke bijeenkomst van 30 minuten met het sjabloon voor het minirapport. Een openbaar evenement is niet nodig.

Mogelijke risico's: De benaderde instelling heeft mogelijk niet de bevoegdheid of middelen om te handelen, en jongeren verwachten mogelijk een directe beslissing. Stel de bevoegdheid vooraf vast, formuleer verzoeken realistisch en leg de reactie en de volgende stap vast.

Een lokale bewijspresentatie vormt een realistische brug tussen het leren van jongeren en publieke verantwoordelijkheid. Jongeren dienen een beknopt, geverifieerd voorstel in bij de partij die het kan overwegen en leggen vast wat is aanvaard, doorverwezen, afgewezen of voor verdere analyse is aangehouden.

Voortzetting 4 — Nieuwsbrief met openbare gegevens of lokale bewijskaart

Status van het voorbeeld: aanpasbaar scenario — geen gedocumenteerde, afgeronde uitvoering.

Startactiviteit: Meerdere groepen hebben geverifieerde EcoSnap-kaarten of bewijsnotities gemaakt.

Hoe het kan doorgaan: Publiceer per kwartaal of per periode een overzicht met een klein aantal gecontroleerde items, brondatums, correcties en vervolgacties. Een alternatief is een interne kaart die alleen voor deelnemers en partners toegankelijk is.

Wie moet erbij betrokken zijn: Redactieteam van jongeren, bibliotheek of cultureel centrum, ngo, school of jongerenorganisatie, instellingen die eigenaar zijn van de gegevens en een aangewezen redacteur.

Verwachte waarde op lange termijn: Sterkere informatievaardigheden, institutioneel geheugen, toegankelijke communicatie en hergebruik van activiteiten in latere sessies.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Goedkope uitvoeringsoptie: Gebruik een toegankelijk document of een eenvoudige webpagina in plaats van een speciale applicatie. Archiveer een pdf en een bewerkbare bron.

Mogelijke risico's: Verouderde links, niet-gecorrigeerde fouten, schending van privacy of een publicatie die eerder promotioneel dan educatief wordt. Werk met een vaste redacteur, evaluatiedatum, correctieprocedure, dataminimalisatie en een jaarlijkse beslissing over archivering of beëindiging.

Een lokale bewijsnieuwsbrief of -kaart moet minder, maar beter geverifieerde items publiceren. Elk item moet de bron, datum, beperking en volgende actie vermelden, en elk visueel element moet een toegankelijk tekstalternatief hebben.

10.7 Conclusie van dit hoofdstuk

Duurzaamheidsbewustzijn en verantwoorde digitale participatie moeten zich blijven ontwikkelen na afzonderlijke projectactiviteiten en formele uitvoeringsperiodes. Door doorlopende reflectie, praktische betrokkenheid en deelname van de gemeenschap te stimuleren, kunnen organisaties bijdragen aan duurzaamheidsbewustzijn op langere termijn bij jongeren en lokale gemeenschappen.

De volgende hoofdstukken zetten deze toekomstgerichte aanpak voort met aandacht voor toekomstige kansen, innovatie en praktische mogelijkheden voor betrokkenheid bij duurzaamheid die relevant zijn voor de bredere doelen van het Green Horizons Digital Handbook.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Toekomstige kansen en innovatie

11.1 Introductie

Duurzaamheidseducatie en digitale participatie blijven zich snel ontwikkelen naarmate milieu-uitdagingen, technologische ontwikkelingen en manieren om jongeren te betrekken in de loop van de tijd veranderen. Jongeren komen steeds vaker in aanraking met digitale hulpmiddelen, AI-technologieën, online platforms en multimediale communicatieomgevingen die bepalen hoe duurzaamheidsbewustzijn en participatie zich in de toekomst kunnen ontwikkelen.

Dit hoofdstuk verkent toekomstige kansen en opkomende benaderingen die betrokkenheid bij duurzaamheid, verantwoorde digitale participatie en non-formele leeractiviteiten kunnen ondersteunen, ook buiten de directe reikwijdte van het GS4F-project.

Belangrijk is dat het handboek niet probeert toekomstige technologieën te voorspellen of zeer technische innovatiemodellen op te leggen. De focus blijft liggen op toegankelijke, praktische en aanpasbare kansen die positieve deelname aan duurzaamheid ondersteunen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

11.2 Opkomend bewustzijn van digitale duurzaamheid

Bewustzijn van digitale duurzaamheid wordt waarschijnlijk steeds belangrijker naarmate samenlevingen sterker afhankelijk worden van digitale infrastructuur, online communicatie en AI-technologieën.

Jongeren krijgen mogelijk steeds vaker te maken met gesprekken over:

de milieu-impact van digitale systemen en datagebruik;

duurzaam gedrag rond technologie;

kunstmatige intelligentie en energieverbruik;

elektronisch afval en verantwoord gebruik van apparaten;

digitaal welzijn en evenwichtige participatie; en

de rol van digitale communicatie bij milieubewustzijn.

Het handboek helpt jongerenwerkers en educatoren daarom open te blijven staan voor doorlopend gesprek en reflectie over hoe digitale participatie en ecologische duurzaamheid elkaar blijven raken.

Belangrijk is dat toekomstige gesprekken over duurzaamheid toegankelijk en ondersteunend blijven in plaats van overdreven technisch of alarmerend.

11.3 Inzicht in de praktische bijdrage van S@

Voorbeeld van de praktische bijdrage van S@ – toegankelijke benaderingen van innovatie

Stichting Sustainable@ (S@) heeft bijgedragen aan het handboek door innovatiebenaderingen te bevorderen die toegankelijk en haalbaar blijven voor kleinere organisaties en jongerengroepen. Praktische deelname aan duurzaamheid vereist niet altijd geavanceerde technologie of complexe infrastructuur. In veel gevallen kunnen creativiteit, samenwerking en eenvoudige vormen van digitale betrokkenheid zeer betekenisvolle leerervaringen rond duurzaamheid opleveren.

Het handboek moedigt organisaties daarom aan realistische innovatiebenaderingen te verkennen met toegankelijke digitale hulpmiddelen, multimediale storytelling en aanpasbare activiteiten voor betrokkenheid van de gemeenschap die passen bij verschillende organisatorische capaciteiten.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

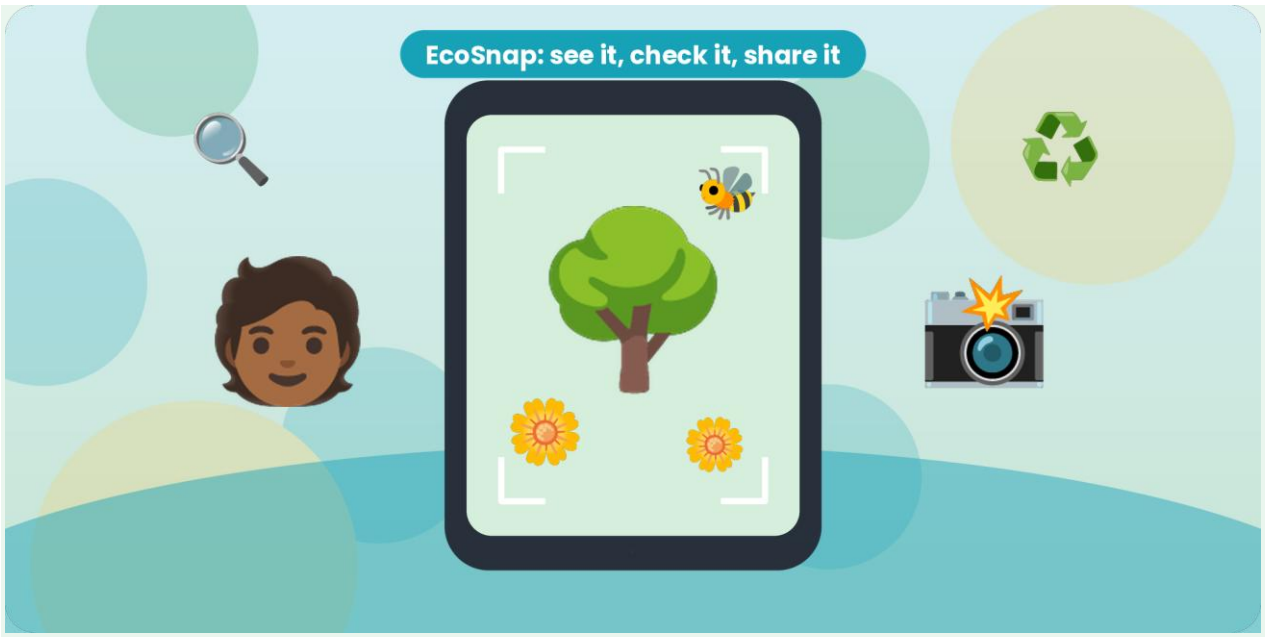

11.4 Innovatie binnen non-formeel leren

Omgevingen voor non-formeel leren bieden kansen voor creativiteit, experimenteren en flexibele benaderingen van betrokkenheid bij duurzaamheid. Naarmate digitale hulpmiddelen en communicatiemethoden zich verder ontwikkelen, kunnen organisaties nieuwe manieren vinden om participatie, storytelling, samenwerking en milieubewustzijn te stimuleren.

Toekomstige innovatie kan bestaan uit:

nieuwe vormen van multimediale storytelling;

interactieve communicatieactiviteiten over duurzaamheid;

toegankelijke hulpmiddelen voor digitale participatie;

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

creatieve methoden voor betrokkenheid van de gemeenschap;

door jongeren geleide duurzaamheidscampagnes; en

aanpasbare hybride leervormen die digitale participatie en deelname in de gemeenschap combineren.

Belangrijk is dat innovatie doelgericht en op deelnemers gericht blijft. Nieuwe technologieën moeten betekenisvolle betrokkenheid en inzicht in duurzaamheid ondersteunen, niet onnodige complexiteit toevoegen.

11.5 Creativiteit en ideeën van jongeren stimuleren

Jongeren brengen vaak creativiteit, nieuwsgierigheid en nieuwe perspectieven in bij gesprekken over duurzaamheid en digitale participatie. Organisaties moeten daarom ideeën van jongeren, experimenteren en creatieve probleemoplossing binnen duurzaamheidsactiviteiten blijven stimuleren.

Sommige jongeren willen digitale storytelling, multimediale communicatie, bewustwordingscampagnes over het milieu of lokale duurzaamheidsinitiatieven mogelijk verkennen op manieren die afwijken van traditionele onderwijsbenaderingen.

Het handboek ondersteunt organisaties daarom om flexibel te blijven en open te staan voor nieuwe interesses van jongeren en zich ontwikkelende vormen van deelname aan duurzaamheid.

11.6 Realistische en toegankelijke innovatie

Een belangrijk principe in het hele handboek is dat innovatie realistisch en toegankelijk moet blijven. Kleinere organisaties, jongerengroepen en initiatieven in de gemeenschap hebben mogelijk geen toegang tot geavanceerde technologie of zeer gespecialiseerde infrastructuur.

Daarom bestaat betekenisvolle innovatie op het gebied van duurzaamheid vaak uit eenvoudige en praktische verbeteringen in plaats van zeer technische oplossingen. Creativiteit, participatie en relevantie voor de gemeenschap zijn belangrijker dan technologische verfijning alleen.

Het handboek helpt organisaties daarom zich te richten op aanpasbare en haalbare benaderingen die participatie en duurzaamheidsbewustzijn in hun eigen lokale context ondersteunen.

11.7 Lokaal Toekomstlab – praktische activiteit

Deelnemers kiezen één lokaal vraagstuk dat via EcoSnap naar voren is gekomen en maken drie korte scenario's voor 2030: een wenselijke toekomst, een waarschijnlijke toekomst als de huidige praktijk doorgaat, en een onwenselijke maar plausibele toekomst. Vervolgens redeneren ze terug vanuit het wenselijke scenario om acties te benoemen voor jongeren, de gastorganisatie, de lokale overheid en andere partijen. Elke actie wordt gemarkeerd als 'binnen onze invloed', 'vraagt om samenwerking' of 'vraagt om een publiek of institutioneel besluit'. De activiteit kan worden uitgevoerd met papieren kaarten of een gedeelde dia en moet eindigen met één test van 30 dagen in plaats van een belofte om het hele systeem te veranderen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

11.8 Conclusie van dit hoofdstuk

Toekomstige betrokkenheid bij duurzaamheid zal zich blijven ontwikkelen samen met technologische ontwikkeling, milieubewustzijn en veranderende vormen van jongerenparticipatie. Door aanpasbaar, creatief en gemeenschapsgericht te blijven, kunnen organisaties betekenisvolle deelname aan duurzaamheid en verantwoorde digitale betrokkenheid van jongeren blijven ondersteunen.

Het laatste hoofdstuk van het handboek biedt slotbeschouwingen en praktische richtlijnen voor het blijvend gebruiken en aanpassen van het Green Horizons Digital Handbook buiten het directe projectkader.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

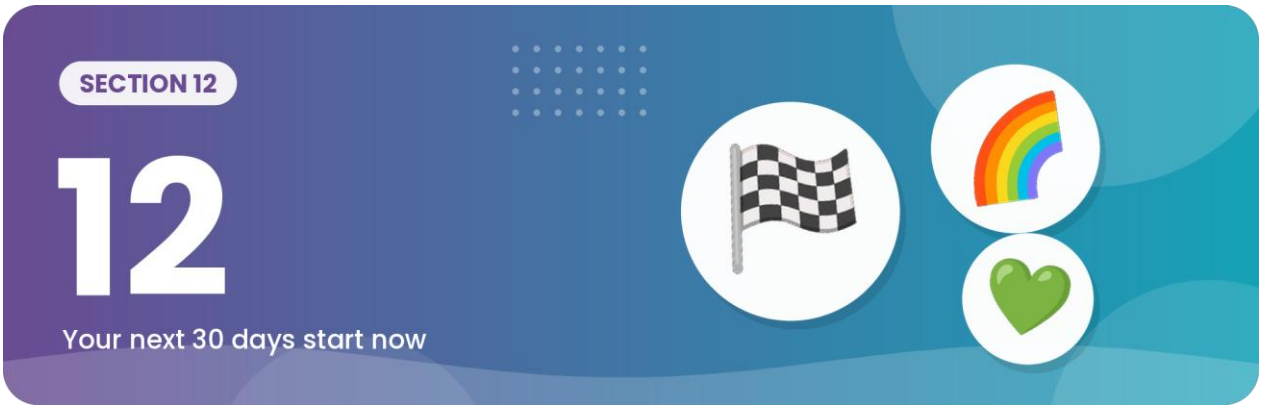

Slotbeschouwingen en afsluitende richtlijnen

Figure 12.1 · 30-day transfer and reflection cycle

One personal plan per participant, private or shared

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.

12.1 Introductie

Het Green Horizons Digital Handbook is ontwikkeld om praktische deelname aan duurzaamheid, verantwoorde digitale betrokkenheid en benaderingen van non-formeel leren te ondersteunen voor jongeren, jongerenwerkers en educatoren binnen het GS4F-project. In het hele handboek lag de nadruk op toegankelijkheid, aanpasbaarheid, reflectie en betekenisvolle lokale participatie in plaats van op zeer technische of middelenintensieve uitvoeringsbenaderingen.

Dit laatste hoofdstuk biedt slotbeschouwingen en praktische richtlijnen die het blijvend gebruiken, aanpassen en ontwikkelen van duurzaamheidsactiviteiten buiten het directe projectkader moeten ondersteunen.

12.2 Duurzaamheid als doorlopende reis

Duurzaamheidsbewustzijn en verantwoorde digitale participatie moeten niet worden gezien als losstaande onderwerpen of kortlopende projectactiviteiten. Milieu-uitdagingen, prioriteiten in de gemeenschap en digitaal gedrag blijven zich in de loop van de tijd ontwikkelen en vragen om doorlopende reflectie, gesprek en participatie.

Daarom moedigt het handboek organisaties en jongeren aan om betrokkenheid bij duurzaamheid te zien als een doorlopende reis, gevormd door lokale ervaringen, praktische actie en voortdurend leren.

Belangrijk is dat betekenisvolle deelname aan duurzaamheid niet altijd grootschalige interventies of complexe technische oplossingen vereist. Kleinere lokale acties, reflectieve gesprekken en activiteiten in de gemeenschap kunnen vaak belangrijk bewustzijn en inzicht in gedrag op lange termijn opleveren.

12.3 Jongeren ondersteunen via positieve betrokkenheid

Jongeren komen steeds vaker gesprekken over duurzaamheid tegen over klimaatverandering, digitale consumptie, verantwoordelijkheid voor het milieu en toekomstige maatschappelijke uitdagingen. Hoewel deze gesprekken belangrijk zijn, moet duurzaamheidseducatie ondersteunend, versterkend en praktisch blijven.

Het handboek ondersteunt jongerenwerkers en educatoren daarom om zich te richten op positieve vormen van betrokkenheid die creativiteit, reflectie, samenwerking en haalbare lokale actie stimuleren.

Jongeren moeten zich aangemoedigd voelen om duurzaamheidsthema's te verkennen, ideeën in te brengen en deel te nemen in hun gemeenschap zonder zich overweldigd te voelen door milieu-uitdagingen of onrealistische verwachtingen.

12.4 Inzicht in de praktische bijdrage van S@

Voorbeeld van de praktische bijdrage van S@ – betrokkenheid bij duurzaamheid voortzetten

Tijdens de hele ontwikkeling van het Green Horizons Digital Handbook heeft Stichting Sustainable@ (S@) benadrukt hoe belangrijk het is om deelname aan duurzaamheid te behandelen als een doorlopend en zich ontwikkelend proces in plaats van een eenmalige projectactiviteit.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Het handboek ondersteunt organisaties daarom om activiteiten te blijven aanpassen, ideeën van jongeren te integreren en praktische betrokkenheid bij duurzaamheid te ondersteunen buiten het directe projectkader. Kleine duurzaamheidsacties in de gemeenschap, reflectieve gesprekken en digitale storytelling kunnen in de loop van de tijd betekenisvol bewustzijn en betekenisvolle deelname blijven opleveren.

Beeld van een door jongeren geleide activiteit voor milieubewustzijn

12.5 Aanpasbaarheid en blijvend gebruik van het handboek

Een belangrijk principe in het hele Green Horizons Digital Handbook is flexibiliteit. Organisaties worden aangemoedigd activiteiten, demonstrators en betrokkenheidsbenaderingen te blijven aanpassen aan lokale duurzaamheidsprioriteiten, interesses van deelnemers en organisatorische capaciteit.

Het handboek moet daarom blijven functioneren als een praktisch en zich ontwikkelend uitvoeringsmiddel in plaats van een vast curriculum of rigide methodologisch kader.

Activiteiten kunnen zich verder ontwikkelen via:

lokale duurzaamheidservaringen en reflecties;

ideeën van jongeren en vormen van participatie;

activiteiten voor betrokkenheid van de gemeenschap;

digitale storytelling en multimediale benaderingen;

gezamenlijke bijdragen van partners; en

praktische lessen uit de uitvoering binnen het bredere GS4F-project.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

12.6 Samenwerking en gedeeld leren

Het gezamenlijke karakter van het GS4F-project is een belangrijke kracht die deelname aan duurzaamheid en non-formeel leren ondersteunt. Verschillende organisaties, gemeenschappen en jongeren brengen verschillende perspectieven, ervaringen en lokale duurzaamheidsprioriteiten mee die toekomstige activiteiten en uitvoeringsbenaderingen kunnen versterken.

Het handboek bevordert daarom waar mogelijk voortgezette samenwerking, gedeeld leren en uitwisseling van praktische duurzaamheidservaringen tussen organisaties en gemeenschappen.

Belangrijk is dat samenwerking realistisch, ondersteunend en aanpasbaar blijft aan lokale contexten en organisatorische capaciteiten.

De onderstaande transferreflectie van 30 dagen is een praktische afsluitende activiteit. Deelnemers kunnen beslissen welke actie ze voortzetten, wie hen daarbij ondersteunt en hoe ze voortgang herkennen zonder te steunen op formele beoordeling.

12.7 Afsluitende transferreflectie van 30 dagen

Voordat het GS4F-activiteitentraject wordt afgerond, benoemt elke deelnemer één gebruikte digitale competentie, één ontwikkelde duurzaamheidscompetentie, één claim die hij of zij zorgvuldiger heeft leren verifiëren, één actie om binnen 30 dagen te testen, één persoon of organisatie om te betrekken en één bewijsstuk dat zal laten zien of de actie heeft plaatsgevonden. Deelnemers kunnen het plan voor zichzelf houden of delen met de groep. De opvolging moet ondersteunend zijn en omstandigheden buiten de invloed van de deelnemer niet behandelen als persoonlijk falen.

12.8 Slotconclusie

Het Green Horizons Digital Handbook is ontwikkeld om betekenisvolle deelname aan duurzaamheid, verantwoorde digitale betrokkenheid en praktische benaderingen van non-formeel leren voor jongeren en gemeenschappen te ondersteunen. Door zich te richten op toegankelijkheid, aanpasbaarheid, creativiteit en lokale relevantie moedigt het handboek organisaties en jongeren aan duurzaamheid te verkennen via praktische actie, reflectie en samenwerking.

Belangrijk is dat betrokkenheid bij duurzaamheid haalbaar, inclusief en verbonden met de gemeenschap blijft. Zelfs relatief kleine duurzaamheidsactiviteiten en gedragsveranderingen kunnen positief bijdragen aan breder milieubewustzijn en verantwoorde digitale participatie.

Het GS4F-partnerschap hoopt dat het handboek jongeren, educatoren, jongerenwerkers en gemeenschappen zal blijven ondersteunen bij het ontwikkelen van praktisch duurzaamheidsbewustzijn en positieve lokale betrokkenheid buiten het directe projectkader.

De oorspronkelijke Canva-bijlagen en de toolkits van de partners zijn hier samengevoegd tot herbruikbare materialen voor begeleiders en deelnemers. Kies de instrumenten die passen bij de activiteit en de lokale context; beschouw optionele routes voor voortzetting niet als verplicht.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Lijst van afkortingen en acroniemen

GS4F – Green Skills for Sustainable Futures (Groene vaardigheden voor een duurzame toekomst)

S@ – Stichting Sustainable@

ANAX – ANAX ENERGY P.C.

SRGA – Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Andrespol (Polen)

PBL – Project-Based Learning (projectmatig leren)

QR – Quick Response

EU – Europese Unie

ICT – Informatie- en communicatietechnologie

GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (Poolse Hoofdinspectie voor Milieubescherming)

GUS – Główny Urząd Statystyczny (Pools Bureau voor de Statistiek)

PSZOK – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (gemeentelijk punt voor gescheiden afvalinzameling)

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Overzicht van activiteiten en demonstrators

De volgende items verwijzen naar activiteiten die al in het hoofddeel van het handboek zijn beschreven. Kies ze en pas ze aan de deelnemers en de lokale setting aan.

Poolse demonstrator 1 — Lokaal bewijslab lucht en mobiliteit — hoofdstuk 5.8.2

Poolse demonstrator 2 — Van afvalbak naar data: lokale circulariteitsaudit — hoofdstuk 5.8.2

Poolse demonstrator 3 — Veerkrachtkaart water, hitte en groen — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap-activiteiten — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap 1 — Momentopname luchtkwaliteit: wat vertelt de foto ons niet? — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap 2 — Afvalroute: waar hoort dit voorwerp thuis? — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap 3 — Schaduw, verharding en zomercomfort — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap 4 — Biodiversiteit zonder verstoring — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap 5 — Groene en toegankelijke mobiliteitsroute — hoofdstuk 5.8.2

EcoSnap 6 — Het leven van een digitaal apparaat — hoofdstuk 5.8.2

Voorbeelden van Digital Green Change Makers — hoofdstuk 5.8.2

Digital Green Change Makers 1 — Bewijsteam schone lucht — hoofdstuk 5.8.2

Digital Green Change Makers 2 — Campagne ‘Circulair jongerencentrum’ — hoofdstuk 5.8.2

Digital Green Change Makers 3 — Forum Groene Route en Toegankelijkheid — hoofdstuk 5.8.2

Zonnedetective: hernieuwbare energie in kaart brengen — hoofdstuk 5.8.1

Elke druppel telt: onderzoek naar stedelijk water — hoofdstuk 5.8.1

Repareren in plaats van vervangen — hoofdstuk 5.8.1

Ontdek de Axiosdelta via burgerwetenschap — hoofdstuk 5.8.1

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

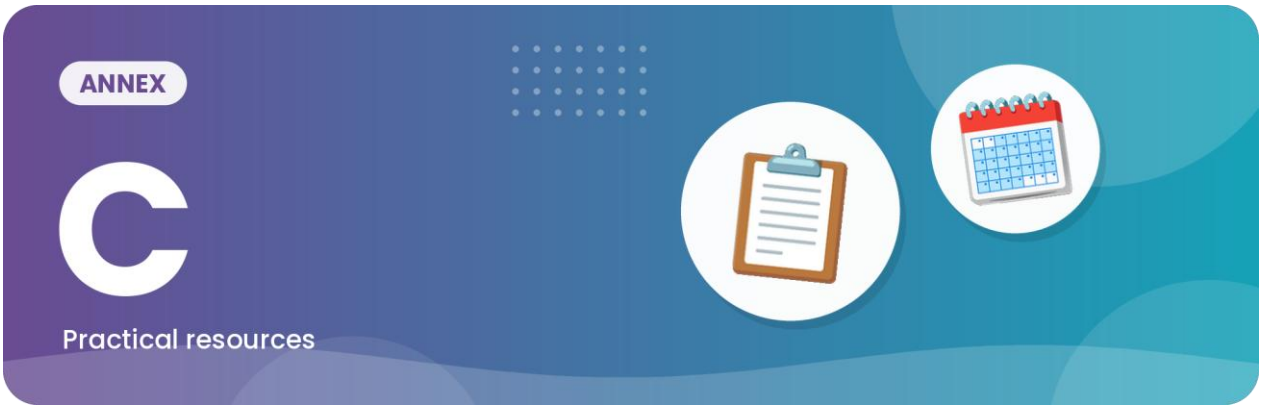

Sjablonen voor sessieplanning en uitvoering

Herbruikbaar sessieplan – één pagina

Activiteit en lokaal vraagstuk: _____
Groep, datum, locatie en begeleider: _____
Leerdoelen (twee of drie): _____
Duur en materialen: _____
Aanpassingen voor toegankelijkheid, taal en deelname: _____
Controles op veiligheid, toestemming en locatie: _____
Bron of dataset en datum van controle: _____
Stappen en tijden: Voorbereiden ___ / Verkennen ___ / Controleren ___ / Handelen ___ / Reflecteren ___
Verwacht resultaat gemaakt door jongeren: _____
Hoe het leren wordt beoordeeld: _____
Volgende actie en verantwoordelijke persoon: _____

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Toolkit EcoSnap en Digital Green Change Makers

Gebruik deze bijlage naast de uitgewerkte voorbeelden in hoofdstuk 5. De EcoSnap-route ondersteunt observatie, controle van bewijs, interpretatie en delen; Digital Green Change Makers ondersteunt door jongeren geleide planning, communicatie en actie in de gemeenschap. Kies en pas activiteiten aan op basis van de groep en de lokale omstandigheden.

De methoden en uitgewerkte voorbeelden van EcoSnap en Digital Green Change Makers zijn opgenomen in hoofdstuk 5.2, 5.3 en 5.8. Checklists, observatievragen en resultaten per activiteit staan bij de Poolse leerroutes in hoofdstuk 5.8.2. Gebruik bijlage B om een activiteit te vinden en bijlage G voor reflectiematerialen.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Praktische uitvoeringstoolkit van ANAX

ANAX – praktische uitvoeringstoolkit

Van lokaal onderzoek naar actie in de gemeenschap

Jongeren van 18–30 jaar | Jongerenwerkers | Centraal-Macedonië

De activiteiten van ANAX gebruiken

De bijdrage van ANAX is opgezet als een praktische route en niet als een reeks bewustwordingsboodschappen. Elke activiteit geeft jongeren een lokale vraag, een methode om bewijs te verzamelen en te controleren, een concreet resultaat en een reflectieproces.

Begeleiders kunnen één activiteit zelfstandig uitvoeren of meerdere activiteiten combineren tot een langer project. De activiteiten gaan over hernieuwbare energie, water, circulaire economie, repareren en hergebruiken, biodiversiteit en deelname van de gemeenschap.

Standaard activiteitenkaart

2. Planner voor lokaal onderzoek

Gebruik deze pagina vóór Zonnedetective, Elke druppel telt, Repareren in plaats van vervangen, de burgerwetenschapsactiviteit in de Axiosdelta of een ander lokaal aangepast onderzoek.

Bronverificatiekaart

Deelnemers vullen deze kaart in voordat ze een feitelijke bewering gebruiken in een poster, kaart, video, presentatie of boodschap aan de gemeenschap.

Snelle verificatievragen

Is dit de oorspronkelijke bron of herhaalt iemand haar alleen?

Is de informatie actueel genoeg voor de vraag?

Gaat het over Griekenland of het lokale gebied dat we bespreken?

Verwarren we een foto of observatie met bewijs van een bredere trend?

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Maken we een sterkere milieuclaim dan het bewijs ondersteunt?

4. Check digitale participatie en mediaveiligheid

Vul in voordat je foto's maakt, interviews opneemt, openbare kaarten maakt of werk van deelnemers publiceert.

5. Stakeholderkaart van de gemeenschap

Duurzaamheidsvraagstukken gaan over meer dan individueel gedrag. Dit instrument helpt deelnemers te bepalen wie getroffen wordt, wie informatie heeft en wie kan handelen.

Participatievragen

Wie ontbreekt er op onze kaart?

Wie zou de voorgestelde verandering anders ervaren?

Wie kan het besluit waar we om vragen daadwerkelijk nemen?

Wie moet ons eindresultaat ontvangen?

Wat is een respectvolle en realistische manier om hen te betrekken?

6. Communicatieplanner voor de gemeenschap

Een resultaat voor de gemeenschap moet bruikbaar en proportioneel zijn. Een kleine bewijskaart die naar de juiste organisatie wordt gestuurd, kan effectiever zijn dan een grote publiekscampagne zonder duidelijk publiek.

7. Planner voor goedkope middelen

De activiteiten zijn ontworpen om zonder specialistische apparatuur te werken. Begeleiders kunnen middelen op drie eenvoudige niveaus plannen.

Planningsblad middelen

8. Rollen en tijdlijn van de activiteit

Eenvoudige tijdlijn

9. Reflectieblad voor deelnemers

Individuele reflectie

1. Wat heb ik geleerd dat ik nog niet wist?

2. Welke bron of observatie was het nuttigst?

3. Wat veranderde er in mijn eerste interpretatie?

4. Welke digitale vaardigheid heb ik gebruikt of verbeterd?

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

5. Welke duurzaamheidsverantwoordelijkheid ligt bij individuen, en wat vraagt om een organisatie of overheid?

6. Welke vraag heb ik nog?

7. Welke realistische actie zou ik in de komende 30 dagen kunnen ondernemen of ondersteunen?

Zelfbeoordeling

10. Observatie door de begeleider en sessieverslag

Sessieverslag

11. Sjablonen voor resultaten van deelnemers

A. Invoer op een digitale kaart

B. Poster / digitale kaart

Eén duidelijke titel of vraag.

Maximaal drie onderbouwde punten.

Naam van de bron en datum.

Eén beeld met beschrijving of een toegankelijk alternatief met alleen tekst.

Eén actie of vraag voor het publiek.

Geen onnodige persoonlijke of gevoelige locatiegegevens.

C. Korte video

D. Samenvatting van een interview

12. Actieplan voor 30 dagen

De laatste stap is klein genoeg om realistisch te zijn en duidelijk genoeg om erop terug te komen.

13. Gids voor Griekse bronnen

Gebruik officiële of primaire bronnen die relevant zijn voor de activiteit en controleer veranderende informatie kort voor de uitvoering.

De volgende instrumenten van de Griekse partner zijn ontworpen om door jongerenwerkers direct te worden aangepast. Kies de materialen die passen bij de lokale activiteit en pas de juiste procedures voor veiligheid, toestemming en bronnencontrole toe.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Reflectie- en bewijsmaterialen van ANAX

7. Reflectie en evaluatie

Deze materialen voor deelnemers zijn ontworpen voor ondersteunend non-formeel leren. Ze kunnen op papier, in een gedeeld document of via een audiogesprek worden ingevuld. Het doel is leren zichtbaar te maken zonder deelnemers te rangschikken.

Individuele reflectie

Wat begrijp ik na deze activiteit beter over een duurzaamheidsvraagstuk in Centraal-Macedonië?

Welk bewijs veranderde, bevestigde of betwistte mijn eerste indruk?

Welk digitaal hulpmiddel of welke methode hielp me deel te nemen, en welke beperking had het?

Wat heb ik geleerd over de relatie tussen individuele keuzes, organisaties, overheden en het milieu?

Welke realistische actie of vraag neem ik mee?

Groepsreflectie

Over welke observatie waren we het het snelst eens, en welke vroeg om meer gesprek?

Waar zagen we een verschil tussen wat zichtbaar was en wat officiële informatie liet zien?

Wiens perspectief ontbrak in ons gesprek?

Welke afweging hebben we benoemd, en hoe kunnen verschillende groepen er verschillend door worden geraakt?

Wat zou onze groep als volgende stap kunnen doen als we willen dat ons resultaat nuttig is voor een andere persoon of organisatie?

Observatiechecklist voor de begeleider

Eenvoudig bewijsoverzicht

Resultaat van de deelnemer afgerond: Ja / Gedeeltelijk / Nee

Bron benoemd en gedateerd: Ja / Gedeeltelijk / Nee

Observatie gescheiden van interpretatie: Ja / Gedeeltelijk / Nee

Toegankelijke route of route met weinig middelen gebruikt waar nodig: Ja / Nee / N.v.t.

Deelnemer heeft een realistische volgende actie of vraag benoemd: Ja / Gedeeltelijk / Nee

8. Verwachte resultaten van deelnemers

Elke activiteit levert een concreet product op dat als bewijs van leren kan worden bewaard. Resultaten kunnen op papier of digitaal zijn. Openbaar delen vereist passende controles op toestemming, privacy, auteursrecht en toegankelijkheid.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Minimale bewijsstandaard

Het resultaat noemt de lokale vraag.

Voor feitelijke beweringen is ten minste één bron vastgelegd.

Deelnemers onderscheiden directe observatie van informatie uit bronnen.

Waar passend is een beperking of onzekerheid opgenomen.

Het resultaat is begrijpelijk zonder alleen op kleur of een afbeelding zonder beschrijving te steunen.

Er zijn geen onnodige persoonsgegevens, privéadressen, gezichten of gevoelige ecologische locaties opgenomen.

9. Bronverificatie

De onderstaande bronnen zijn officiële institutionele bronnen of primaire documentatie van de genoemde Griekse casus. Lokale webpagina's en datasets moeten direct vóór de uitvoering opnieuw worden gecontroleerd, omdat links, schema's en informatie over diensten kunnen veranderen.

Notitie over brongebruik en publicatie

Officiële gegevens worden gebruikt om feitelijke beweringen te verifiëren, niet om lokale observatie te vervangen. Deelnemers moeten de broninstelling en de datum vastleggen wanneer ze een veranderende dataset of lokale dienstpagina gebruiken. Als een link niet beschikbaar is, bied dan een geprint uittreksel of een offline kopie aan in plaats van te vertrouwen op een niet-geverifieerde secundaire bron.

Gebruik voor digitale resultaten zo min mogelijk persoonsgegevens. Vraag geïnformeerde toestemming voordat je herkenbare personen publiceert. Bied een niet-openbare deelnameroute via tekst, audio, illustratie of groepswerk. Afbeeldingen moeten een betekenisvolle alternatieve tekst hebben; video's moeten ondertiteling en een transcript hebben; QR-codes moeten vergezeld gaan van leesbare tekst en een beschrijving van de bestemming.

ANAX-toolkit – samenvatting voor de uitvoering

Deze bijdrage biedt een op zichzelf staande Griekse lokale context, één gedocumenteerde casus van goede praktijk en vier kant-en-klare leeractiviteiten voor jongeren van 18–30 jaar en jongerenwerkers.

Status van de activiteiten in één oogopslag

Groene transitie in Centraal-Macedonië — geverifieerde Griekse lokale context.

Het No Waste-project – Thessaloniki — geverifieerde Griekse goede praktijk.

Zonnedetective: hernieuwbare energie in kaart brengen — aanpasbaar educatief scenario.

Elke druppel telt: onderzoek naar stedelijk water — aanpasbaar educatief scenario.

Repareren in plaats van vervangen — aanpasbaar educatief scenario.

Ontdek de Axiosdelta via burgerwetenschap — geverifieerde locatie + aanpasbare educatieve activiteit.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Kernprincipe voor deelnemers

Jongeren hoeven geen milieutechnici te zijn om deel te nemen aan de groene transitie. Ze hebben een betekenisvolle lokale vraag nodig, betrouwbare informatie, veilige manieren om onderzoek te doen, ruimte om met anderen samen te werken en de kans om wat ze leren om te zetten in een bruikbaar resultaat.

Kernprincipe voor begeleiders

Begeleid onderzoek in plaats van alle antwoorden te geven. Help deelnemers onderscheid te maken tussen wat ze zien en wat ze weten, tussen wat een bron bevestigt en wat onzeker blijft, en tussen wat een individu kan doen en wat actie van een organisatie of overheid vraagt.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Toolkit van SRGA voor lokale aanpassing en voortzetting

Gebruik de Poolse voorbeelden en voortzettingsscenario's in hoofdstuk 9, 11 en 12 als aanpasbare benaderingen, niet als verplichte programma's. Controleer vóór de uitvoering lokale gegevens, instellingen en toestemmingen.

Poolse richtlijnen voor lokale aanpassing en het illustratieve scenario voor gezamenlijke uitvoering zijn opgenomen in hoofdstuk 9. Routes voor voortzetting staan in hoofdstuk 10; het Lokaal Toekomstlab staat in hoofdstuk 11 en de transferreflectie van 30 dagen in hoofdstuk 12. Dit zijn voorbeelden om aan te passen, geen bewijs dat de voorgestelde scenario's al zijn uitgevoerd.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

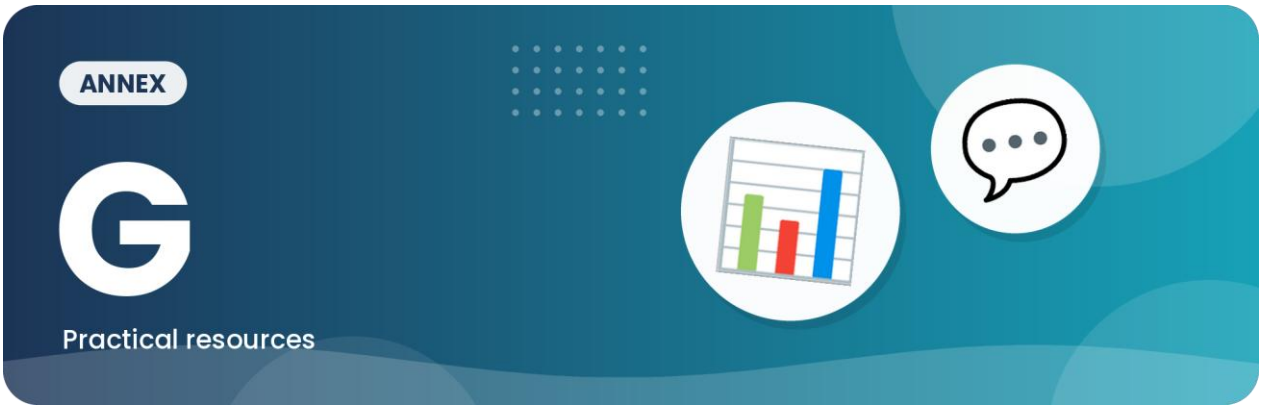

Materialen voor reflectie, evaluatie en monitoring

Jongerenvriendelijke bewijs- en reflectiekaart

Wat viel ons op? _____
Waar en wanneer is het waargenomen? _____
Welk bewijs ondersteunt het? Vermeld bron, datum en beperkingen: _____
Wat hebben we misschien gemist? _____
Wat zouden we lokaal kunnen veranderen? _____
Wie moet hiervan horen en waarom? _____
Wat heb ik geleerd? _____
Wat zou ik de volgende keer anders doen? _____

Checklist voor begeleiders: uitvoering en inclusie

Vooraf: Zorg voor een duidelijk doel, een hanteerbare groepsgrootte, een toegankelijke locatie en alternatieven voor smartphones. Controleer toestemmingen, veiligheid, gegevensbescherming, betrouwbare bronnen en veilige materialen.
Tijdens: Leg keuzes en toestemming uit; verdeel rollen eerlijk; bied verschillende manieren om deel te nemen; vermijd onnodige persoonsgegevens; ondersteun een constructief gesprek.
Achteraf: Vraag jongeren wat ze hebben geleerd; bewaar alleen afgesproken resultaten; verwijder overbodige persoonsgegevens; spreek eigenaarschap, opvolging en een realistische volgende stap af.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Opvolgingsoverzicht actie in de gemeenschap

Idee van jongeren: _____
Welk probleem pakt het aan? _____
Bewijs en bron: _____
Actie, eigenaar en deadline: _____
Benodigde ondersteuning of toestemming: _____
Hoe we weten dat het werkt: _____
Evaluatiedatum: _____
Besluit – Doorgaan / Aanpassen / Stoppen: _____

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Veiligheid, toegankelijkheid en digitale verantwoordelijkheid

Controleer vóór de uitvoering de toestemming van deelnemers, toegankelijkheidsbehoeften, lokale veiligheidsafspraken, passend toezicht en de veiligheid van de gekozen locatie. Publiceer geen herkenbare beelden, persoonsgegevens of precieze gevoelige locaties zonder passende wettelijke grondslag en toestemmingen. Bied niet-digitale alternatieven aan en controleer de betrouwbaarheid van externe informatie. Zie hoofdstuk 4.2, 4.6, 5.8 en 8, en de instrumenten voor bronverificatie en mediaveiligheid in bijlage E.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

Referenties en verdere literatuur

Poolse bronnen en richtlijnen voor verificatie

Onderbouwing op basis van bronnen

De onderstaande bronnen bevestigen de projecteisen, competentiekaders, de beschikbaarheid en reikwijdte van officiële gegevens of openbare diensten, en principes voor veiligheid of toegankelijkheid. Ze bevestigen niet dat de voorgestelde aanpasbare scenario's al zijn uitgevoerd.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialnoźci.

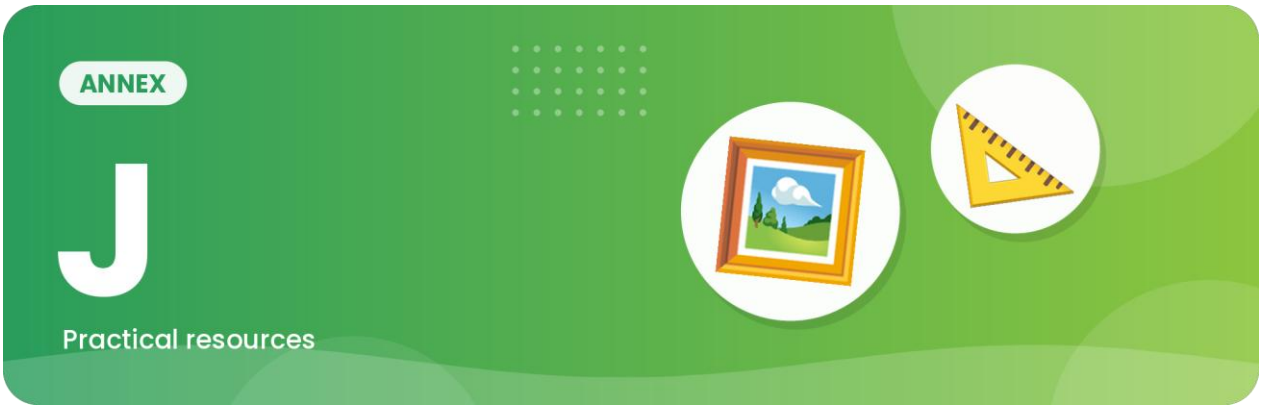

Lijst van figuren, tabellen en visuele materialen

Figuur 3.1 – Participatieve projectcyclus voor duurzaamheid (hoofdstuk 3).

Figuur 5.1 – EcoSnap-route van observatie naar actie (hoofdstuk 5).

Figuur 5.2 – Route van Digital Green Change Makers (hoofdstuk 5).

Figuur 6.1 – Cyclus voor betrokkenheid van belanghebbenden in de gemeenschap (hoofdstuk 6).

Figuur 11.1 – Proces van het Lokaal Toekomstlab (hoofdstuk 11).

Figuur 12.1 – Transfer- en reflectiecyclus van 30 dagen (hoofdstuk 12).

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszaza nie odpowiedzialności.